

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI NR 6 [90/536] 2009

LUURERÜHM ESTRIF-5
TEENIS POOL AASTAT
BALKANIL

BALTI KETIST MÖÖDUS 20 AASTAT

NAISKODUKAITSE PIDAS 82. SÜNNIPÄEVA

NOORKOTKASTE OLÜMPIAMÄNGUD – VÕRDNE VÕIMALUS KÕIGILE

VABARIIGI SÕJAKOOLI ASUTAMINE 90 AASTAT TAGASI JA SELLE ESIMESED LÕPETAJAD

SIERRA-TANGO-OSCAR-NOVEMBER-ECHO: KUTSUNG IRAAGIST

KUULUTAME VÄLJA IRAAGI-TEEMALISE FOTOKONKURSI - STONE: KUTSUNG IRAAGIST

SAADA MEILE OMA PARIMAD JÄÄDVUSTUSED OPERATSIOONILT „IRAAGI VABADUS“. LAEKUNUD FOTODE SEAST VALIB ŽÜRII VÄLJA 30 FOTOT, MIS EKSPONEERITAKSE NÄITUSEL 18.11.2009 SOLARISE KESKUSES.

PEAAUHINNAKS ON FOTOKAAMERA CANON DIGITAL IXUS 980 IS.

NÕUDED FOTOLE: ORIGINAALSUURUSES JPEG FAIL, VÄHEMALT 1-2 MB.

FOTOD OMA KONTAKTIDEGA PALUME SAATA HILJEMALT 23.10.2009 ANDMEKANDJAL CD/DVD-PLAADIL AADRESSIL:

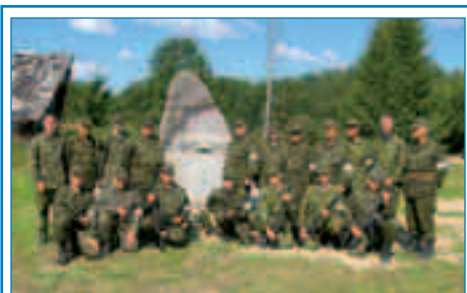
**KAITSEVÄE PEASTAAP
TEAVITUSOSAKOND
MÄRGUSÕNA "STONE"
JUHKENTALI 58, 15007, TALLINN, EESTI
VÕI E-POSTILE: FOTOD@MIL.EE
LISAINFO: TEL 717 0825
WWW.ELUKUTSE.EE**

ETTEVÕTMIST TOETAJAD: KAITSEMINISTEERIUM, KAITSEVÄGI JA KAITSERESSURSSIDE AMET

12

Luurerühm ESTRIF-5 teenis pool aastat Balkanil

18

Vara valla mehed püstitasid major Valter Pedakule mälestuskivi

32

Sõjakooli astumine oli gümnaasiumilõpetajale auasi

49

Jõuproov Rootsis andis ideid koduvõistlusteks

BALTI KETIST MÖÖDUS 20 AASTAT

Vabadustule Tallinnast Vilniusse saatmine Balti keti teed pidi oli sümbolne austusavaldus selles rivis seisnutele..... 6

LUURE KUI PUSLE VII:

MEHCHANISEERITUD LUURE – AGRESSIIVNE JA RÜNDAV

Kiire tankide või lahingumasinatega sooritatud luureretk nõuab põhjalikku ettevalmistust ja head koostööd..... 20

SAKALA KAITSELIITLASTE VEEPÄEV MÖÖDUS LOODIL

Sakalamaal lustisid kaitseliitlaste pered veega möllates..... 25

Lahingut andmata pole võimalik võita.....11

Luurerühm ESTRIF-5 teenis pool aastat Balkanil 12

Paras Paar nõuab nutikust 15

Kaitseliit Nõmmel enne ja nüüd..... 16

Vara valla mehed püstitasid major Valter Pedakule mälestuskivi.....18

Sõjaväeline valik(uvabadus) 23

“Koloneli laskmisel” olid parimad Valga politseinikud.....24

Vabariigi Sõjakooli asutamine 90 aastat tagasi ja selle esimesed lõpetajad 27

Sõjakooli astumine oli gümnaasiumilõpetajale auasi 32

Naiskodukaitse pidas 82. sünnipäeva 34

Võrumaa naised teenisid ringkonnale lipu saamiseks ise raha.....36

Eestlannad tutvusid Norra lotade eluga.....38

Rapla naiskodukaitsjad tähistasid aastapäeva jalgrattamatkaga 39

Sakala naised võitsid propaganda- ja ajaloovõistluse 41

Noortejuhid veetsid kolm päeva isekeskis.....42

Nagu vedur ees, nii vagunid järel 43

Noorkotkaste olümpiamängud – võrdne võimalus kõigile.....46

Jõuproov Rootsis andis ideid koduvõistlusteks.....49

Peipsi piirkonna lapsed õppisid ehsatelt indiaanlastelt maailma mõistmist 51

Järva noorkotkad ja kodutütred käisid Saksamaal looduslaagris 52

Metsas valatud higi lähendas noormehi Kaitseliidule 53

Muinaslager on parim viis tutvustada ajalugu 54

Viru noorkotkad sooritasid Rutjal hulga erikatseid.....55

NOORKOTKASTE OLÜMPIAMÄNGUD – VÕRDNE VÕIMALUS KÕIGILE

Vanas Kreekas sündis ilus tava, et õigel mehel on võiduka sõja pidamisest hoopis olulisem käia aeg-ajalt Olümpia pühimas paigas Altises jumalustele oma tegelikke väärtusi näitamas. Sport on meil au sees tänagi, kuid paraku mõõdavad esindusvõistlustel omavahel jõudu täiuslikkuseni timmitud lihasrobotitest profid ja tavalistele headele meestele ei jää muud, kui pealtvaatajate pink laiaks istuda. Noorte Kotkaste olümpiamängud on leidnud tee, kuidas seni malevate võistkondades omavahel jõudu katsunud tippsportlaste kõrval ka tavalised head mehed oma sportlikest saavutustest head meelt tunda saaksid. Loe ka lk 46–48. Foto: Taive Kuuse

Ivar Jõesaar, kapten

Hoidkem kokku – meid on palju

Kaitseliidus on kujunenud nii, et mitte keegi ei tea kunagi täpselt, palju meid on. Või kui personalitöötajad ongi sooritanud kangelasteo ning aktiivseid võitlejaid ja passiivsed lambukesed kokku lugenud ning üksustesse sisse kirjutanud, ei saa me kunagi suurematel väliõppustel 100-protsendiliselt kokku. Ikka on umbes igal viiendal mehel loog lahti, ämm haige või naine ei luba. Või on masuaja moodsa lisandina tööd omavate meeste turjale laotud ka koondatud kolleegide ülesanded, mis riigikaitsele tegevusele reservõppekogunemistel aega ei jäta.

Kaitseväe juhataja kindralleitnant Ants Laaneots on kutsunud kaitseliitlasi ära kasutama soodsat olukorda, mis tekkis Kaitseliidu tagasitoomisel n-õ juurte juurde. Kaitseliidu lahinguüksused on mõeldud tegutsema liikmete kodumaakonnas, kus maastik tuttav ja kodu lähedal. Ning mitte ainult konventsionaalset kaevikusõjaoskust ei oodata meilt. Kaitseliidu lahinguüksused peaksid olema kiirelt ümberpaisatavad ja tegutsemisvalmis ning suutma tuttavil maastikul otsida ja vastavalt ülesandele käsitada kas terroriste, vastase *spetsnazi* diversante või eksinud marjulisi-seenelisi. Sellega toimetulekuks aga läheb vaja üksteise suurepärasest tundmist ja kokkuharjutamist alates väikseimast üksusest ehk jaost.

Asja Pärnumaal lõppenud sõjalis-sportlik võistlus Sookoll andis mõnedele jagudele suurepärase võimaluse sellist koostööharjutust proovida. Kuid ainult parimad meie seast olid Pärnumaal kohal. Teistel tuleb väljaspoole reservõppekogunemisi omavahelist läbikäimist ja koostööd harjutada, et Kaitseliidule pandud ootustele vastavalt toime tulla. Kuid kui igast kümne-mehelisest jaost on kaks alati puudu, ei jäägi üle muud kui loota, et mõni mittekaitseliitlasest sõbralik naabrimees Kaitseliidule tõelise väljakutse tunnil appi tuleb. Kuid isegi sellisel õnnelikul puhul ei ole väljaõpetamata reservväelastega täiendatud jagu sajabrotsendiliselt kiirreageerimisvõimeline, sest juurdetulnud meestega on vaja alles koostööd harjutada. Nii tuleb juba täna jaopealikele südamele panna: võtke oma mehed kokku ja otsustage, kuidas õppustevalisel ajal sisemist sidet alal hoida ja järgmine kord kõik see mees õppusele tuua. Meie endi poolt vabatahtlikult endale võetud riigikaitse ülesannete täitmine ei oota ning ega külma sõja järgne maailm ole ka ülepaistatud lootustest hoolimata turvaliseks paigaks muutunud.

Seepärast hoidkem kokku. Meid on palju, kuid paraku veel mitte piisavalt palju! **KK!**

Kaitseliidu ajakiri Kaitse Kodu!
Asutatud 11. september 1925

VÄLJAANDJA KAITSELIIT
Ilmub kaheksa korda aastas.

PEATOIMETAJA:
kpt Ivar Jõesaar

TEGEVTOIMETAJA:
n-ltn Taive Kuuse

MAKETT JA KÜLJENDUS:
Matis Karu

REKLAAM JA LEVI:
Virgo Tamm, kaitsekodu@hot.ee

TOIMETUS:
Riia 12, Tartu 51013
Telefon 717 9155
Faks 717 9150
Toimetuse e-mail:
kaitsekodu@kaitseliit.ee

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetus kaastöid ei retsenseeri ega tagasta.

KAITSELIIT INTERNETIS:
www.kaitseliit.ee
www.alutaguse.ee
www.jogevamalev.ee
laane.kaitseliit.ee
toompea.kaitseliit.ee
parnu.kaitseliit.ee
polva.kaitseliit.ee
rapla.kaitseliit.ee
tallinn.kaitseliit.ee
www.meredivisjon.ee
www.hot.ee/laanemk
yhend.kaitseliit.ee
www.virumalev.ee
tartu.kaitseliit.ee
www.ut.ee/akmk
valgamaa.kaitseliit.ee
jarva.kaitseliit.ee

Toimetuse kõnetund
esmaspäeviti kell 13–15
Tallinnas Toompea 8, tel 717 9027

Kaastööde saatmise tähtaeg
Kaitse Kodu! järgmisse numbrisse
on 26. oktoober.

Naiskodukaitsjad on maailmatasemel orienteerujad

Võrus 19. septembril peetud sõjaväelaste orienteerumise maailmameistrivõistlustel said kolm Eesti naiskodukaitsjat teateorienteerumises pronksmedali, teatab Eesti kaitseväge koduleht www.mil.ee. Eesti naiskonda kuulusid Kirti Rebane Naiskodukaitsja Tallinna ringkonnast, Merike Vanjuk Tartu ringkonnast ja Annika Rihma Põlva ringkonnast.

Teateorienteerumise teist vahetust jooksnud Merike Vanjuk ütles, et naiskond jooksis ühtlaselt hästi ja see tagas edu. Naiste teatevõistluse võitis Läti, teise koha saavutas Leedu. Naiste üldarvestuses saavutasid naiskodukaitsjad maailmameistrivõistlustel samuti kolmanda koha. Eesti meeskond oli meeste üldarvestuses kuues. Meeste arvestuses võitis teatevõistluse Šveits, teiseks tuli Venemaa ja kolmandaks Soome. Eesti meeskond saavutas teatevõistluses 11. koha. Võistluste edukaim sportlane oli šveitslane Daniel Hubmann, kes saavutas esikoha tava- ja lühirajal ning teatevõistluses. Šveits võitis ka meeste võistkondlikus üldarvestuses esikoha. Naiste võistkondlikus üldarvestuses saavutas esikoha Venemaa. **KK!**

Foto: Kärt Liekis

Sõjaväelaste maailmameistrivõistlustel teateorienteerumises pronksmedaliile tulnud naiskodukaitsjad Annika Rihma, Merike Vanjuk ja Kirti Rebane.

Juurikarus avati kolonelleitnant Avingo mälestustahvel

Kaitseliidu ja Noorte Kotkaste Pärnumaa maleva eestvedamisel avati 1. septembril Juurikaru põhikooli fassaadil Kaitseliidu Pärnumaa maleva kauaaegse pealiku kolonelleitnant Tõnis-August Avingo (1887–1967) mälestustahvel. Avamisel viibisid lisaks kooliperele

kolonelleitnant Avingo tüdretütar ja tema sugulane, Vändra vallavanem Peeter Reimann.

Kolonelleitnant Avingo juhtis Kaitseliidu Pärnumaa malevat alates 1925. aastast kuni pöördelise 1940. aastani, olles seega üks pikimalt ma-

levapealiku ametit pidanud ohvitseri Eesti Vabariigis. Juurikaru koolis õppis ta aastatel 1895–1898. Enne Avingot olid Kaitseliidu Pärnumaa malevat juhtinud kolonel Karl-Johann Laurits ja major Johannes Pulma. **KK!**

KAITSE KODU! TOIMETUS VABANDAB

Kaitse Kodu! eelmises numbris lk 46 avaldatud artikli viimases lauses Noorte Kotkaste võistlusmatkast

Mini-Erna on toimetuse süül viga. Noorte Kotkaste peavanem Silver Tamm sõnas tegelikult: "Tuleval aastal korraldab võistluse Viru malev ja ma luban: jälgin isiklikult, et võistluse sisuline tase oleks noorkotkaste vääriline."

Kaitse Kodu!

Balti ketist möödus 20 aastat

Vabadustule Tallinnast Vilniusesse saatmine Balti keti teed pidi oli sümbolne austusavaldus selles rivis seisnutele

Tekst: TAIVE KUUSE, nooremleitnant

Kaks aastakümnet tagasi, 23. augustil 1989 ulatasid enam kui kaks miljonit inimest Lätis, Leedus ja Eestis üksteisele käed, moodustades 620 km pikkuse keti, mis sai alguse Toompea lossist Tallinnas, läbis Riia ja jõudis Gediminase tornini Vilniuses. Balti keti korraldasid kolme Balti riigi rahvuslikud liikumised: Eesti Rahvarinne, Läti Rahvarinne ja Leedu reformiliikumine Sajūdis. Kett loodi, et meenutada kogu maailmale 50 aasta eest Balti riikidele tehtud ülekohut, kui Nõukogude Liidu ja Saksamaa võimud katkestasid Molotovi-Ribbentropi paktiga Balti riikide õiguse iseseisvusele. Balti kett näitas kolme riigi vabaduspüüdluse võimsust ja muutis oluliselt ajalugu, nõudes ligipääsuteabele, mis viis Molotovi-Ribbentropi pakti salajaste lisaprotokollide ja nende allkirjastamise tulemuste tunnistamise ja hukkamõistmiseni. See tagas Eestile, Lätile ja Leedule õigusliku võimaluse taastada kolme riigi iseseisvus.

Tähistamaks Balti keti 20. aastapäeva süüdati tänavu 22. augustil

kell 9 Tallinnas Toompea lossi aias Pika Hermanni jalamil vabadustuli ja lähetati see teele Leedu pealinna Vilniusesse. Eestimaal kandsid vabadustuld Kaitseliidu Harju, Rapla, Järva ja Sakala maleva liikmed.

BALTI KETT KUI RAHUMEELSUSE EESKUJU

Vabadustule läitmise eel, 22. augusti hommikul nimetas Riigikogu esimees Ene Ergma 20 aasta tagust Balti ketti erakordseks sündmuseks, mis oli kolme riigi ühispüüe ajaloolise tõe jaluleseadmise ja enesemääramise poole. “Maailm vaatas meid siis ja vaatab ka praegu. Meie riigid on ka täna koos. Vajame taas ühtsust, mis

aitab raskusi ületada, et ennekõike iseendale ja üksteisele näidata inimlikku tugevust käia kõhklemata edasi teel, mille oleme valinud,” sõnas Ergma.

Ajaloolane Küllo Arjakas esitas oma sõnavõtu küsimuse, et mis sundis inimesi tookord koonduma, et tekkis maailma pikim käepigistus, ja vastas, et selleks oli lihtne loosung: vabadus ehk vabanemise lootus. Ta nimetas Balti ketti ülevaks, kõige võimsamaks, kõige mõjurikkamaks ühiseks aktsiooniks läbi ajaloo, mil-

les osalesid kõik kolm Balti riiki. “Teame, et oleme väikesed rahvad. Harva on nii, et hämmastame maailma, ja veel harvem nii, et oleme teistele eeskujuks. Aga Balti kett oma selguse, rahumeelsuse ja mõjukusega on olnud eeskuju,” sõnas Arjakas ning tänas kõiki osalenuid eesti, läti ja leedu keeles.

Eeskujuks olemist kinnitab asjaolu, et käesoleva aasta 30. juulil kandis Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon (UNESCO) Balti keti dokumendipärandi maailma mälu registrisse. Sellesse registrisse on koondatud unikaalsed dokumendid sündustest või tegudest, mis on mõjutanud kogu maailma. Neid kandeid on praeguseks kõigest 193, mis tõestab, et UNESCO maailma mälu registris on ainult ülimalt olulised ja tähtsad sündmused. “Balti kett jääb selgeks teetähiseks sellel teel, mis viis 1991. aasta augustis kolm Balti riiki uuesti maailma poliitilisele kaardile,” sõnas Arjakas.

BALTI ASSAMBLEE JAGAS MEDALEID

Balti Assamblee Eesti delegatsiooni esimees ja Balti keti 20. aastapäeva vabadustule teekonna Eesti eestvedaja Trivimi Velliste kinnitas, et üksikute inimeste mõtte- ja tahtepin-

Balti keti korraldasid kolme Balti riigi rahvuslikud liikumised: Eesti Rahvarinne, Läti Rahvarinne ja Leedu reformiliikumine Sajūdis.

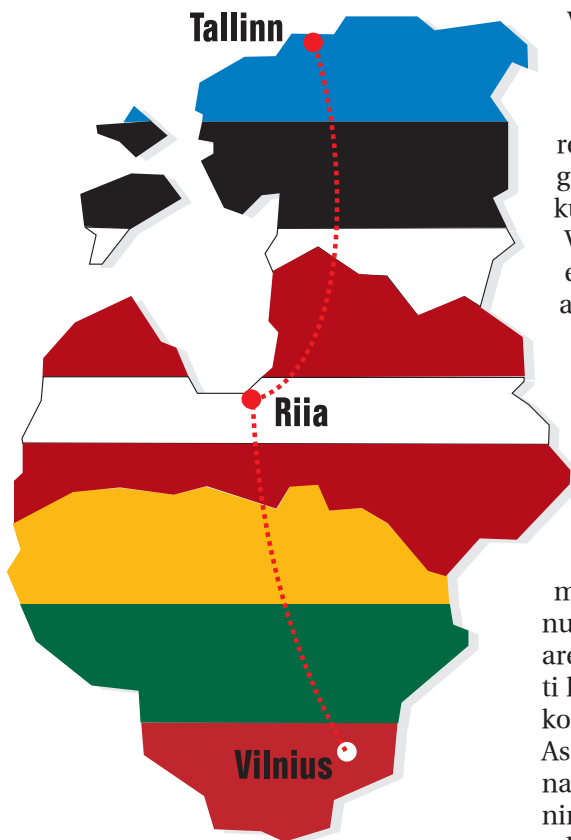
Fotod: Taive Kuuse

Riigikogu esimees Ene Ergma nimetas Balti ketti erakordseks sündmuseks.

Mootorratturid Toompeal vabadustule lätmist tervitamas.

valitsuste toel, Venemaa vangilaagrites ja lõppude lõpuks ka passiivse vastupanuna Eesti, Läti ja Leedu igapäevaelus. Nn laulev revolutsioon, mille hulka tuleb lugeda ka Balti ketti, oli selle võitluse kulminatsioon ja apoteoos,” tõdes Velliste. Tema sõnul tagab tõsiasi, et Balti keti dokumentatsioon on arvatud UNESCO maailma mälu pärandi hulka, meie omariiklusele kogu inimkonna tunnustuse.

Silmapaistva panuse eest Balti keti algatamisel ja korraldamisel autasustati 22. augustil Balti Assamblee medaliga 21 inimest. Balti Assamblee tänas medaliga neid, kes andsid oma panuse Balti ühtsuse tugevdamisse ja arendamisse ning toetasid igati Balti koostööd, aidates kaasa Balti keti korraldamisele ja õnnestumisele. Assamblee medalisaajate esindajana kõneles kunstnik Heinz Valk. Ta nimetas Balti ketti kolme alistatud rahva hüüdeks maailmale. Tema meelest peaks Balti keti nimetamine UNESCO maailmapärandi suurtegude hulka kinnitama kõigile, et ka väikesed rahvad võivad tõusta suureks, kui nad julgevad anda argises tühisuses oma hingele võimaluse puudutada igavikulisi väärtusi.

Käesoleva aasta 30. juulil kandis UNESCO Balti keti dokumendipärandi maailma mälu registrisse.

gutusest sünnib ajalugu ning Eesti ajalugu on selle eredaks näiteks ja Balti tee selle ülemaailmselt tuntud kinnitus. Velliste juhtis tähelepanu, et ehkki oleme harjunud väitma, et Eesti iseseisvuse taastamine oli veretu, on see väide õige vaid osaliselt. “Veretu oli meie vabaduse taastamise lõpusirge. Balti riikide vabadusvõitlus algas sellest hetkest, kui kaks kiskjat kirjutasid 70 aastat tagasi alla oma kurikuulsa salalepingu. Vabadusvõitlus kestis Teise maailmasõja lahinguväljadel, pärast sõda kolme maa metsades, paguluses vabade riikide

seerib Balti riikide vabaduse tahet. “Soojendagu see tuli oma teekonnal kolme riigi rahva südameid ja valgustagu meie teed tulevikku,” sõnas Velliste. Vabadustuli liikus täpselt samal teel, mille läbis 20 aastat tagasi Balti ketti, minnes läbi Eesti, Läti ja Leedu ning jõudes 23. augusti pärastlõunal Leedu pealinna Vilniusesse. Velliste usaldas tõrviku kaitseliitlaste kätte, kelle ülesanne oli viia sümbolne vabadustuli Eesti-Läti piirini ja anda seal üle Läti esindajatele.

Eesti kaitseväge lahtist maasturit, milles oli tulekandjana vabadustõrvikut teel Tallinnast Raplasse hoided Kaitseliidu Harju maleva liige nooremleitnant Aare Hammer ja autojuhina Kaitseliidu Tallinna maleva kaitseliitlane Harri Soans, saatis buss, milles Eesti, Läti ja Leedu parlamentide saadikud ning Balti Assamblee liikmed. Kogu teekonna vältel kohtusid tuleviijad sadade mootorratturitega, kes sama päeva hommikul Tallinnast Toompealt teele asusid, et viia mööda Balti teed Tallinnast Vilniusesse Pika Hermannini tipus lehvinud riigilipp, mille neile oli usaldanud Riigikogu esimees Ene Ergma. Nii tähistasid mootorratturid Balti keti 20. aastapäeva.

TÕRVIK ASUS BALTI KETI TEELE

Seejärel läitis Trivimi Velliste Balti vabaduse tõrviku, mis sümboliseerib

Vabadustule süütas Trivimi Velliste.

Esimene peatus vabadustule teekonnal Tallinnast Eesti-Läti piirile tehti Rapla kirikuaia Vabadussõja mälestussamba jalamil, kuhu tuld oli tulnud tervitama mõnikümend raplalast. Esimese tervituskõne pidas 20 aasta eest Rapla ale-

Kaitseliidu Harju maleva kaitseliitlane nooremleitnant Aare Hammer viis vabadustule Tallinnast Raplasse.

Silmapaistva panuse eest Balti keti algatamisel ja korraldamisel autasustati 22. augustil Balti Assamblee medaliga 21 inimest. Medali sai ka Heinz Valk.

vivalitsust juhtinud Väino Sassi, kes meenutas tookordseid meeleolusid kodukohas.

Rapla vallavanem Aare Heinvee ütles, et Balti ketti oli ajalooline sündmus, mida võib tähtsusetult kõrvutada Jüriöö ülestõusu ja Mahtra sõjaga. Seejärel tunnustas Trivimi Velliste Balti Assamblee nimel Raplamaa inimesi, kes kandsid Balti keti korraldamisel ja läbiviimisel olulist rolli. Meeleolu lõi Rapla laulustuudio Thea Paluoja juhatusel.

RAHVARÕIVAS POISS JA TÜDRUK BALTI KETIS

Balti vabadusõrvik läks Kaitseliidu Harju maleva liikme nooremserisant Aare Hammeri käest Kaitseliidu Rapla maleva liikme malevlase Hans Hatto kätte, kelle ülesanne oli viia tuli Raplast Türi. Hatto rõhutas, et ülesanne olla Balti vabadusõrviku kandja oli talle suur au.

Kaitseliidu Rapla maleva tulekandja ja malevlane Hatto seisis 20 aastat tagasi koos naise ning 15- ja 13-aastase pojaga Balti ketis Rapla piirist mõni kilomeeter Türi poole. Tal oli tookord kaasas kaks sõjajärgset sinimustvalget lippu. Hatto meenutas, et üks tema rahvarõivaid kandnud poeg hoidis Balti ketis kinni ühe tüdruku käest. “Tüdruk kandis samuti rahvariideid, kuid oli kuidagi häbelik, et peab võõral poisil käest hoidma. Nüüd on need noored abielus ning elavad kenasti ja õnnelikult,” jutustas Hatto.

Ta meenutas, et eks veidi oli Balti ketis seistes ka hinges kahtlust, sest rahvale oli ju kaua sisendatud, et Nõukogude Liit on tugev. “Tuli

Tseremoonia Rapla Vabadussõja mälestusmärgi juures.

hea õnne peale välja minna ja oma meelsuse näitamiseks juhust kasutada,” selgitas mees. Tema sõnul oli Balti keti ja Molotovi-Ribbentropi paktiga kaasnenu selge ka tema poegadele, sest kodune kasvatus oli peres eestimeelne. “Nüüd on minu poeg juba neljandat põlve kaitseliitlane,” jätkas Hatto. “Omal ajal oli minu vanaisa Kaitseliidu Lääne maleva Märjamaa kompanii jaopealik. Isa teenis Eesti sõjaväes kindral Hundi käskjalana ja sai ajateenistuse lõppedes kindralilt soovitus astuda Kaitseliitu. Ta liituski Märjamaa kompaniaga, aga siis tuli sõda peale,” rääkis Hatto, kes ise astus Kaitseliitu 1992. aastal. Malevlane Hatto on Kaitseliidu Rapla maleva sisekaitserühma rühmavanem. Samasse rühma kuulub ka tema poeg, kes on seega peres neljandat põlve kaitseliitlane.

BALTI KETI MÄLESTUSMÄRGID

Teel Tallinnast Türile möödusid tuld kandev auto ja seda saatev buss Raplamaal Kärus asuvast Balti keti mälestusmärgist, kuhu olid vahepeatuseks kokku kogunenud Tal-

linnast Vilniusesse sõitvad mootorratturid. Kaks vormilt erineva, kuid sisult sarnase Balti keti aastapäeva tähistava missiooniga meeskonda tervitasid teineteist käeviibetega.

Türi lähedal Säreveres asuva Balti keti mälestusmärgi juures tervitas vabadusõrvikut saatva delegatsiooni lähenemist puhkpillimuusika. Kaks rahvariides naist jooksid saabujate juurde ning pistsid kaitseliitlastest tulekandjatele ja Trivimi Vellistele pihku sinimustvalge paberiga šokolaadikommid. Säreveres kõnelesid Türi vallavolikogu esimees Theo Aasa, Türi vallavanem Toomas Marrandi ja augusti alguseni Järvamaa maavanemana töötanud Üllar Vahtramäe. Theo Aasal oli kaasas kolm plakati ja õrvik, mis olid Balti ketis Türi ka 20 aastat tagasi. Marrandi selgitas, et mälestusmärk, mille juures Balti vabaduse tuli peatus, on rajatud Türi inimeste initsiatiivil vahetult pärast Balti ketti ja sinna on istutatud kolm tamme, mis esindavad kolme Balti riigi tugevust iseseisvumise teel. Ta soovitas kõigil, kes tookord Balti ketis osalesid, oma mälestused kirja panna, et

Türi vallavanem Toomas Marrandi, käes vabadustulest süüdatud Järvamaa vabadusõrvik.

Türi vallavolikogu esimees Theo Aasa näitas 20 aasta taguseid plakateid.

Raplas anti Balti vabadustõrvik üle Kaitseliidu Rapla maleva liikmele Hans Hattole.

Vabadustuli Türi linnas.

Balti vabadustule kandjad on jõudnud Türi lähedal Säreveeres asuva Balti keti mälestusmärgi juurde.

jäädvustada selle ettevõtmise üksik- asjad tulevastele põlvetele.

Kaitseliidu Järva maleva staabiülem kapten Vello Pops ja Türi üksikkompanii pealik nooremleitnant Heldur Meister koos Türi vallavanema Toomas Marrandiga läitsid vabadustule tõrvikust ka Järvamaa tõrviku, et ühtsuse ja vabaduse leek jääks soojendama Järvamaa inimeste hingi. Kõnede pidamise ajal mürisesid mälestuskivist mööda mootorratturid.

JÄRVAMAA ESIMENE NOORKOTKAS

Türi kuulsa koori Suisapäisa eestvedamisel lauldi üheskoos “Ärgake, Baltimaad!”. Laulu ajal võtsid inimesed üksteisel kätest kinni ja moodustasid maantee telgjoonele mõnekümne meetrise keti. Trivimi Vellistele läks selline spontaanne Balti keti kordus väga hinge. Balti Assamblee tunnustuse ja tänukirjad said Balti keti eestvedajad Järvamaalt. Kaitseliidu Rapla maleva tulekandja Hatto andis tõrviku üle Kaitseliidu Järva maleva tuleviijale nooremseersant Janis Baraninile,

kelle ülesanne oli saata tuld teekonnal Türiilt Viljandisse.

Järvamaa tulekandja nooremseersant Janis Baranin oli Balti keti ajal 12-aastane ning seisis rivis kodulinna Türi vanaema ja vanaisa vahel. Baranin tunnistas, et tundis hirmu: “Suur rahvamass, mis oli kokku tulnud, hirmutas mind, mitte ürituse sisu. Vanaisa oli Eesti sõjaväes teeninud ja igasuguse nõukogudeaegse parteitegevuse vastane. Olin kuulnud lugusid Eesti riigist ja selle taastamise lootusest ning oma riigi vabaduslootus mind ei hirmutanud.” Ta lisas, et sellest päevast on tal meeles uhke tunne: “Valjuhääldajatest tuli teavet ja sain aru, et midagi olulist on toimumas.”

Janis Baranin oli tookord Türi skaudirühma liige. Hiljem, 1992. aastal oli just tema see, kes algatas Kaitseliidu Järva malevas Noorte Kotkaste organisatsiooni taasasutamise ja oli ka esimene poiss Järvamaal, kes andis noorkotka töötuse. Praegu töötab nooremseersant Baranin Kaitseliidu Järva maleva staabis si- despetsialistina.

Järvamaalased moodustasid maantee telgjoonele mõnekümne meetrise keti. Trivimi Vellistele läks selline spontaanne Balti keti kordus väga hinge.

Kogu teekonna vältel kohtusid tuleviijad sadade mootorratturitega, kes asusid sama päeva hommikul Tallinnast Toompealt teele Vilniusesse.

TERVITAJAD TEE SERVAS

Oisu kandis võttis üks perekond kartuleid. Märgates, et tuld kandev auto sõidab mööda, katkestasid nad töö, haarasid ei tea kust sinimustvalged lipud ja tervitasid tule möödumist uhkelt lehvitades. Viljandimaal seisis ühel teeristil umbes kümneaastane tüdruk, käes suur sinimustvalge kangas, ja lehvitas seda nii Balti vabaduse tule saateseltskonnale kui ka igale mootorratturile, kes temast möödus. Viljandi lossimäel eelnes tule tervitamise tseremooniale südamlik kontsert ansambliilt, mida dirigeeris kultuuriminister Laine Jänes.

Enne tulerongkäigu saabumist selgitas teadustaja Indrek Sammul publikule aastatetaguste sündmuste kulgu ja tähtsust Eesti taasiseseisvumisele. Balti Assamblee kolme riigi esindajate ja kaitseliitlastest tulekandjate saatel ning Trivimi Velliste käes saabus hommikul Tallinnas süüdatud vabadustuli Viljandi Lossimägedesse Kaevumäele. Taustaks kõlas taas “Ärgake, Baltimaad!”. Viljandi maavanem Lembit Kruuse, Viljandi linnavolikogu esimees Tarmo Loodus ja linnapea Kalle Jents läitsid vabadustõrvikust kohaliku vabadustule.

Linnapea Jents meenutas enda elamus 20 aasta tagusest ajast, kui temagi osales Viljandimaal Balti keti korraldamisel. Tundelise kõne lõpus tõdes ta, et kui me täna räägime raskest ajast ning sellest, et meil läheb halvemini ja raha on vähe, tuleks meenutada, mis oli meil 20 aastat tagasi, kui alustasime oma riigi taasloomist sisuliselt nullist. Tarmo Loodus aga palus kõigil ko-

Viljandi linnavolikogu esimees Tarmo Loodus palus inimestel hoida vabadust, mille eesti rahvas on erinevate tegude ja püüdluste kaudu saavutanud.

Balti keti 20. aastapäeva tähistati ka teatejooksuga Tallinnast Riiga.

halviibijatel võtta taas kord naabril käest kinni, et hoida seda vabadust, mille eesti rahvas on erinevate tegude ja püüdluste kaudu saavutanud: "On tähtis, et kõik, kes midagi Eesti riigi heaks ette võtsid, uskusid ja armastasid oma Eestit, mis lõpuks vabaks sai ja ka nüüd vaba on." Balti Assamblee poolt said tänatud ka Viljandimaa inimesed.

LILLIST VIISID TULE EDASI LÄTLASED

Tuli läks Kaitseliidu Järva maleva tuletooja käest Kaitseliidu Sakala maleva tulekandja veebel Jaak Põldma kätte. Tema ülesanne oli saata tuld Eesti-Läti piiri lähedale Lilli asulasse, kus on ka tema enda kodu. Balti keti seisis ta sealsamas piiri lähedal koos viie lapse ja abikaasaga. Tema oli üks esimesi Eestis, kes Kaitseliitu taaslooma hakkas, sest Sakala malevas asutati Kaitseliit juba enne 1990. aasta Järvakandi koosolekut, mida peetakse Kaitseliidu asutamiskoosolekuks, ja Põldma oli Sakala maleva asutajate seas. Ta ütles, et ei kartnud midagi. "Olin 1969. aastal tudengina julgeolekumeestele silma jäänud ja riigivastase tegevuse eest Eesti Põlumajandusakadeemiast välja visatud, nad olid mulle juba tuttavad," selgitas Põldma ja kinnitas, et tema meelest polnud 20 aastat tagasi kartata midagi, tuli uskuda ja loota Eesti vabadust.

Lillis andis veebel Põldma Balti vabadustule üle lätlastele, selle võtsid enda kanda Läti kaitsevaelased. Viljandi lossimägedes aga järgnesid tule teesaatmise tseremooniale ansambli Justament muusikalised meenutused 20 aasta tagustest aegadest.

AJALUGU TULEB MÄLETADA

23. augusti pärastlõunal jõudis Tallinnas päev varem süüdatud Balti vabaduse tuli Vilniusesse, kus peeti Eesti, Läti ja Leedu valitsusjuhtide osavõtul Balti keti mälestustseremoonia.

Balti riikide peaministrid allkirjastasid seal ühisdeklaratsiooni, milles meenutatakse Balti ketti kui ainulaadset rahumeelset demonstratsiooni, mis viis Balti riikide taasiseseisvumiseni. Eesti Vabariigi peaministri Andrus Ansipi, Läti Vabariigi peaministri Valdis Dombrovskise ja Leedu Vabariigi peaministri Andrius Kubiliuse allkirjastatud deklaratsiooni kohaselt jätkavad Balti riigid ühiseid püüdlusi, et mitte unustada 20. sajandi Euroopa ühist totalitaarsust ajalugu ning tagada sellele ausa ja avatud hinnangu andmine. Peaministrid tervitasid ka Euroopa Parlamendi ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) Parlamentaarse Assamblee hiljutisi otsuseid ja algatust kuulutada 23. august üleeuroopaliseks stalinismi ja natsismi ohvrite mälestuspäevaks.

JOOKSJAD BALTI KETI TEEL

Balti keti 20. aastapäeva tähistati ka joostes. 22. augusti keskpäeval alustasid jooksjad Balti keti distantssi läbimist Tallinnast Riiga (388 km) ja Vilniusest Riiga (290 km) – kokku 678 km. Teatejooksu teekond oli jagatud ühe kilomeetri pikkusteks lõikudeks. Kaasa joosta võisid kõik soovijad. Tallinnas Vabaduse väljakul saatis jooksjad teele Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik

Ilves ja Vilniuses Leedu Vabariigi president Dalia Grybauskaitė.

Toomas Hendrik Ilves ütles oma kõnes, et ränk minevik ei õigusta meie tänaseid hädasid. Presidendi meelest võiks meil alati olla eesmärk ehk vastus küsimusele, millist Eestit tahame, sest see kannustaks pingutama. "Küsigem siis, kuhu on jäänud me kunagine tahe kellekski või millekski saada. Kus on me ühine soov kuhugi jõuda? Kui olevik näib tume ja sihid tulevikuks seadmata, võetakse sageli edasikestmise usu kinnituseks appi minevik. Siis hakatakse rõhutatult meenutama oma ajaloo pöördelisi hetki olgu 90, 70 või 20 aastat tagasi. Otsekui saanuks innukast ja edasipüüdlikust noorest inimesest üleöö pensionär, kes lehitseb härdusega noorpõlvepiltide albumit. Muidugi on need pildid ilusad ja armsad. Neilt vaatab vastu innukus ja värskus, ja mis peaaegu, teadmine, et kõik ootab alles ees," kirjeldas Ilves hetkel valitsevat meelsust. "Meil lasub kohustus ja vastutus täna täisikka jõudnute ees. Me peame pöörama end täna, Eesti eluloo uue etapi hakul, näoga tuleviku suunas. Alles siis saame leida vastused riigi ja rahva ees seisvatele olemuslikele küsimustele," tõdes Ilves, tuletades kõigile meelde, et minevikku meenutada on oluline, kuid tulevikku vaadata hädavajalik. **KK!**

MOLOTOVI-RIBBENTROPI PAKTI JA SELLE SALAJASTE LISAPROTOKOLLIDE KOHTA LOE LISAKS:

<http://www.postimees.ee/?id=154989>

<http://www.postimees.ee/?id=154992>

<http://www.epl.ee/artikkel/476120>

Tekst: MART HELME

Lahingut andmata pole võimalik võita

Kui Moskvast 1968. aastal Tšehhoslovakkiasse tungimist kavandati, kerkis muu hulgas üles ka küsimus, kuidas käitub Varssavi pakti liikmesriikide väeüksuste rünnaku korral Tšehhoslovakkia armee. Hakkab vastu? Ühineb oma liitlastega “kontrevolutsiooni” mahasurumiseks? Jääb neutraalseks? Enesestmõistetavalt oli tegemist kriitiliselt tähtsa küsimusega, vastusest millele sõltus mitte üksnes kogu ettevõtmise planeerimine, vaid koguni otsus selle kohta, kas relvajõude Tšehhoslovakkia vastu üldse kasutada. Info saamiseks pöördui Tšehhoslovakkias tegutsevate Nõukogude luurajate poole, kelle vastus oli kiire ja lakooniline: “Tšehhoslovakkia armee jääb kasarmutesse.” Loomulikult rahuldab see vastus Moskvat ja tankid läksid liikvele.

Sama stsenaarium kordus tosin aastat hiljem, kui käärima hakkas Poola. Ka nüüd arutati Moskvast, kas ei peaks poolakatega toimima samuti nagu 1968. aastal tšehhidega. Ent ettevaatuse mõttes otsustati taas kõigepealt luurajatelt järele küsida, kuidas käitaks “liitlaste” sissetungi korral Poola armee. Sedakorda oli vastus teistsugune. “Poola armee hakkab võitlema,” kinnitatakse luurajad. Ning seekord tankid teele ei läinud.

Siinkohal toodud näited illustreerivad kujukalt kaht võimalikku stsenaariumi, mis seisavad iga agressiooni-ohtu sattunud riigi valitsuse ees. Üks on kergema vastupanu teed minek ja alistumine, millega purustuste ja ohvrite vältimisest hoolimata paratamatult kaasneb moraalne häving ja võitja diktaat. Teine on agressorile vastupanu osutamine koos kõigi sellest tulenevate võimalike ohvrite ja purustustega, kuid samas ka võimalusega kui mitte võita, siis vähemalt säilitada lugupidamine enda vastu, moraalse üleoleku tunne ja mingigi läbirääkimisruum.

Tšehhoslovakkia ja Poola pole muidugi ainsad näited, mida me kirjeldatud dilemma kontekstis tuua võime. Et maailmas on taas aktuaalseks muutunud spekulatsioonid suurriikide salatehingute üle, väärneb siinkohal arutlemist seegi, kas salalepingud, suurriikide tehingud väikeriikidega on vältimatud ja väikeriikidele aprioorset kohustuslikud või on väikeriikidel siingi siiski oma sõna kaasa rääkida. Parima näite leiame oma õult. Teatavasti jagasid Stalin ja Hitler Molotovi-Rib-

bentropi paktiga Euroopa mõjusfäärideks ning andsid teineteisele oma osas tegutsemiseks vabad käed. Koos Eesti ja Lätiga (pisut hiljem lisandus nimetatutele Leedu) läks Nõukogude Liidu mõjusfääri ka Soome. Nagu teame, ei osutanud Balti riigid Nõukogude Liidule pakti salaprotokollide realiseerimisel mingit märkimisväärtset poliitilist – sõjalist rääkimata – vastupanu. Teisiti oli lugu Soomega, kes sisuliselt samasuguses rahvusvahelises isolatsioonis olevana nagu Balti riigidki alustas meeletlikku ja paljude meelet mõttetut võitlust Nõukogude Liiduga. Selle võitluse mõttekus selgus argpükside pettumuseks kohe, sest soomlaste vastupanu tõmbas Hitleri-Stalini salalepingule kriipsu peale. Soome keeldus olemast objekt ja käitus rahvusvahelise elu subjektina, kes räägib teda puudutavates otsustes kaasa – kui mitte teisiti, siis ennast kaitstes.

Viimane näide sellest, kuidas enda eest väljaastumine võib küll formaalselt lõppeda kaotusega, kuid säilitab väikerahvale ometi tema riigi, on mullune Vene-Gruusia sõda. Ka siin kujutas Moskva ilmselt ette, et NATO Bukaresti tippkohtumisel korvi saanud ja sel moel sisuliselt liitlasteta jäänud Gruusia ei julge enda kaitseks mõõka haarata. Grusiinid aga julgusid. Kuigi nad kaotasid sõja ning lahkulõõnud provintsid Abhaasia ja Lõuna-Osseetia nüüd juba täiesti ametlikult Moskva kontrolli alla läksid, jäi Moskvast sõltumatu Gruusia riik oma läänemeelse valitsusega ometi alles.

Moraal, mis kõigest eespool kirjeldatud selgelt järeldub, on tõsiasi, et salalepingud, mida suurriigid on väikeriikide arvel läbi kogu ajaloo harrastanud ning mida nad ilusale retoorikale vaatamata ka 21. sajandil edasi harrastavad, realiseeruvad tõrgeteta vaid seni, kuni väikeriigid ise neid lepinguid alandlikult aktsepteerivad. Piisab vaid väikeriikide vastuhakust, kui need kulisside taga sõlmitud lepingud hetkega tühistuvad ja muu hulgas ka tehingu sõlminud suurriikide endi suhetes uue olukorra kujundavad. Rääkimata sellest, et moraalses plaanis tähendab ka kaotatud lahing ikkagi antud lahingut ja tõenäoliselt aitab isegi halvasti peetud sõda väikeriigi säilimisele rohkem kaasa kui igasuguse lahinguta alistumine. Rääkimata moraalsest võidust, mille agressiooni ohvriks langenu vastuhaku korral igal juhul pälvib. **KK!**

Luurerühm ESTRIF-5

teenis pool aastat Balkanil

Tekst: TOOMAS KARTING,
nooremleitnant

Selle seltskonna kaitseliitlaste ja kaitseväelaste elus oli 11. august 2008 tähtis päev. Sellel päikesepaistelisel augustipäeval kogunes esimest korda teenistusse luurerühm ESTRIF-5. Teenistus algas nüüdseks ajalooks saanud Rahuoperatsioonide Keskuses (ROK) Paldiskis. Kogunemise eesmärgiks oli saada vajalik missiooniaelne väljaõpe ja suunduda veebruaris 2009 rahutagamississioonile Kosovosse.

ENNE BALKANIT

Kui minna ajas veel pisut tagasi, oli see rühm tegelikult juba varem kohtunud. Kohtumispaigaks oli olnud Kaitseliidu Kirna õppekeskus. Kohtumise korraldas Kaitseliidu personaliosakond, kes tegeleski ESTRIF-5 esialgse komplekteerimisega. Paari-päevase seminari jooksul oli rühma liikmetel võimalik üksteist tundma õppida. Kaitseliit andis üksuse tulevastele liikmetele ülevaade, mis neid ees ootab ja millised testid peab isikkoosseis ROKs läbima. Mõned sõdurioskusi kontrollivad testid

viidi juba Kirnas läbi. Koos mängiti ka jalgpalli ja käidi saunas.

ROK instruktorite valvsa pilgu ja karmi käe all algas pingeline väljaõpe, mille läbivad kõik missioonidele saadetavad üksused. Baasväljaõpe on kõikidele missiooniüksustele ühesugune, olenemata sellest, kas suundutakse Kosovosse või Afganistani. Erinevused tulevad sisse missioonispetsiifilises väljaõppes. Luurerühmal ESTRIF-5 kestis missiooniaelne väljaõpe umbes neli kuud, millele järgnes juhtkonna neljanädalane ja ülejäänud isikkoosseisu kahe nädalane väljaõpe Taanis, kus harjutati koostööd Taani pataljoniga.

Seltskond, kes ESTRIF-5 rühma valitaks osutus, oli kirju. Kokku tuli mehi nii tsiviilelust kui ka kaitsevälasi erinevatest pataljonidest. Oli neidki, kes saabusid otse varasemalt missioonilt. Kolmandik meestest oli saanud missioonikogemuse Balkanil, Iraagis või Afganistanis. Enamik meestest oli kuidagi seotud Kaitseliiduga. Paljudele oli missiooniväljaõppe puhul tegemist uude kogemusega. Ajateenistuse

läbinutele tuli tuli ilmselt üht-teist meelde: soengud kästi lühikeseks ajada, habemed pidid olema aetud, ühtsest vormiriietusest rääkimata. Keegi küll hommikul karjudes üles ei ajanud nagu ajateenistuses, kuid kell 8 pidi kõik see mees rivis olema. Tundidesse mindi rivikorras.

Kui ROKs said administratiivsed toimingud korda aetud, varustus käes ja dokumendid korras, võis väljaõpe alata. Alustati klassitundide ja tasemetestidega, et selgitada välja üksuse tugevad ja nõrgad kohad ning luua alus tulemuste võrdlemiseks väljaõppe lõpul. Seejärel algasid harjutused maastikul. Keskenduti jalaväe taktikale. Üksikvõitleja tasemest liiguti sujuvalt üle jao ja rühma tasemele. Lisaks võeti läbi missioonispetsiifiline õpe, mis hõlmas vaatluspostide teostamist, motoriseeritud kontrollpunkte, läbiotsimist ja massirahutuste mahasurumise õpet. Meeskond töötas kokku. Väljaõppes oli nii häid kui ka halbu päevi.

Missiooniaelne väljaõpe ROKs lõppes enne jõule ja mehed said minna rahulikult perede juurde pühi

pidama. Uus aasta tõi kaasa palju muudatusi. Muu hulgas likvideeriti ROK, mille asemele taasloodi Kalevi pataljon. Selle spordiseltsi järgi nime saanud jalaväepataljoni hingekirja kanti ka ESTRIF-5. Need muudatused tõi kaasa üksjagu segadust. Näiteks ei olnud viimaste missiooneelsete päevadeni selge, milliseid käseembleeme peab meie üksus missiooniipiirkonnas kandma. Lõpuks otsustati Kalevi pataljoni embleemi kasuks.

Jaanuaris õppisime tundma Taani kolleege ja nende töömeetodeid. 8. veebruaril 2009 maandus ESTRIF-5 eelgrupp Kosovo Vabariigi pealinna Priština lennuväljal, kuhu olid vastu tulnud luurerühma ESTRIF-4 võitlejad. Ees ootas kuus kuud väljakutseid, võõraid ilmaolusid ja kodust eemalolekut.

BALKANIL

Luurerühma ESTRIF-5 missioon oli mõneti erinev eelnevatest missioonidest. Igal missiooniüksusel on oma nägu, mille annavad talle üksuses teenivad sõdurid, juhtkond ja kõrgem üksus, mille koosseisus teenitakse. Meil oli õnne. Kõige suurem õnn oli see, et meie üksus ei sattunud kordagi tõsisematesse konfliktidesse ega mässudesse. Mis tähendab, et meie elu ei sattunud ohtu ja kogu üksus naasis kodumaale kaotusi kandmata.

Teine suur õnn oli see, et meil vedas Taani pataljoniga, mille koosseisus ESTRIF-5 teenis. Vastu tuldi palju-

des valdkondades: operatsioonidel, igapäevatoos ja meelelahutuses. Vajadusel sai loota ka tagalatoetusel. Eesti rühma läbisaamine nii Taani staabiohvitseride kui ka allüksustega oli väga hea. Meie oskusi ja väljaõpet hinnati kõrgelt, sama kõrgelt hinnati ka eestlasi kui kamraade, kellega õlg õla kõrval treenida, õhtul koos aega veeta või palliplatsil mõõtu võtta.

Olukord Balkanil on viimase aasta-ga palju muutunud. Pärast Kosovo iseseisvuse väljakuulutamist 17. veebruaril 2008 on olukord riigis mõnevõrra stabiliseerunud. Selgituseks: Kosovo elanikkonna moodustavad suuremas osas moslemitest albaanlaste kogukonnad, põhjaaladel on Kosovo serblaste õigeusklikud kogukonnad, lisaks mustlaste põgenikelaagrid ja üksikud segaasustusega asulad.

Albaanlased saavutasid pikaleveninud konfliktis lõpuks "võidu" ja said oma riigi. Kosovo albaanlastel enam vägivaldaks põhjust ei ole. Probleeme üritatakse lahendada rahumeelselt ja läbirääkimiste teel. Siiski ei peeta kokkulepetest alati kinni, mis aga on provokatsiooniks Kosovo serblastele. Kosovo serblased omakorda ei saa enam Serbialt nii palju toetust kui varasematel aastatel, sest Serbia tahab pääseda Euroopa Liitu. Kosovo serblased on seega nõutud ja nende vastupanu hakkab raugema.

Siiani korraldavad Kosovo serblased aeg-ajalt demonstratsioone Kosovo riigi ja Euroopa Liidu politseimissiooni EULEX reformide ning elukorralduse muudatuste vastu, kuid edutult. Demonstratsioonid vaibuvad mõne tunniga ja enamasti suuremate kahjudeta. See asjaolu on ka NATO rahuvalvejõudude Kosovos (KFOR, *Kosovo Force*) üksuste töökoormust vähendanud. Üldjuhul suudab kohalik politsei koostöös EULEXi üksustega konfliktipiirkonnas olukorra kontrolli alla võtta. Siiski on KFOR ainus üksus Kosovo, keda kohalik elanikkond usaldab. Samas mõistetakse, et KFORi osa ja õigused on vähenenud. KFORi peamiseks ülesandeks on jää-

nud olukorra seire ning tegutsemine kolmanda jõuna kohaliku politsei ja EULEXi järel.

KAITSELIITLANE MISSIOONIL

Eestis kohtab negatiivset suhtumist kaitseliitlastesse. Sageli arvatakse, et kaitseliitlane on habetunud luuser, kes metsas paugutamas ja joomas käib ning aeg-ajalt koguni metsa ja linna segi ajab. See suhtumine on välja kujunenud üksikute ebakohtade põhjal, millest viimane leidis aset ehk kümne aasta eest. Tänapäevane kaitseliitlane on eesmärgile pühendunud ja entusiastlik ega löö kartma ka raskeimas olukorras. Oma tööd teeb ta professionaalselt. Lisaks on ta hea ja hinnatud kamraad nii Eesti kui ka rahvusvahelistes üksustes.

Foto: Erik Leedu

Minek Prantsuse kopterile Puma.

Foto: Hare Unt

Massirahutuste mahasurumise (CRC ehk *crowd riot control*) harjutus koostöös Taani kompaniiga.

Kaitseliitlane on mees või naine, kes ei ole enda elukutseks küll valinud sõduri ametit, kuid kelle soon-tes voolab sõduri veri. See on see, mis viib kaitseliitlasi ka missioonidele. Mitte ainult Kosovosse, vaid ka Iraaki ja Afganistani. Tsviivilelus on hetki, mil metsas väljaõppel madistatud nädalavahetused ei paku kaitseliitlasele enam piisavat väljakutset ja vajatakse midagi enam. Üheks võimaluseks leida elus uusi väljakutseid, täiendada väljaõpet ja saada sõdurile vajalikke kogemusi on siirduda missioonile. Kaitseliitlastele on antud lausa oma missioon ESTRIF, kus neil on isikkoosseisu värbamisel kaitsväelaste ees selge eelis.

Missioon suudab jätta kaitseliitlastesse sageli positiivse jälje, mis ajendab neid hiljem jätkama kaitsväes või Kaitseliidus juba elukutselistena. Samas loob missiooni läbimine ka eelduse panustada tulevikus vabatahtlikuna rohkem Kaitseliidu väljaõppesse.

BALKANI KLIIMA

Kuus kuud möödub kiiresti. Viibides viimaseid päevi missioonipiirkonnale iseloomulikus kuumuses, meenutad veebruari, mil saabusid Kosovosse. Lumi oli kohati rinnuni ja mägiteed läbipääsmatud. Kohalikud vaevlesid küttepuude puuduses ja KFORi üksustel tuli tihtipeale tegelda nii lumme kinni jäänud sõidukite abistamise kui ka kohalikele küttepuude kättetoimetamise ja sõiduteede puhastamisega. Ent mais võis vaba aja veeta Eesti maja terrassil 38-kraadises kuumuses ja seejärel end väikeses basseinis jahutada.

Suvel vaheldub Kosovos 42-kraadine kuumus äikesetormidega. Harvad ei ole vihmaperioodid, mil Taani tagalakompaniil käed-jalad tööd täis, et baasi territooriumilt vett välja pumbata. Augustis lõikavad talumehed vilja ja tänavad on täis arbuusimüüjaid. Tolmuste teede ääres teevad poisikesed äri kúpsetatud maisitõlvikutega. Serblastele algab rakia (puuviljaviin) valmis-

tamise hooaeg. Ilmad on jätkuvalt kuumad. Kuid vastutusalas tuleb patrullida igal ajal ja iga ilmaga. Ilmastikul ei saa lasta mõjutada operatsioonide edukust.

Küll aga võib halb ilm mõjutada kohalikke, kes näiteks tugeva vihmajärgu tõttu planeeritud demonstratsiooni ära jätavad. See teeb kergemaks luure töö ja üksuste plaanide ettevalmistamise. Vaadates ilmaennustust, saab teha prognoose, kui suur on tõenäosus, et järgmiseks päevaks välja kuulutatud meeleavaldus üldse toimub. Kui ilmad on palavad, saab ootamist kannatava paberitöö lükata hilisõhtule, mil päike loojas ja õhk jahedam.

Missioonil tekib elurütm, kus kõik päevad on teatud mõt-

tes sarnased, kuid samas ka väga erinevad. Aja jooksul õpid tundma kohalikke tavasid ja tunnetama sealset elurütmi, mis omakorda on tihedas seoses ilmastikuga. See aitab planeerida ka enda tegevust ja mõista, millal on parim aeg mingi asja tegemiseks. Ka sellise kliimaga harjub kiiresti vähemalt seniks, kui lennukirattad taas kodumaa pinda puudutavad.

PÄRAST MISSIOONI

Mis saab kaitseliitlastest pärast missiooni? Aasta – pool aastat väljaõppel ja pool aastat missioonil – on kodust eemalolemiseks pikk aeg. Kui missiooni lõpp hakkab lähene- ma, hakatakse rohkem mõtlema kodustele asjadele ja sellele, mida edasi teha. Majanduskriis on teinud oma töö ja mõnel ei ole võimalik tagasi pöörduda endisesse töökohta, sest seda ei pruugi enam alleski olla. Eestis puuduvad ka seadused, mis nõuaksid, et tööandja peab kaitseliitlasele missiooni ajaks töökohta säilitama. Palju põhineb läbisaamisel ettevõtete juhtkonnaga ja isiklikel kokkulepetel. Kaitsvägi ei garanteeri samuti töökohti, vähemalt enam mitte. Ent loodetavasti leiavad kõik siiski endale koha.

Teine küsimus, mis mind ennast pikka aega vaevab, on see, kuidas

oskavad kaitselijõud ära kasutada missioonilt tagasipöördunud inimressurssi. Riik on välja valinud 30 meest, koolitanud nad välja, andnud neile hea ja kalli varustuse, saatnud missioonile ja kui nad koju tagasi jõuavad, pannakse neile medal rinda, surutakse kätt ja soovitakse jõudu edaspidiseks. Ning see väljaõpetatud ja kogemustega seltskond saadetakse n-ö laia ilma õnne otsima.

Sageli ei hinnata Kosovo missioonilt saadud kogemusi eriti kõrgelt, sest seal ei käi otsene lahingutegevus. Unustatakse aga rahvusvaheline koostöö ja asjaolu, et sõdurid on saanud väljaõppe, mida Eesti kaitselijõud lähitulevikus ise ei ole võimelised andma. Näitena võib tuua helikopteritreeningud ja massirahutuste mahasurumise väljaõppe koostöös Taani mehhaniseeritud jalaväekompaniiga, mis kasutab oma taktikas soomukite toetust.

Et Kosovos on koos palju erinevate riikide üksusi ja nendega koos ka lahingutehnikat, näeb nii mõnigi Eesti sõdur esmakordselt, milline on helikopter Black Hawk või soomustransportöör APC. Ta kuuleb, millist häält nad teevad või mis tunne on nende sees sõita. Ta saab teada, millist taktikat ja varustust kasutavad teised riigid ja milline on elukorraldus missioonipiirkonnas asuvas sõjaväebaasis. ESTRIF-5 treeniti välja oskustega osaleda lahinguoperatsioonides. Me olime selleks valmis. Et olukord oli rahulik ja kõike õpitut tarvis ei läinud, oli meie õnn, mitte õnnetus.

Õhku jääb rippuma ka küsimus, kuidas kasutab Kaitseliit ära missioonilt saabunud sõdureid. Kas neile leitakse rohkem rakendust, kasutatakse nende teadmisi ja kogemust väljaõppes? Või lähevad nad lihtsalt tagasi oma üksusesse ja jätkavad samamoodi nagu enne missiooni? Ma arvan, et see võiks olla mõtlemisaineks kõigile ülematele ja pealikele Kaitseliidus, kelle üksuses teenib missioonikogemusega kaitseliitlasi.

Loodan, et neid mehi osatakse tulevikus enam väärtustada ja leida neile paremat rakendust kui praegu. **KK!**

Paras Paar nõuab nutikust

Tekst: HANNES REINOMÄGI,
Kaitseliidu Viru maleva
propagandapealik

Kaitseliidu Viru maleva patrullvõistlus Paras Paar 2009 peeti 18.–20. septembrini Maidla valla territooriumil ja Aidu karjääris. Võistluse mandaat, avamine ja loosimine Sonda vallavalitsuse juures olid eelmänguks lahingupaaride karmile teekonnale, mille pikkuseks linnulennult oli parkümmend kilomeetrit.

Teel lahendatavate ülesannete käigus tuli asetada töökorda ja õigesti välja sihtida kildmiin vastase soomustehnika hävitamiseks, läbida märkamatu ühe snaipipaari valvata enam kui ruutkilomeetri suurune ala ning vallutada värvikuulirelvadega kuulipilduja tulepunkt ja anda endale seal saadud "vigastuste" kohast esmaabi. Lõpuks tuli koostada lasketiirus kohtuniku valvsa pilgu all kildmiin ja seejärel tabada vallutatud kuulipildujast tingliku vastase kuulipilduja tulepunkti 400 meetri kauguselt, aga kui see ei õnnestunud, hävitada tulepunkt käsirelvade tulega. Järgnes vastase jao (kümne õhupalli) ründamine kahe lahingugranaadiga ja allesjäänud õhupallidest vastaste hävitamine käsirelvadega. Pärast vastasest jagusaamist paigaldas võistkond omakoostatud kildmiini ja kohtunikud fikseerisid kogu selles kontrollpunktis kulutatud aja. Kohtunik Koit Kulmar pani ülesseatud "käsitöö" viie meetri kaugusel kahest siluetist plahvatama ja loetud tabamused andsid lisapunkte võidu poole pürgimiseks. Olgu lisatud, et vastutegevus distant-sil koosnes rühmast kaitseliitlastest ja kolmest snaipipaarist.

Selle võistluse omapära seisnebki sõdurioskuste ja nutikuse kasutamisel, sest trassi läbimise kiirus ei ole määrav. Pealegi ei kimbutanud vastutegevused ainult teedel, vaid kogu võistlusalal.

Võistlejate arvates oli rada normaalne. Tunda andis joogivee vähesus. Lõpetanud ootasid Sondas kuum saun ja sõdurisupp. Korraldajad

Fotod: Hannes Reinomägi

Kaitseliidu Viru maleva patrullvõistlusel Paras Paar 2009 autasustati kolme edukaimat lahingupaari.

veebel Alger Nurk ja nooremleitnant Sven Neudorf koostasid paremusjärjestuse protokollid ning auhinnad ja diplomid leidsid omanikud.

Võistkondliku esikoha saavutasid Aivar Raudsepp ja Heiki Väliste Alutaguse malevast, teiseks tuli Pioneeripataljoni demineerimisrühma

Kohtunik Koit Kulmar kontrollib võistlejate koostatud ja üles seatud kildmiini enne selle plahvatama panekut.

(EOD) võistkond koosseisus Jaan Tulp ja Raivo Elken ning kolmandad olid Viru maleva kaitseliitlased Ivo Pent ja Marko Moor. **KK!**

UUDISED

JÄRVA MALEVA SÜGISÕPPUSE VÕITIS PAIDE ÜKSIKKOMPANII

Tekst: ALO AASMAA, Kaitseliidu Järva malev

Koeru lähistel 25.–27. septembrini peetud Kaitseliidu Järva maleva sügisõppuse Sügis 2009 võitis Paide üksikkompanii võistkond (nooremseersant Urmas Kõonurm, leitnant Indrek Reismann ning reamehed Alo Aasma ja Heigo Laaneoks) Vahipataljoni võistlejate ja Vao jahimeeste ees.

Linnulennult veidi vähem kui 50 kilomeetri pikkuse võistluse stardis oli 12 võistkonda, kellest õppuse raskuse ja muude olude tõttu lõpetas vaid kuus. Lisaks võistlustarssi läbimisele, mis kulges mööda põlde, heinamaid, metsateid ja kraavipervi ning isegi läbi tiheda võsa, tuli võistkondadel lahendada tosin-konnas kontrollpunktis erinevaid ülesandeid alates takistusraja läbimisest ja paadiga sõitmisest kuni luureraporti koostamise ja linnalahinguni välja. Patrullvõistluse tagalaülevaate kapten Lauri Lipu sõnul pandi seekordsel võistlusel senisest enam rõhku kontrollpunktides lahendatavatele ülesannetele. "Eks iga aastaga kasva ka võistkondade ootused võistluse osas. Et taset mitte alla lasta, tulebki pingutada ja huvipakkuvaid ülesandeid välja mõelda," selgitas kapten Lipp. **KK!**

Kaitseliit Nõmmel

enne ja nüüd

Tekst: MERIKE JÜRJO

Suvi tõi Kaitseliidu ajaloo uurimise varamusse rõõmustava täienduse – Nõmme malevkonna eestvõtmisel on ilmunud sõjaajaloolase Leho Lõhmuse uurimus “Kaitseliit Nõmmel”. Peaaegu sajaleheküljeline raamat hõlmab ajavahemikku 1917. aastast, kui Nõmmel loodi esimene Omakaitse üksus Eestis, tänase päevani.

RASKE JA TÄNUVÄÄRT TÖÖ

Tuleb tunnistada, et Nõmme malevkonna lugu on Kaitseliidu taastoomise aegu käsitlevas raamatus “Eesti eest! Pilguheit Kaitseliidu lähiminevikku” jäädvustatud üsnappide joontega. Needki killud jagunevad tollastest oludest põhjustatuna Harju ja Tallinna maleva käsitluste vahel. Kas on see nii, aga tahaks ju väga loota, et just see on põhjuseks nõmmekate initsiatiivile oma ajaloo uurimise ja jäädvustamise vallas. Järelikult tuleb valjult hurraa hüüda, sest ärgitus, mida loodeti rahvasuus kollaseks raamatuks kutsutud teosega “Eesti eest!” saavutada, hakkab vilja kandma. Oli ju kogu ajaloo projekti kandvaimaks mõtteks kutsuda malevaid ja malevkondi oma ajalugu põhjalikumalt uurima ja kirja panema.

Nõmmekad on oma löögirusika suunanud ka eesmärgile, kuhu Kaitseliidu üldistav ajaloo uurimine pole veel jõudnud. Leho Lõhmuse raamatu kandvaim osa keskendub esmalt Omakaitse, seejärel Nõmme malevkonna Teise maailmasõja eelsele ajaloo. Tulemus on seda hinnatavam, et nagu Kaitseliidu puhul üldiselt, pole ka sõjaeelse Nõmme

malevkonna dokumendid fondi või koguna arhiivis säilinud, vaid vahepealsete keeruliste aegade jooksul kas hävitatud või hävinenud. Toimikuid ja üksikuid arhivaale leidub, mida nendib ka autor oma saatesõnas, kuid teiste asutuste ja organisatsioonide fondides (näit Pioneeripataljon, Nõmme linnavalitsus, Nõmme Vabatahtlik Tuletõrjeühing jt). Paraku on nende dokumentide leidmine Riigiarhiivi arvukates fondides tohutut aega ja tööd nõudev tegevus. See on teadmine, mida peaksid tulevikus arvestama kõik Kaitseliidu Teise maailmasõja eelse üldajaloo uurijad. Arhiivis tuleb palju otsida, aga leidmisrõõm on seda suurem.

KAITSELIIT NÕMME ELUS

Milline siis oli Kaitseliit Nõmmel 1920. ja 1930. aastatel? Malevkonna esmaseks ülesandeks oli operatiivselt astuda välja rünnaku puhul kehtiva riigikorra vastu ning seada riigis jalule kord ja julgeolek. Iga

Kaitseliidu tegevliikme kohustuseks oli häire korral poole tunni jooksul vormis (vähemalt vormimütsi ja käelindiga) ning täies varustuses kogunemispunkti ilmuda.

Mõtlemapanev on raamatus publitseeritud salajast pitserit kandev dokument “KL Nõmme malevkonna sisekaitsekava 1939”, mis on väga konkreetsete ja üheste käskudega juhised. Samaaegselt figureeris malevkond ka seotuna üldisesse riigikaitse süsteemi ja oli kriisilukorras allutatud Nõmmel paiknenud Pioneeripataljoni ülema kui toona veel iseseisva Nõmme linna garnisoni ülemale. Seega oli Kaitseliidu malevkond 1930. aastate lõpuks täpselt teadlik oma kohast ja ülesannetest üldises riigikaitse süsteemis ning kogu malevkonna tegevus oli suunatud süsteemi toimimisele, selle harjutamisele ja lihvimisele. Seda lugedes jooksis mõte kogu aeg paralleelrajal ja küsis, kas peaksime ka täna niimoodi toimima, samamoodi valmis olema või mitte.

Kogu sõjaeelse aja ulatuses kumab ridade vahelt teadmine, kui võrd orgaaniliselt seotud oli malevkond mändide vahele peituva Nõmme linna üldise eluga. See oli 1930. aastatel eelkõige seltskondlikule alusele rajatud Kaitseliidu tugev pluss. Seltskondlikud organisatsioonid tegutsesid koos omavalitsusüksusega ühise eesmärgi nimel luua Nõmmest mõnus ja turvaline kodu kõigile sealsetele asukatele. Silma paistab see joon eriti malevkonnapealike elulugudes – nende seltsieluline hõivatus oli märkimisväärne.

1930. aastate lõpul oli Nõmmel umbes 300 kaitseliitlast, koos eriorganisatsioonidega küündis liikmete arv 600ni. Aga kui palju oli elanikke?

Umbes 20 000. 1998. aasta sügisel oli malevkonnas 263 liiget, 2000. aastal 219 liiget koos eriorganisatsioonidega. Aga kui palju on praegu Nõmmel elanikke? 1. jaanuari seisuga 38 438. Vastused tekitavad intrigeerivaid mõtteid.

MÕNINGAID MÕTTEID

Teine raamatus käsitletav teema on Omakaitse periood Saksa okupatsiooni ajal. Omakaitse puhul oli paljuski tegu Kaitseliidu Teise maailmasõja aegse analoogiga. See, tuleb tunnistada, on Kaitseliidu ajaloo üldfoonil põhjalikumalt käsitlemata teema. Selles peatükis figureerivad juba vanade nõmmekate mälestused, mis on hindamisväärt ajalooainet oma värvikuses ja detailides.

Taasloodud Nõmme malevkonna ajalugu on autor käsitletud põgusalt ja mainib, et ajaline distants on veel liiga lühike, et anda põhjalikke hinnanguid. Nii on see tõesti, kuid aeg, see terava piigiga peatumatult

kappav ratsamees, peaks kannustama Nõmme malevkonna (ja mitte ainult) taasloomise mälestusi jäädvustama, 1990. aastate dokumente, mälestusi ja fotosid koguma. Miks mitte järgmisena üllitada erinevate silmade läbi nähtuna mälestusraamat "Kuidas taasloodi Kaitseliitu Nõmmel"?

Niipea, kui trükimasin käivitub, ärkab trükikurat ja arvab, et võiks jälle mõne vembu visata. Ei ole sellest pääsenud ka nõmmekad. Lisan ühe ajaloolise fakti täpsustuse. Raamatus on mainitud, et 1924. aastal oli malevkonna esimeseks instruktoriks Pioneerpataljoni leitnant Nikolai Trankmann. Seega mees, kes 1939. aastal müüs NSVL luurele Narva kaitserajatiste skeemid (lk 24). Paraku langes 1939. aastal juba Nikolai Trankmanni näole Patarei vangla trellide ruuduline vari, sest ta võeti vahi alla veebruaris 1938 ja mõisteti 30. mail

1938 Riigikohtu otsusega 20 aastaks sunnitööle. Uurimine tegi kindlaks tema seotuse NSVL luurega aastail 1937–1938.

Omaette fenomeniks on Eesti ajalookirjanduses kujunenud sõjajärelsete pärisnimede kirjutamine. Autoritel pole siin suurt midagi kaasa rääkida, sest paraadi juhivad keeletöimetajad, kelle vaen läbiva suure algustähe vastu pärisnimedes on silmapaistev. Ajaloolasena ja isegi sel teemal mitmes ristsõjas käinuna soovitan siiski sisemist enesekindlust ja ajalooliste traditsioonide järgimist: võtame eeskujuks Ajutise Valitsuse ja Asutava Kogu ning kirjutame ka edaspidi Pioneerpataljoni, Tallinna Garnisoni Komandantuur ja Sõjavägede Staap.

Aga autorile ja Nõmme malevkonnale tänu tähelepanuväärse panuse eest ning häid plaane tulevikuks! **KK!**

Leho Lõhmuse raamatu kandvaim osa keskendub esmalt Omakaitse, seejärel Nõmme malevkonna Teise maailmasõja eelsele ajaloole.

Veteranid meenutasid Keilas Kumna lahinguid

Foto: Eevi Kutpri

Tekst: EEVI KUTPRI

Kumna teeristil asvua mälestuskivi juures peeti 19. septembril 65 aasta taguste vastupanulahingute mälestusteenistus. Kohale olid tulnud veel lahingu elus olevad veteranid üle Eesti. Sõna võtsid Kumna lahinguid uurinud ajaloolane Mati Mandel, Kumna lahingu veteran Roland Maurer jt. Kaitseliitlased seisis auvalves. Seejärel liiguti Harjumaa muuseumi, kus peeti ettekandekoosolek ja oli kaetud pidulik laud, mille taga veteranid ja nende mõttekaaslased said meenutada minevikku.

Saksa sõjaväest deserteerunud eestlased pidasid 1944. aasta septembri lõpul Keila ümbruses maha rea lahinguid Punaarmeeaga. Punaarmee põletas maha Keila kesklinna. Kõige verisemad kokkupõrked olid 23. septembril Kumna teeristil, kus hukkus palju eesti mehi. Nende lahingute taga oli eruadmiral Johan Pitka. Toonased Pitka poisid

Pitka poiste kangelaslikkusele austust avaldama tulnud Kumna lahingupaika meenutava mälestuskivi juures.

sõdisid mitte sakslaste käsilastena, vaid Eesti eest. Sakslaste ootamatult kiire Eestist taandumine jättis eestlased ilma raskerelvastusest, vajaka oli kogenud ohvitseridest, noormeestel puudusid lahingukogemused, üksustel tankitõrjerelvad jne. Punaarmeele ülekaal oli mäekõrgune. Neil asjaoludel purunes kahjuks kogu Pitka Vabadussõja kordamise plaan. **KK!**

Vara valla mehed püstitasid major Valter Pedakule mälestuskivi

**Tekst: UUDO JÕGI,
Kaitseliidu Tartu maleva liige**

Tartumaal Vara vallas Keressaare külas endise Loobri talu maal avati 8. augustil 2009 major Valter Pedaku mälestuskivi. Kivi avamisel seisid auvahtkonnas Kaitseliidu Tartu maleva I malevkonna Põhja-Tartumaa üksikrühma võitlejad. Miitingu avas Vara vallavanem Andres Kärp, kes kõneles ajaloolise mälu vajadusest ja noorte isamaalise kasvatusest. Katte mälestuskivilt eemaldas Madis Avi, kes iseloomustas ülemöödunud sajandi viimasel kümnendil sündinud meeste saatust: nad pidid osalema Esimeses maailmasõjas, võitlema Vabadussõja Eestile välja iseseisvuse, võtma osa Teisest maailmasõjast ja lõpuks veel kannatama Siberi vangipõlve või tegutsema metsavennana. Mälestuskivi õnnistas Kaitseliidu Tartu maleva kaplan lipnik Peeter Paenurm. Kõlasid aupaugud.

19. SAJANDI VIIMASE KÜMNENDI MEES

Valter Pedak sündis 29. juulil 1895 Vara vallas Keressaare külas Loobri talus. Ta õppis kohalikus vallakoolis ja lõpetas Tartu Õpetatud Ühingu Kaubanduskooli. Seejärel kutsuti ta tsaariarmeesse aega teenima. Ajateenistuses lõpetas ta Peterhofi 1. lipnike kooli. Valter Pedak võttis osa ka Esimesest maailmasõjast, aastast 1917 teenis vastloodud Eesti väeosades.

Kaitseliitu astus Valter Pedak 18. novembril 1918. Pärast Tartu vallutamist punaste poolt 21. detsembril 1918 suundus ta Puurmani mõisa ja liitus seal Julius Kuperjanovi partisanipataljoniga, kus temast sai kolmanda roodu rühmaülema. Kolmas rood oli moodustatud põhiliselt Kodavere kihelkonna kaitseliitlastest ja rooduülemaks oli alamkapten Rudolf Kuslap.

Valter Pedak tegi kaasa Vabadussõja lahingud nii Lõunarindel, sõjas

Valter Pedak.

Landeswehriiga kui ka Narva rindel, ka võttis ta osa lahingutest Krasnaja Gorka all. Ta sai kahel korral haavata. Kangelasteo eest 3. aprillil 1919 Pihkva rindel Lesgi küla juures, kus ta juhtis raskelt haavatuna lahingut, autasustati teda Vabadusristi II klassi 3 järguga. Pärast Vabadussõda sai Pedakust kaadrisõjaväelane, ta teenis Petseris ja Värskas 2. diviisi 7. jalaväerügemendi kompaniiülemana.

Pärast Eesti annekteerimist jäi ta teenima 22. territoriaalkorpusesse. 1941. aasta juuni algul koondati korpus Värska laagrisse, kus suurem osa ohvitseridest arreteeriti ja saadeti Norilski vangilaagritesse. Valter Pedak jäi teenistusse. 1941. aasta juuni lõpus suunati korpus Pihkva oblastisse, kus Valter Pedak langes augustis Porohovi all vangi ja saadeti Saksamaale vangilaagrisse. Sõjavangist vabanes ta 1942. aasta suvel kurnatuna ja asus elama kodutallu.

VIIMASED AASTAD: VÕÕRAS VÄES JA KODUMETSAS

1944. aasta veebruaris kuulutati välja Eestis üldmobilisatsioon, mis tõi juurde kümneid tuhandeid sõdalasi. Moodustati kuus piirikaitse-

rügementi. 4. piirikaitserügement formeeriti Tartus. Formeerimiskeskuseks asus aadressil Veski 35. Rügementi võeti võitlejaid Tartust ja Tartumaalt ning Võrumaalt ja Petserimaalt. Rügemendi koosseisus oli tuntud inimesi, nt polüglott Pent Nurmekund teenis seal kompaniiülemana, silmarst professor Viktor Sargava esimese pataljoni arstina, hilisem metsateadlane Harald Rebane reamehena tagalateenistuses. Rügemendiülemaks määrati major Valter Pedak. Rügement koosnes kolmest pataljonist ja suurtükipatareist. 1944. aasta märtsis paiknes osa allüksusi Vara vallas Matjama koolis. 1944. aasta aprillis-mais oldi kaitsel Mustvee-Praaga lõigul ja rügemendi staap asus Praagal. Mai-kuu lõpul viidi aga rügement üle Mikitamäe, Lübnitsa ja Värska kanti piirikaitsele ja juunikuu lõpuks Pihkva alla lahingutesse pealetungiva Punaarmee vastu. Juuli lõpul saadeti 4. rügement tagasi Eestisse Narva jõe jõe jõe Gorodenko alla, kus peeti ägedaid lahinguid. 18. septembril algas taganemine rindelt ja 4. piirikaitserügement saadeti laiali, võitlejate taganemistee lõikasid Avinurmes ja Porkunis läbi Punaarmee 249. diviisi väeosad.

Valter Pedakule algas siis metsavennaelu. Tema eluküünla kustutas KGB-lase kuul 1948. aasta teisel jõulupühal, st 26. detsembril kodutalu läheduses, kuhu äraandja oli laskja juhatanud. Võimud pidasid Valter Pedakut nii ohtlikuks, et viisid isegi tema surnukeha kaasa.

Mälestusmärgi rajamise eest tuleb olla tänu võlgu Vara valla põllumehele Madis Avile, kes tellis selle Tartu kiviraidurilt Ain Ilveselt. Mälestuskivi avamisele oli kogunenud hulganisti rahvast nii Vara vallast kui ka kaugemat. Kohal oli endise 4. piirikaitserügemendi võitleja Harald Rebane Tartust, ajakirjanik ja poliitik Jüri Estam Tallinnast, samuti major Valter Pedaku venna-poeg Andres Pedak. **KK!**

Vanemveebel Sven Harry Raabe

25. juuli 1925 – 23. aprill 2009

Sven Harry Raabe sündis 25. juulil 1925 Tallinnas ja kasvas Vabadussõjas võidelnud Eesti mereväeohvitseri perekonnas. Ta õppis Gustav Adolfi Gümnaasiumis, kus osales Noorte Kotkaste töös ja mängis kooliorkestris viiulit. Tolleaegses isamaalises õhkkonnas omandas ta sõjameheliku eluhoiaku ja vääramatu kaitsetahte. 1942. aastal astus Sven Harry Raabe vabatahtlikuna Saksa sõjaväkke ja sai 25. detsembril 1943 Neveli rindel haavata. Tema sõjamehevaprust tunnistavad Raudristi II klass ja haavataasaamise märk. Pärast sõda arreteeris KGB Raabe ja saatis ta poliitvangina sunnitöölaagrisse, kust mees vabanes kaheksa aasta pärast. Kodumaale naasnud, lõpetas Raabe hariduse Tallinna Polütehnikumi ja töötas seejärel põllumajandusministeeriumi haldusalas.

200ni, kujunesid välja traditsioonid (malevkonna suvepäevad, osalemine linnaosa korrakaitstes jne). Eriti tuleb siinkohal märkida vanemveebel Raabe tegevust linnaosa korrakaitsekomisjonis, kaitseliitlaste-abipolitseinike töö organiseerimisel ja koostöö tagamisel politseiga.

Alates 10. aprillist 2003 oli Sven Harry Raabe Kaitseliidu Tallinna maleva auliige. Ta võttis aktiivselt osa järgmiste organisatsioonide tegevusest: Eesti Vigastatud Sõjameeste Ühing, Eesti Meremeeste Kogu, Vabadusvõitlejate Liit, Memento ja Eesti Poliitvangide Liit. Teenete eest Eesti Vabariigi ees autasustati teda 9. veebruaril

2000 Kotkaristi Kuldristiga. Kaitseliit tunnustas sõjaveterani ja vabadusvõitlejat Kaitseliidu Valgeristi II ja III klassi ning teenetemärgi "Pro Partria" II ja III klassiga. Sven Harry Raabe pälvis novembris 2003 ka Eesti Politsei eriteenete risti.

Eesti Vabariigi taasiseseisvumise järel astus Raabe 25. novembril 1991 Kaitseleitu, olles seega Kaitseleidu taasasutaja. 1993. aasta juunis omistati talle vanemveebli auaste ja sama aasta augustis asus ta Kaitseleidu Tallinna maleva Lääne malevkonna pealiku ametikohale. Sven Harry Raabe juhtis malevkonda palju aastaid, selle aja jooksul kasvas tegevust alustanud rühm algul kompaniiks ja seejärel malevkonnaks. Kaitseleitlaste arv suurenes esialgselt 24 liikmest ligi

Kõige olulisemaks oma elus pidas Sven Harry Raabe isamaad ja perekonda ning selles vaimus kasvatas ta ka oma lapsi ja lapselapsi. Teeneka kaitseleitlase ja isamaalase elutee katkes käesoleva aasta 23. aprillil ja ta sängitati 28. aprillil Rahumäe kalmistu mulda. Helge mälestus lugupeetud kaasvõitlejast jääb veel kauaks saatma relvavendi Tallinna malevast.

Vaida sai noortejuht Vello Luide mälestustahvli

Tekst: KERSTIN KÄÄRIK, noorteinstruktor

Tallinna lähedal Vaidas avati aualves seisvate kodutütarde ja noorkotkaste ees 25. augustil legendaarse Sakala noortejuhi Vello Luide mälestustahvel. Tahvel paigaldati Luide sünnikohta Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütarde Sõprade Seltsi eestvõttel ja Kaitseleidu Sakala maleva toel.

Luide sündis 8. veebruaril 1916 Rae vallas Vaida külas Soone talus. Kooli läks ta Kodasoo. Eesti sõjaväes teenis Luide aastatel 1938–1939 Rakveres 5. üksik-jalaväepataljon kirjutajana. Pärast kooli tegutses ta Kodasoo ka noorkotkaste rühmajuhi ja juhendajana. Ta oli üks seitsmest, kes taastasid Viljandimaal kodanikualgatuse korras 3. juunil 1990 Noorte Kotkaste ja Kodutütarde organisatsioonid, luues Noorkotkaste ja Kodutütarde Sakalamaa Ühenduse, mis organiseeris koolides noorkotkaste ja kodutütarde salku-rühmi ning töötas noortega kuni 20. märtsini 1993, mil üldkoosoleku otsusega anti noorte juhtimine üle Kaitseleidule. Ühendus muutis oma nime vastavalt ennesõjaaegsele Kaitseleidu määrusele Sakala Noorte Kotkaste ja Kodutütarde Sõprade Seltsiks.

Vello Luide oli seltsi juhatuse liige, andis välja ajakirja Isamaa Auks ning kuulus alates 1992. aastast lippurina Noorte Kotkaste peastaabi koosseisu. 15. mail 1993 tänas Kaitseleidu ülem teda Noorte Kotkaste organisatsiooni taastamise eest tänukirjaga. 27. septembril 1994 kaitstes ta noortemagistritöö ja sai noortemagistriks. Aastal 2000 autasustati teda Valgeristi III klassi teenetemärgiga. Luide suri 23. novembril 2007. Ta on maetud Viljandi Metsakalmistule. **KK!**

Luure kui pusle VII

Mehhaniseeritud luure – agressiivne ja ründav

Tekst: KRISTJAN KOSTABI, leitnant

Eesti kaitseväes pole mehhaniseeritud üksuste (kutsutakse ka soomusluureüksusteks) luuretegevusest eriti räägitud, aga ega selleks ole ka palju põhjust olnud. Meil lihtsalt pole mehhaniseeritud üksusi. Scoutspataljonis kasutatavad Sisu XA-180-d (Pasi) on küll soomustatud, aga pigem on need jalaväe toetuseks kasutatavad soomustransportöörid, mis pakuvad jalaväele soomuskaitsega transporti ja toetavad jalaväelahingut distantsilt pardarelva või muu tegevusega. Loomulikult on nendega võimalik läbi viia ka luuret, kui selleks on neil tunduvalt piiratumad võimalused kui tänapäevaste elektrooniliste seadmetega varustatud tanki või lahingumasinat kasutades.

Mehhaniseeritud üksused, kuhu kuuluvad jalaväe lahingumasinat ja tankid, mis on loodud ka ise vahetult või põhijõuna lahingutegevuses osalema.

Mehhaniseeritud üksused, kuhu kuuluvad jalaväe lahingumasinat ja tankid, mis on loodud ka ise vahetult või põhijõuna lahingutegevuses osalema, on kiired, agressiivsed ja nende tegevus on eelkõige ründava iseloomuga. Näiteks on tank rünnakul palju efektiivsem kui kaitses.

Mehhaniseeritud üksuste eelistatud lahinguliikideks on pealetung (*attack*), kohtumislahing (*advance to contact*) ja jälitamine (*pursuit*). Loomulikult sooritavad need üksused ka teisi manöövreid, nagu pete (*deception*), varitsus (*ambush*), vaatlus (*overlook*), positsioonidel tegutsemine (*reverse slope*) jne.

Alljärgnevas kirjutises ei kajastu soomustatud tehnilise luure soomukid, sest kuigi need üksused kasutavad sarnaseid soomukeid, ei kattu nende ülesanded tavaliselt otseselt mehhaniseeritud üksuste luurevajadustega.

MEHCHANISEERITUD ÜKSUSTE LUURE

Eri üksustes kasutatakse luurerühma tegevuseks erinevat lahingutehnikat. USA versioon on kõrgema üksuse põhine. See tähendab, et tankipataljonile võidakse lahinguluuret teostada nii tankidega kui ka kasutades jalaväe lahingumasinaid (*Infantry Fighting Vehicles* ehk IFV Bradley), mis on tankipataljonis kasutusel juhtimismasinatena ja logistikaelemendis. Mehhaniseeritud jalavägi, mis kasutab enamasti Bradley ja Strykeri soomukeid, kasutab luureüksustes samamoodi Bradley või Strykeri soomukeid. Olenemata pataljoni lahingutehnikast, võidakse alati kasutada mitmeotstarbelise maas-

turi (*High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle* ehk HMMWV, tsiviilnimetusega Hummer) soomustatud või soomustamata versiooni. Lisaks on luuresoomukina kasutusel ka M113, aga tavaliselt siiski eriluures, näiteks keemialuures, radarikandjana jne. Kolm põhilist versiooni on siiski HMMWV, soomustransportöör ja jalaväe lahingumasin.

Mehhaniseeritud luureüksuse ülesanne on eelkõige kõrgema üksuse (pataljon, brigaad) lahinguülesande täitmiseks vastase leidmine ja info kogumine. Lisaülesannetena võib neid kasutada ka jalgsi liikuvate väikeüksuste transpordiks ja evakuaatsiooniks. Väiksematel kompaniisuurustel mehhaniseeritud üksustel pole vajadust eraldi luureüksuse järele ja luuret sooritavad sama kompanii või eskadroni eesjulgustusüksused, rühmas sooritab luuret tavaliselt üks masin. Luureülesandeid täitva väiksema üksuse ülesanne on enamasti enda üksuse (kompanii, rühm) jaoks info kogumine, aga ka kõrgema üksuse infovajaduste täitmine.

Mehhaniseeritud üksuste luure on kiire, agressiivne ja eelkõige ründava iseloomuga. Mehhaniseeritud üksused sõltuvad teistest üksusest ja lahingutoetusest. See-ga liiguvad nad enamasti koos lahinguüksustega. Mehhaniseeritud üksused tegutsevad ühendatult, seepärast on nende lahingudrillid sarnased.

Nagu kõigi teiste luureüksuste puhul, peavad ka mehhaniseeritud üksuste luurele maastikul eelnema kõik vajalikud luurealased protseduurid: kaardiluure, ülesande ja lahinguvälja luurealane analüüs jne. Ettevalmistamata luure läbikukkumise võimalus on väga suur ja mehhaniseeritud üksuste luure läbikukkumine on järgnevatele mehhaniseeritud üksustele väga raskete tagajärgedega. Hoolimata sellest, et tanki ja lahingumasina võimekus maastikul on suur ning nad suudavad olenevalt meeskonnast kiiresti ja hävitavalt reageerida, ei tohiks jätta tegemata ühtki võimalikku eelanalüüsi.

Luures on mõistlik kasutada samasuguseid masinaid nagu järeltuleval üksusel. Sama tehnika kasutamise tõttu on vastasel raske eristada, mis ülesandega üksus maastikul tegutseb. Sellega omakorda suureneb võimalus vabamalt tegutsemiseks ja vastast on kerge eksitada ning oma tegelikku plaani saab kauem varjata. Maastikuläbivusvõime on ühte tüüpi masinatel sama, seega pole vaja teha eraldi pioneeriluuret tehnika jaoks, sest näiteks teede ja sildade hindamist saab tankirühm järe-

Agressiivse luure läbiviimine ratassoomukil Komatsu (tüüp 97).

letulevate tankide jaoks palju kiiremini teha kui maastikuautodel luurerühm.

Kahuri, kiirlaskekahuri või suurekaliibrilise kuulipilduja ja laske- ja vaatlusvõime on elektrooniliste vahenditega suur ning ühtib järeletulevate jõudude võimega, mis on juba käigult võimelised valmisluuratud positsioonidelt lahingu üle võtma või manöövrit sooritama (väljavahtamine kohapeal või eteliikumisega, tiibamine, haaramine). Ka logistiliselt on kergem toetada samasuguse tehnikaga üksust, sest laskemoon, kütus, sidetehnika, mehaanika ja taastus (*recovery*) on kõrgemal üksusel olemas ja ühildub luureüksuse tehnikaga.

VAATLUS

Vaatlus on põhiline luuretegevus maastikul, et avastada vastane. Mehhaniseeritud üksuste võimekus luures on tänu nende tehnilistele võimalustele väga suur, kuid siin on ka mitmesuguseid piiranguid. Masinatel on pardarelvade laskevõime väga hea tänu vaatlusvõimele nii päeval kui ka öösel. Mitmekordse suurendusega vaatlusseadme ja termosihikute abil on võimalik vastane avastada juba kilomeetrite kauguselt ja ka kaevunud, pealt lahtistest positsioonidest. Tänu pardarelva laserkaugusmõõtjaga sihikule on võimalik vastase kaugus ja täpne asukoht kiiresti välja selgitada.

Nõrkusena võib välja tuua, et selline tegevus vajab alati maastikku, mis pakub vaatlusvõimalusi ja vaatlejale endale varjet vastase tankitõrjerelvade eest. Sellist maastikku pole alati lihtne leida, seetõttu tuleb veel kord rõhutada ettevalmistava kaardiluure olulisust.

Võimalusi vaatluseks on alati, lihtsalt iga kord pole võimalik kasutada vaatlusseadmete maksimaalset distantsi. Vaatlusseadmete abil on võimalik väga täpselt tuld juhtida kilomeetrite kaugusele ja avastada vastase tegevus lahinguruumis. Vaatluse läbiviimisel on oht muutuda ise seisvaks sihtmärgiks, sest tank või soomuk on sedavõrd suur, iseloomuliku kujuga ja eritab soojust. Positsiooni vahetus annab suurema ohutuse ja lisab vaatlusnurki.

LUURE LIIKUMISEL

Liikumisel vajavad mehhaniseeritud üksused edukaks edenemiseks luuret, kes suudaks liikuda samal kiirusel, samas suunas ja samal maastikul. See lihtsustab tunduvalt maastikul läbiviidavaid manöövreid ja kiirendab tegutsemist, sest kasutada on võimalik ühesuguseid taktikalisi-technilisi protseduure ja drille.

Luuret võib läbi viia pidevas liikumises, “hüpetega” liikumisel või seistes. Liikuda võib isegi sügavale lahinguruumi, sest tugev soomus pakub kaitset, võimsad raadiojaamad ulatuvad kaugele ja šokiefekt vastase kaitstes on tagatud.

Pidev liikumine eeldab väikest vastaseohtu, mistõttu maastiku läbivaatamine ei ole ka nii põhjalik. Liikumist “hüpetega” kasutatakse vastase ohu suurenedes ja maastik vaadatakse läbi võimalikult varjatud positsioonil seistes, alles seejärel liigutakse edasi. Positsioon peab pakkuma laskevõimalust, eriti oluline on see tankide pikkadele kahuritele, mis ulatuvad üle šassii ning mille tõste- ja langetamisnurk on piiratud. Liikumisel võimaliku kokkupuutejooneni vastasega leitakse positsioon ja vaadeldakse maastikku põhjalikumalt. Kui peatus on pikem, hõivatakse kiirkaitsepositsioonid, kus rühmaülemad viivad kiiresti läbi kaardi- ja maastiku luure, määravad positsioonid, laskesektorid, kaudtulepunktid jms.

Nõrkus ja oht liikumisel on nii maastiku kui ka olukorra vähene visuaalne kontroll ja oht sattuda varitsusele või kontakti vastase suuremate jõududega. Mehhaniseeritud üksused alustavad sellisel juhul enamasti lahingut, samaaegselt lahinguluuret läbi viies, et selgitada, kas nad on sattunud kontakti võrdse, suurema või väiksema jõuga. Varitsused küljelt on suure kerega soomusmasinatele väga ohtlikud, aga neid pole ka võimalik täielikult vältida, selleks on võimalik ennast ainult võimalikult hästi ette valmistada.

TEGUTSEMINE KONTAKTIS

Tank ja soomuk on suure soomuskaitse, tulejõu, kiiruse ja šokiefektiga. Rünakutele ja varitsustele peab kohe

Liikumisel vajavad mehhaniseeritud üksused edukaks edenemiseks luuret, kes suudaks liikuda samal kiirusel, samas suunas ja samal maastikul.

vastama agressiivse tule ja manöövriga. Mehhaniseeritud luureüksuste kontaktidrilides on üks varitsuse versioon “läbi sõita”, ülejäänud kontaktidrilid on

mõeldud vastase ründamiseks. “Läbi sõita” ei tähenda, et tankirühm, kes selle asemel, et pardarelvadest tuld avada ja vastast väljapoolt tapmisala rünnata, tankitõrjerelvadega jalaväerühma eest võssa pageb ja kuhugi määramata kaugusesse vaatlema jääb. See tähendab lihtsalt tapmisalast välja sõitmist ja seejärel ründe- või toetuspositsiooni valimist. Kui vastasega saavutatakse kontakt, tuleb seda hoida ja vastase peab esimesel võimalusel hävitama.

Soomukis või tankis luuret läbi viiv võitleja saab informatsiooni liiksaks vaatepilust silmaga nähtavale ka mitmesugustelt anduritelt ja vaatlusseadmetelt.

Kui enamasti on jalgsi liikuvatel või motoriseeritud luureüksustel vajalik kontaktist väljuda, siis mehhaniseeritud üksused viivad tavaliselt kontakti lõpuni kas ise, toetusüksusena või väljavahetamisega tagant tuleva üksusega.

LUURE TULEGA

Mehhaniseeritud üksus võib luuret läbi viia ka väiksekaliibriliste pardarelvade tule või kaudtulega. Eelneva analüüsi põhjal peaksid üksusel olema teada vastase võimalikud positsioonid ning leitud endale varjatud kiirkaitsepositsioonid ja teed sinna. Positsioonil avatakse vastase võimalike positsioonide pihta suurekaliibrilistest pardakuulipildujatest tuli ja tellitakse kaudtuld. Selline tegevus peaks sundima vastase nende positsioonidel tegutsema ja üksus saab kinnituse, et vastane on eeldatavatel positsioonidel.

Kui vastane on positsioonidel, järgneb lahing ettevalmistatud plaani järgi, ent kui pole, antakse sellest kõrgemale teada. Nõrkuseks on sellel tegevusel tegutsemiskaugus pardarelvadega ja piiratud kaudtule kasutamine luureks. Ohuks on loomulikult enese reetmine tule või positsioonidele liikumisega. Täieliku ebaõnnestumise toob vale analüüsi alusel või üldse ilma analüüsita tegutsemine.

KRIITILISED VAJADUSED

Mehhaniseeritud üksusel on soomuskaitse, suur liikumiskiirus, hea vaatlusvõime, samas ka piiratud maastikuläbimisvõime ja tegutsemispiirangud. Samamoodi nagu teised üksused, sõltuvad nad lahinguvälja luurealasest ettevalmistusest, kiirest ja otsustavast juhtimisest, meeskonnast ja logistikast. Kui need elemendid on puudulikud, muutub tank või soomuk suureks soomustatud kirstuks tervele meeskonnale ja nende nõrk tegevus mõjutab kõiki teisi.

ISIKUOMADUSED

Soomustatud luureüksuse liikmete isikuomadused sarnanevad motoriseeritud luurajate omadega, lisame veel julguse, agressiivsuse ja otsustavuse kontaktis, mis muutuvad vajalikuks, kui luureülesande täitmine muutub lahingutegevuseks.

Mehhaniseeritud üksus peab kontaktis käituma ettevalmistatult, kiiresti ja ründavalt, tagades šokiefekti vastaste hulgas ja võites sellega eelise, et vastane ei võitle enam nendega, vaid olukorraga, millesse nad on äärmise agressiivsusega surutud. Meeskond peab olema kokku töötanud ja tegutsema (vaatlema, informeerima, juhtima, sõitma, laskma ja laadima) nagu üks organism.

Lisaks tavalistele motoluuraja oskustele peavad need meeskonnad olema ka pädevad luuretehnikates ja -protseduurides, mis pikendab nende väljaõpet tunduvalt. Arusaamatus tegevuses, nõrk väljaõpe, segadus plaanis ja puudulikkus analüüsis põhjustavad viivitust tegevuses ning lasevad vastasel hoida initsiatiivi, mis ei võimalda mehhaniseeritud luureüksusel oma ülesannet täita.

LOGISTIKA

Eestis olemasolevate soomustransportööriidega on võimalik luuret läbi viia, kuid sel juhul on ainus põhimõtteline eelis maastikuauto ees soomuskaitse, sest elektroonilisi suurendustega termovaatlusseadmeid neil pole ja pardarelv on sama, mida kasutatakse jalaväerühmades.

Mehhaniseeritud üksuste hankimine ja ülalpidamine on kallis, isikkoosseisu väljaõpetamine ja kokkujutamine aeganõudev, tehnika uuendamine kulukas. Mehhaniseeritud üksus ei koosne ainult lahingutegevuses osalevatest masinatest, vaid ka *recovery*- ehk taastusmasinatest, suurest hooldusmeeskonnast ja heast logistikavõimest.

KOKKUVÕTE

Mehhaniseeritud luure on soomustatud allüksuse (brigaad, pataljon) luurevahend. Tema tõelised eelised avalduvad rünnakuoperatsioonides (ka vasturünnakul), kus selle abil saab välja selgitada vastase täpseid lahingupositsioone, aidates nii leida nõrgemaid kohti vastase formatsioonis peajõudude läbimurde tarvis.

Soomustatud luureüksuse liikmete isikuomadused sarnanevad motoriseeritud luurajate omadega, lisame veel julguse, agressiivsuse ja otsustavuse kontaktis.

Oluline on kasutada sama tüüpi masinat, mida kasutab ülejäänud allüksus, sest see tekitab vastases segadust, mis omakorda suurendab vajalikkust suurendada peajõudude rünnakule asudes. Kaitstes saab parema vaatlustehnikaga luuresoomukeid kasutada varajaseks hoiatuseks ja ka vastase rünnakurüümi häirimiseks, mis omakorda loob paremad eeldused oma jõududele kaitstes. **KK!**

Sõjaväeline valik(uvabadus)

Tekst: MARTIN PLASER, julgeolekunõunik

Korduvalt on ajakirjanduses ilmunud Eesti kaitseväge erioperatsioonide üksuse ESTSOF loomise ja arendamisega seotud lood. Üks viimatisi oli üksuse väidetava looja ja vaimse isa Rene Toomse suhtes eriti vastuoluline. Mida nendest lugudest järeldada? Arvan, et üksus on elujõuline ja selle tegevust vaatavad mitmed aplad kriitikud ning ootavad väiksematki sammu, mis õigustaks toimivate elementide lõhkumist.

Erioperatsioonide üksustest ja nende olemusest võib ja peabki avalikult rääkima. Mul ei ole häbi tunnustada, et sellised üksused on iga riigi sõjaväe peamiseks sõdurite testimise vahendiks. Ainult parimad suudavad selle testi läbida.

Sel sügisel korraldas eriüksus juba mitmenda avaliku värbamiskampaania. Varasemad kobavad katsed avalikkusele üksuse kohta sõnumeid anda on muutunud ühtseks ja koordineeritud kampaaniaks koostöös möödunud aastal loodud kaitseväge värbamiskeskusega.

KEDA VÄRVATA?

Pingetaluvus? Füüsiline või vaimne? Sõdurite profiil ja missioonide eripärad? Tugevad või targad mehed? Täpsed kriteeriumid jätab iga üksus teadlikult avalikustamata. See on loogiline ning kaitseb üksuse eripära ja sisulise olemuse avalikustamise eest.

Palju on juttu "lihtsamatest" kriteeriumidest, nagu füüsiline pingetaluvus. See kuulub parameetrite hulka, mida on lihtne n-ö baastestidega kontrollida ja mille arengu jälgimiseks piisab MS Exceli tabelist. Moraal, motivatsiooni ja muude kehatute omaduste kontrollimiseks ja jätku-

suutlikuks seireks on vaja instruktorite pidevat tähelepanu ja pühendumist. Selle perioodi jooksul ei tohi kandidaate vaatluse alt välja lasta.

KELLELE?

Erioperatsioonide üksusesse soovitan sammud seada kõigil noormees- tel, kes arvavad, et suudavad seal toime tulla. Teid testitakse ja see on hea võimalus oma piiride tundma- õppimiseks. Peagi avastate, et piire pole. Vähemvõimekatele antakse tagasiside, mis võimaldab ennast tulevikuks paremini ette valmistada. Kuigi avalikult on välja toodud miinimumnõuded, ei näita need üksuse taset. Nimelt on miinimumnõuete eesmärk garanteerida katsetele tulijate tase, mis võimaldab seal toime tulla, kuid ei garanteeri edu.

MISMOODI OTSIDA?

Lühikese aja vältel sobib värbamiseks ja suurema potentsiaaliga meeste leidmiseks kogu kaitseväge. Peamiselt otsitakse eriüksuslasi lahingukogemusega kaitseväelaste hulgast. Eelkõige meeste seast, kes on ennast mitmetel missioonidel tõestanud ja otsivad uusi väljakutseid ning tahavad kvalitatiivselt areneda. Valik peab silmas pidama isikkoosseisu arendamist pika aja vältel.

Keskmise pikkusega perioodil nähakse värvatavatena nooremaid ja vähemkogenud sõdureid, kes pole võib-olla lahingukogemusega, kuid teavad, milliseid nõudeid endale esitada, milliseid väljakutseid elult oodata ja kuidas oma sõjavälist karjääri suunata. Paljude suurriikide kindralid on teinud karjääri just eriooperatsioonide üksuste kaudu.

Ülipikk värbamisperiood hõlmab teadvustamistööd noorteorganisat-

sioonides: noorkotkaste, noorte ja noorkaitseleitlaste hulgas ning koolide riigikaitsetundides ja -laagrites. Selle kõige koordineerimiseks ühe üksuse tarvis kulub suhteliselt palju ressursse, mistõttu pole seda värbamiskampaania otstarbekas arendada üksusekeskselt. Erioperatsioonide kampaania toetab kogu riigikaitsekampaania ning otsib patriootlikemaist tugevamaid ja riigile ustavamaid.

Erioperatsioonid on noolepea, kaitseväge eliit, mis paraku saab anda teenimisvõimaluse vaid parimatele. Eks oktoobri alguseks ole näha, kes ja kuidas julges katsetest osa võtta. Täna sed edukad kandidaadid on eriooperatsioonide kogemuse saavutades kaitseväge erinevatele väeosadele headeks instruktoriteks. Teadmiste rakendamise ja teadmiste koondamine aitab luua teadmispõhise eriooperatsioonideväge, mis suudab karmituvates tingimustes ka maailmakonkurentsis vastu pidada.

Et ajateenija jääks kaitsejõududesse, on vaja talle tutvustada erinevaid tegevteenistuse võimalusi. Iga üksuse väljaõppe eest vastutaja võib oma väeosa üle uhke olla, kui sealt lähetatud kandidaat eriooperatsioonide üksusesse ESTSOF vastu võetakse. See näitab üksuse taset, sõdurite motivatsiooni ja loob soodsa pinnase tervisliku konkurentsi tekkimiseks. Seda sellepärast, et valikusse mahub ainult teatud hulk kandidaate ja valitakse ainult parimad.

Välismaised kursused, mida liikmetele võimaldatakse, on rahvusvahelistele standarditele vastavad ja nende kõrgele tasemele viitab ka läbijate edu hilisemas sõjalises karjääris. Välistatud ei ole võimalus korraldada üksuses eeltestid, et selgitada, keda üldse ESTSOFi katsetele lubada. **KK!**

VÄRBAMISKAMPAANIA

“Koloneli laskmisel” olid parimad Valga politseinikud

**Tekst: VELLO JASKA,
Kaitseliidu Valgamaa maleva
propagandapealik**

Kaitseliidu Valgamaa malevas korraldatavate võistluste hulgas on juba tavaks saanud kombineeritud mitmevõistlus “Koloneli laskmine”. Tänavu peeti see 29. augustil Valgamaal Öru vallas endise Uniküla raketibaasi lähedal oleval laskepolügoonil. Mitmevõistluse eesmärk on arendada osalejate laskeoskusi ja füüsilisi võimeid ning süvendada jõustruktuuride koostööd. Kõik võistlejad kandsid välivormi, kaasas automaatsüüsi ja täiskaliibriline püstol, seljas rakmed, peas kiiver ja ühes võetud individuaalne esmaabipakend.

KAUS MINUTIT VÕISTLUSPINGET

Kombineeritud laskevõistlus algas stardikäsklusega, mispeale võistleja jooksis püstolitiiru, laadis relva kaheksa padrunit ja lasi nelja sihtmärki (igasse kaks lasku). Iga möödalask andis lõppajale kümme karistussekundit juurde, tabatud lask võttis aga

teatud hulga aega maha. Sihtmärgid olid erinevatel kaugustel (10, 15, 20 ja 25 m). Pärast laskmist kaitseriivistas võistleja relva, pani selle kabuuri või rakmetaskusse ja jooksis järgmise ülesande juurde, kus ta pidi hävitama automaadist lastes kõik kümme rajal olevat “taldrikut”. Kui selleks ettenähtud laskemoon (20 padrunit) enne otsa sai, kui ülesanne täidetud, võistleja järgmisele alale edasi ei pääsenud. Kui “taldrikud” said purustatud, kiirustas võistleja granaadiviskealale. Kolm granaati heideti täpsuse peale selleks ettenähtud kaevikust vabalt valitud asendist. Iga möödavise andis taas karistussekundeid.

Järgmise ülesandena tuli 100 meetri tiirus lasta automaadist vabalt valitud laskeasendist ära allesjäänud laskemoon. Pärast automaadilaskmist kiirustas võistleja 25 meetri püstolilaskmise joonele, kus laskis kaheksa lasku. Siis jooksis ta märkleheni ja puudutas seda, mille peale peatas kohtunik ajamöötmise. Kõik see tuli sooritada mitte aeglasemalt kui kuue minuti jooksul, vastasel juhul loeti võistleja

katkestanuks. Lõppaeg selgus raja läbimiseks kulunud aja korrigeerimisel karistus- ja lisapunktidega.

LÄTLASED VAATLEMAS

Tulemuste põhjal olid seekord kolm parimat võistlejat Andrei Andreitšuk Valga politseijaoskonnast, Martin Merirand Kaitseliidu Tartu malevast ja Andrus Sumberg Kaitseliidu Valgamaa maleva Otepää kompaniist. Võistkondlikult reastusid osalejad järgmiselt: Valga politseijaoskond, Kaitseliidu Sakala malev, Kaitseliidu Valgamaa maleva Valga üksikkompanii, Kaitseväe Võru Lahingukool, Kaitseliidu Valgamaa maleva Otepää üksikkompanii ja Kaitseliidu Tartu malev. Võistluste kulgu jälgisid Läti Cēsises asuva Zemessardze 27. pataljoni ülem major Ainārs Rauza ja sama pataljoni kompaniülem kapten Valentins Ciguzis. “Lätis korraldatakse mitmesuguseid võistlusi, kuid sellist kombineeritud mitmevõistlust pole küll veel olnud,” ütlesid vaatlejad. Nende külaskäigu eesmärk oligi võistluste käiguga tutvuda, et hiljem mõningaid elemente oma üksuse laskevõistlustel rakendada. **KK!**

Kõik see tuli sooritada mitte aeglasemalt kui kuue minuti jooksul, vastasel juhul loeti võistleja katkestanuks.

Cēsises asuva Läti Zemessardze 27. pataljoni esindajad koos Kaitseliidu Valgamaa maleva juhtidega nende kodumaleva staabihoone ees.

Võistleja rajal automaadiga sihtmärke hävitamas.

Sakala kaitseliitlaste veepäev möödus Loodil

Tekst: KRISTI ja URVE LOIT, veepäeval osalejad

Alustasime 23. augustil Kaitseliidu Sakala maleva veepäeva ettevalmistamisi juba kella üheksa paiku hommikul raja ülespaneku ja veepallide täitmisega. Abilisi oli lisaks Sakala maleva inimestele ka Valgamaa malevast ja Tartumaalt. Ilm oli kena, isegi päike piilus aeg-ajalt pilve tagant. Kõik oli juba valmis seatud, kui kohale jõudsid ka teised veepäeval osalejad.

PÕNEVAD SEIKLUSED METSAMÄNGURAJAL

Esimese asjana käisid veepäevalised tutvumiseks koos juhendajaga läbi metsamänguraja. Tutvumisringi käigus seletati, kus mida ja kuidas hiljem tegema peab ning mis ülesanded ees ootavad. Seejärel mindi uuesti rajale, seekord juba kiireima aja saavutamise nimel. Enne rajale minekut tuli tõsta vesi ühest anumast teise, kasutades selleks ainult joogikõrt.

Metsas ootasid osalejaid põnevad osavust nõudvad ülesanded: üle palgi ronimine, mäest alla sööstlakumine, palgivirna ületamine, ja et ikka raskust lisada, siis sidusid korraldajad paarilistel jalad kokku ning osa distantsist tuli läbida sõbralikule koostööle lootes. Veel tuli lahenda-

da nuputamist vajavaid ülesandeid ja põnevust lisas jooksu ajal Eesti kaardi koostamine. Metsamängus oli kokkuvõttes kiireim ja osavaim perekond Pikk. Kuid tegelikkuses olid tublid kõik, kes metsamängust osa võtsid.

E enne metsamängurajale minekut tuli tõsta vesi ühest anumast teise, kasutades selleks ainult joogikõrt.

Tänu sõnad metsamängu ettevalmistamise ja läbiviimise eest kuulusid eeskätt Sakala maleva kaitse-

liitlasele Aimar Ojakäärule ja Põösapoieste rühma noorkotkale Armo Lebretille, kes olid raja põhilised ettevalmistajad ja ülesannete väljamõtledajad. Osalejad leidsid, et rada oli väga põnev ja tekitas elevust.

KÄSNA-KALLE RAHVASTEPALL

Kui metsarajal oli esimene elevus välja raputatud, küpsetati ühiselt tule peal vorste ja söödi kõrvale salatit. Magustoiduks oli veepäeva peakorraldaja Noorte Kotkaste Viljandimaa rühma Põösapoisid rühmajuhhi Ene Lebretti küpsetatud kook, mis kahjuks ülikiiresti otsa sai. Toidu kõrvale õpiti selgeks kõige vajalikumad sõlmed: seasõrg, kallamehesõlm ja liuglev aas.

Et tegemist oli veepäevaga, jätkus see veega seotud mängudega, mille hulgas oli õhupüssiga täpsuslaskmi-

ne veepallide pihta. Kui pallid otsa said, saabus suurem elevus – veepallid asendati õuntega. Oli põnev katsumus, kes saab õunale pihta ja kes mitte; mõnel see õnnestus, mõnel seekord mitte.

Mängiti ka Käsna-Kalle rahvastepalli, milles tavalist palli asendas vettimavast käsna pall. Mäng oli ääretult tasavägine ja kokkuvõttes jäi üks võistkond teisele ainult punktiga alla. Nagu nimigi ütleb, oli Käsna-Kalle rahvastepall üks tõsiselt märg mäng, kuid see ei olnud probleemiks – lusti jagus ja mäng meeldis kõigile. Eriti lustisid lapsed, kes mängu lõpuks kallasisid ülejäänud vee emadele-isadele kaela. Vanemaid see vallatus eriti ei ehmatanud, sest nemadki olid mängu käigus juba üsna märjaks saanud.

LÕPUKS KA RING ÜMBER LOODI PAISJÄRVE

Seejärel tehti väikene kuivamispaus – grilliti vahukomme. Sedagi tehti erilisel: kõigepealt tuli vahukomm tule peal ära küpsetada ning siis küpsise, šokolaadi ja veel ühe küpsise vahele panna. Välja nägi see siis nagu kihiline võileib. Peamine on aga see, et see suutäis oli maitsev ja kõik, kes julgesid küpsetamise ette võtta, said sellega hästi hakkama. See tegevus sobis ideaalselt just lastele, sest täiskasvanutel kippus maius kohati tule peal põlema minema.

Kui riideid olid päikese käes pisut kuivatud ja nende omanikud kõhud täis söönud, jätkusid vesised mängud. Mängiti näiteks veemädamuna. See mäng käis tavalise mädamuna reeglite järgi, kuid palliks oli taas vett täis käsna – ja mida märjem, seda parem.

Päevaplaanis oli varasemalt välja kuulutatud ka järvejooks. Et aga täiskasvanud olid päeva lõpuks juba üsna väsinud, püüdsid nad järvejooksust viilida. Lapsed võtsid lõpuks initsiatiivi enda kätte ja tegid ise ringi ümber Loodi paisjärve.

Veepäeval osalejad Kaitseliidu Sakala malevast. Foto: Urve Loit

Veepäeva korraldaja Ene Lebrecht koos poeg Armo ja abikaasaga.

Foto: Urve Loit

Metsarajal ootasid võistlejaid ees veega seotud ülesanded. Pildil ületatakse purret. Foto: Ene Lebrecht

Tingimusteks oli see, et kedagi ei tohi teele maha jätta. Kõigile väga meeldis, et sai joosta – ennast lõplikult välja elada ja viimasegi energia välja anda. Kõik, kes enam joosta ei jaksanud, võtsid endale usinate pealtvaatajate rolli.

LÕBUS JA LAHE VESINE PÄEV

Õhtul jagati kõigile tänukirju. Ühiselt arutati, mis päevast eriti meeldis ja mida võiks teinekord veel teha. Pandi ette, et ühel tõsisel veepäeval võiks ka vihma sadada ja kui ilm

seda ise ei paku, tuleks vihm kohale tellida. Eks see ettepanek tehtud naljaga pooleks, aga ega vahet ju oleks – kuiva kohta andis niigi otsida.

Päeva korraldamisel abiks olnud Kaitseliidu Sakala maleva kaitseliitlane Raul Astel ütles omadest kogemustest ja tagasiside põhjal, et oli lõbus ja vahva perepäev. Sellel arvamusel olid kõik osalejad – kokku ligemale 25 inimest nii Kaitseliidu Sakala ja Tartu malevast kui ka Naiskodukaitse Valga ringkonnast ja Valgamaa Pikassilla noorterüh-

mast. Viljandimaalt olid esindatud noorkotkad ja kodutütred ning nende vanemad Põõsapoiste, Jakobsoni ja Tasujate rühmast. Noori ja korraldajaid toetasid nagu alati lapsevanemad.

Päeva lõpuks lendasid meist üle ka Balti keti aastapäeva tähistavad lennukid – see oli väga vahva hetk lõpetamiseks Sakala rahva vallutatud veepäeva. Värske õhk, päikesepaiste ja meeldiv seltskond on see, mis teeb ka kõige vesisema päeva rõõmsaks ja lõbusaks. **KK!**

Kaitseliidu laskemeister on taas Alutaguse malev

Tekst: AARE NIINEPUU, leitnant

Kaitseliidu 2009. aasta meistrivõistlused laskmises peeti 5. septembril Männiku lasketiirus, korraldajaks Kaitseliidu Tallinna malev. Osales 16 võistkonda 150 laskuriga 14 malevast ja Kaitseliidu peastaabist. Võisteldi kaheksas võistlusklassis ja võistkonna suurus võis olla kuni üheksa laskurit. Kohal olid malevate parimad laskurid, kelle hulgas on vabatahtlikke kaitseliitlasi, kaadrikaitsevälasi, kodutütred, noorkotkaid ja naiskodukaitse liikmeid.

Võistkondlikult võitis teist aastat järjest Alutaguse malev, teiseks tuli Tallinna maleva I võistkond ja kolmandaks Rapla malev. Kolmanda ja kaheksanda koha punktide vahe oli kõigest 115 punkti, mis näitab, et laskesport on konkurents malevate vahel muutunud tihedamaks ja laskespordi populaarsus Kaitseliidus on kasvanud.

2000. aastal vaid spordirelvadest peetava võistlustena alustanud meistrivõistlused on pärast lahingurelvi kasutatavate laskmisalade lisamist muutunud kaitsevälaste, kaitseliitlaste, naiskodukaitsete ja noorte hulgas üha populaarsemaks. Osalevaid malevaid oli sellel aastal rohkem kui mullu. Võiduka Alutaguse maleva võistkonna liikmed on valdavalt pärit tugevast laskesportdikeskusest Narvast, kust on tulnud väga palju laskesportlasi. Näiteks võiks

tuua Anžela Voronova, kes on esindanud Eestit paljudel rahvusvahelistel võistlustel nii Eesti koondvõistkonna kui ka kaitsejõudude spordiklubi liikmena.

See, et tänava võistlusesse lisatud uue võistlusklassi ehk 9 mm püstoli (vabaklass) laskmise võitis Eela Saat Saaremaa malevast, näitab, et naised on võimelised laskevõistlustel meestele konkurentsi pakkuma ja neid ka võitma. Teiseks tuli sellel võistluselale Aleksei Osokin Viru malevast ja kolmandaks Margus Riso Harju malevast.

Kaitseliidu laskmise meistrivõistlused kajastusid tänava ka kaitseväe juhataja kinnitatud kaitseväe 2009. aasta spordiürituste kalenderplaanis. **KK!**

Vabariigi Sõjakooli asutamine 90 aastat tagasi ja selle esimesed lõpetajad

Tekst: ANDRES SEENE

*Oh te poisid, mis teil vaja,
ega see pole lõbumaja:
see on vabariigi kool,
sõjakool, sõjakool.
(Kadettide laulust¹)*

OHVITSERIDE VAJADUSEST VABADUSSÕJAS

Teadaolevalt tunti Vabadussõjas Eesti rahvaväe organiseerimisel ja juhtimisel ohvitseridest puudust kõikidel juhtimisastmetel. Nagu seda tagantjärele hinnati, võis miljoniline rahvas mobiliseerida 100 000-meelise sõjaväe, mille puhul eeldati, et ohvitseri on nende hulgas 5000 ehk 5%.² Eesti rahvaväe rindel asuvate üksuste ohvitseride koguarv ulatus 1919. aasta kesksuunas natuke üle 1000 mehe.³ Juhtide puudujääki ei vähendanud seejuures oluliselt ka asjaolu, et sõjakooli formeerimise ajaks oli Eesti rahvaväe tegelikult suuruseks erinevalt eeltoodud võimalikust mobiliseeritute arvust 60 000–70 000 isikut.⁴

Sõjakooli koosseisumäärustes nähti kooli rivilises organisatsioonis ette kolmerühmaline jalaväerood, kaheühmaline suurtükipatarei ja ratsarühm.

Sõjakooli asutamise ettepaneku esitas ülemjuhataja kindralmajor Johan Laidoner oma 31. märtsil 1919 kirjas sõjaministrile:

Praegu kõikides väeosades suur puudus ohvitseridest ja needki, kes on, on suuremalt osalt puudulikult ette valmistatud. Kõik meie sõjavägi seisab paarikümne enam ehk vähem vilunud ohvitseri peal, kelle read ikka ja ikka harvemaks jäävad.

Kui enne võis mõelda, et rahukongress Venemaa kohta oma kindla sõna ütleb ja sellega sõja lõpetab, siis on see lootus põhjusetu olnud, ja meil tuleb tahes ehk tahtmata edasi sõdida. Et vaenlase ülemvõimu vastu seista, tuleb väeosasid täiendada. Selleks nõutakse frondile ohvitserisi, meil aga pole neid saata. See puudus nõrgendab meie frondi vastupanemise võimu ja võib aja jooksul, kui ohvitseride arv ikka ja väheneb ja õigel ajal vastuabinõusid ei leita, katastroofiliseks saada.

Et seda ära hoida, on ainsaks abinõuks avada sellekohane kool ja hakata noori mehi, kes keskkooli hariduse on saanud ja frondil sõdades on üles näidanud, et nendest sellekohase ettevalmistamise järele head ohvitserid võivad saada, ohvitseri ameti peale ette valmistama (Riigiarhiiv (ERA), fond 495, nimistu 10, säilik 74, leht 4).

SÕJAKOOLI ASUTAMINE

Sõjakool asutati sõjavägede ülemjuhataja 3. aprilli 1919 päevakäsuga nr 125. Selle käsu alusel määrati kooli formeerijaks peastaabi korraldusvalitsuse rivijaoskonna ülem kapten (hilisem kolonel) Aleksander Simon (1877–1960), kellest sai ka kooli esimene ülem (asus kooli ülema kohuseid täitma 5. aprillist). Ülemjuhataja suulise käsu kooli formeerimiseks oli kapten Simon saanud juba 1919. aasta veebruari lõpul.

Sõjakooli koosseisumäärustes nähti rivilises organisatsioonis ette kolmerühmaline jalaväerood (120 kadetti), kaheühmaline suurtükipatarei (50 kadetti) ja ratsarühm (25 kadetti). Suurtükiklass nimetati 15. mail 1919 ümber sõjakooli suurtükiväepatareiks. Ohvitseride ametikohtadena oli kooli koosseisudes ette nähtud kooli ülem, ülema adjutant, klasside inspektor, rooduülem, kolm rühmaülemat, patareülem, kaks patareirühmaülemat ja ratsarühma (eskadroni) ülem. Kooli ülema adjutantina tegutses alamleitnant Siiak, klasside inspektori ja ühtlasi taktikalektorina alamkapten Heinrich Paavija(a)n (hilisem kolonel Hendrik Pallandi; 1885–1943), kadettide roodu (hiljem pataljoni) ülemana oli tegev kapten (hilisem kolonel) Ludvig Jakobsen (1893–1961). Patareülem oli kapten (hilisem kolonel) Karl Kool (1891–1934), keda abistas rühmaülemana leitnant Martin Terras. Ratsarühma ülematena esinevad rittmeister Alfons Parrison ja rittmeister Hammer. Jalaväekadettide rühmaülemateks leiti ka mõned rahuaegse ettevalmistuse ja sõjakogemustega ohvitserid

Avatud kooli tegevuseks saadi Tallinnas Tehnika tänavas endise raudtee tehnikakooli ruumid. Sõjakool tegutses sõjaministeeriumi vahetus alluvuses.

(alamleitnandid Hans Kaasik ja Richard Kent ning leitnant Karl Metti). Peale ohvitseride oli kooli koosseisus töökomando ja eraisikutest teenijad (kokad ja koristajad). Õppetöö läbiviimiseks kaasati ka palgalisi lektoreid

ja eriteadlasi. Kooli kursuse aluseks oli võetud Tsaarivene sõjaaegsete sõjakoolide (lipnikekoolide) õppekava.

Kooli tegevuseks saadi Tallinnas Tehnika tänavas asuvad endise raudtee tehnikakooli ruumid. Sõjakool tegutses sõjaministeeriumi vahetus alluvuses. Kooli õppetöö alguseks on peetud 22. aprilli, mil ilmus ka esimene sõjakooli ülema päevakäsk oma allüksusele ja toimus kooli pidulik avamine. Ülemjuhataja kindralmajor Johan Laidoner tuletas kooli avamisel peetud sõnavõttus kasvandikele meelde, et tegemist pole enam monarhistliku sõjaväega, vaid demokraatliku vabariigi rahvaväega, mille kindlus seisneb vastastikusel sõbralikkusel ja üksteisest arusaamisest.⁵

Kooli õppurkoosseis tuli formeerida rahvaväelastest, kellel oli vähemalt 7 või 8 klassi keskkooliharidust (mittetäielik keskkooliharidus), millest aga väga järgalt kinni ei peetud. Väeliigiti jagati klassidesse alles pärast esialgset rivilist ettevalmistust. Tollase rooduülema Ludvig-Karl Jakobseni (1893–1961) mälestuse kohaselt oli erinevatele traditsioonidele rajatud eri väeliikidest koosneva koondise vaoshoidmiseks peale tugeva käe vaja ka rohkesti taktitunnet, et murda mõnegi väeliigi partikularistlikke tendentse. Tema hinnangul oli Eesti esimesi riike, kus rajati kõikidele väeliikidele ühine sõjakool.⁶ Mäletuste järgi polnud tollase kooli sisekord üleliia range, mistõttu esines nii omavolilist lahkumist kui ka muid distsipliinirikumisi, millele järgnenud karistused olid pigem sümbolise iseloomuga. Ka ohvitseride ja õppurite vahekordi hinnati võrdlemise heaks ja vahetuks, mis tulenes ilmselt üldisest Vabadussõja-aegsest õhustikust, kus välise distsipliini vormidega ei liialdatud. Oma osa võis siin olla ka kooli boheemlike kalduvustega ülemal.

Ülalt antud korralduste kohaselt tuli esialgu piirduda peamiselt õppurkoosseisu rividriilliga. Eesmärgiks oli eriuimelise väljanägemise ja ettevalmistusega ning rindel suhteliselt vaba õhkkonnaga harjunud õppurkonnast ühtse ja distsiplineeritud üksuse loomine. Seda olukorda kooli algpäevilt on iseloomustanud kokkuvõtvalt suurtükiväepatarei esimese lennu kasvandik August Viljak.

Kokkutulnute rõivastis pakkus esialgu väga kirevat pilti. Siin oli näha Vene "furaškasid" ja "papaahasid", soomlaste järgi tehtud valgeid mütsi, sinise kandiga ja valgete triipudega ja igasugu teisi peakatteid, ka Vene junkrukooli mütsi, junkrupagunitega sineleid, lambanahkseid rõivaid, igasugu jalanõusid, soomusrongide ja teiste väeosade varuka- ja mütsimärke. Ühesõnaga kirev ja elurõõmus üliõpilaste seltskond, kuhu eksinud ka mõned vanemad mehed, nagu seda olid kirjanik O[skar] Truu, advokaat Bock jt. Suur osa tuttavad Tartust saadik, teised omavahel tutvavad Tallinna, Narva, Pärnu ja teistest koolidest. Uued hallikad ja pruunikad frentšid, kiivrid ja tankid muutsid selle kireva seltskonna õige kähku esimeseks ja ühtlaseks Eesti kadettide perek. Kui me peagi selles ühtlases rõvastises, hästi joondunult ja püssitikke hästi püsti hoides sooritasime ringkäike linnas, siis olid isegi eesti rahvustusele vaenulikud ollused jahmatanud Eesti väes valitsevast distsipliinist ja ühtlusest. Ühtlasi kasvatas see rahva keskel usku ja lootust meie vägede kindlase võidusse nii korratute kui ka enam-vähem korralikkude vaenlase vägede vastu (August Viljak. Mälestusi Sõjakooli 1. lennust. – ERA, fond 2124, nimistu 3, säilik 1691, lehed 1–13).

Vabariigi Sõjakooli kadeti pagun 1919. aastast.

ÕPPETÖÖ

Õpeainetena õpiti esimesel jalaväekursusel taktikat, topograafiat, sõjaväe administratsiooni, fortifikatsiooni, kaitsekraavide kaevamist (*tranšei*), kuulipildujate materiaalosa, suurtükiasjandust, sõjaväe seadusi ja määrustikke, eesti keelt, tervishoidu ja võimlemist. Ratsaväeklassis lisandusid eelmainituile hipoloogia (hobuse-teadus) ja praktiline ratsutamine. Suurtükiklassis õpiti lisaks sise- ja välballistikat, suurtüki ehitust (materiaalosa), laskeasjandust, suurtükiväe taktikat ja läbiti nii suurtüki- kui ka patareiõppusi.

Nädala tunnikavas oli 47 tundi (õppetöö toimus ka laupäeviti), millest suurema osa hõlmasid riviõppused (11 tundi) ja kehaline tegevus (turnimine ja vehklemine, 6 tundi) ning määrustike õppimi-

ne (4 tundi). Muude ainete maht nädalakavas oli 1–3 tundi.

Kindral Laidoner külastas sõjakooli korduvalt, hoidis ennast seal toimuvaga kursis ja suhtles kadettidega ka vahetult. Ühe tollase rooduülema mälestuste kohaselt oli ülemjuhataja 1919. aasta suvel ilmunud ühele Seevaldis läbi viidud taktikalisele õppusele. Ta palus anda roodule taktikalise ülesande, mille juhatajaks pidid olema ainult kadetid ise. Jäi mulje, nagu olu tege- mist mingisuguse kontrolliga. Pärast õppuste lõppu avaldati sõjakooli ülemale ja roodu kaadrile kiitust ning ülemjuhataja teatas, et jalaväekadetid ülendatakse juba kümne päeva pärast, seega kolm nädalat kavatsust varem ohvitseriks.⁷

Teadaolevalt oli kursuse ajal õppurite kasutada ainult üks eestikeelne õppematerjal – taktikaõpik ehk "Paavijani taktika õpperaamat".⁸ Selle nimetus viitab, et raamatu koostajaks oli kooli tollane klasside inspek-

Kooli õppurkoosseis tuli formeerida rahvaväelastest, kellel oli vähemalt 7 või 8 klassi keskkooliharidust, millest aga väga järgalt kinni ei peetud. tor ja taktikalektor alamkapten Heinrich Paavija(a)n. Et mitmeid teoreetilisi aineid õpetasid pealinna sõjaväeasutustes töötavad ohvitserid põhitöö kõrvalt, kannatas õppetöö kvaliteet (palju tunde jäi lihtsalt ära). Põhitöö kõrvalt ainet õpetavad ohvitserid polnud eriti motiveeritud, sest selle eest saadavat lisatasu peeti liiga väikeseks. Tollastes oludes puudus täpne õppekava. Iga lektor määras aine sisulise ulatuse ja eesmärgid omal valikul, mistõttu kannatas õppetöö ühtlus. Nagu hiljem tuli tõdeda, teostati õppetööd tollal endise Vene süsteemi alusel, milles maailmasõja kogemused veel ei kajastunud. Õpetati seda, mida osati, kuid need oskused polnud veel kuigi head.⁹

Esimene jalaväekursus lõpetas kooli 3. augustil 1919 (käsuga vabariigi sõjavägedele nr 135), seega kujunes õppetöö kestvuseks veidi üle kolme kuu. Esimene ratsaklassi kursus lõpetas 15. septembril ja suurtükiväekursus kestis 5. oktoobriini. Esimese jalaväekursuse lõpetas lipnikuna 106 kadetti (lisaks üks veneaegne junkur (kadett) ja hiljem koos suurtükiväepatarei lennuga veel kaks lipnikku, seega kokku 109 lipnikku-jalaväelast), ratsaklassi 25 ja patareilennu 57 lipnikku.

Esimesel jalaväekursusel õpiti taktikat, topograafiat, sõjaväe administratsiooni, fortifikatsiooni, kaitsekraavide kaevamist, kuulipildujate materiaalosa, suurtükiasjandust, sõjaväe seadusi ja määrustikke, eesti keelt, tervishoidu ja võimlemist.

Esimese kursuse järel alustati 6. augustil 1919 kohe teist, mille kestust pikendati seoses sõja lõpuga ülemjuhataja käsul ühe aastani (jalaväekursust 31. augustini 1920). Kooli õppurkoosseisu suurendati 28. oktoobril 1919 jalaväe erialal kaherooduliseks kadettide pataljoni, patarei ja eskadron jätkasid endises koosseisus. 1919. aasta sügisel asutati sõjakooli juures ka mereväekadettide klass. Aasta hiljem arenes viimane eraldiseisvaks Mereväe Kadettide Kooliks, mis tegutses aastatel 1920–1923.

Õppeainetena lisandusid teises sõjaaegses lennusu prantsuse ja inglise keel, sõjaajalugu, keemia, füüsika, mehaaniline trigonomeetria, diferentsiaalmatemaatika, analüütiline geomeetria ja mitmed mereväe erioõppeained.

Õppurkonna suurenedes tekkis vajadus avaramate ruumide järele. See leidis lahenduse 1920. aasta mais, kui sõjakool paigutati Tondi kasarmutesse. Nn Vabadussõja vaimu asendumine rahuaja rutiiniga sundis ka teatud ametikohale sobivate juhtide isikuomadusi ümber vaatama. Juba 1920. aasta mai lõpul "kauples" sõjavägede staabi ülem polkovnik Jaan Rink 2. diviisi ülemalt sõjakooli ülema ametikohale alampolkovnik Villem Marderit (1882–1935), väites, et "sõjakool on päris raisus ja selle all saate kah teie ise kannatama. Saadame teile hääde ohvitseride asemele halbasid".¹⁰ 1920. aasta juunis määratigi alampolkovnik Marder sõjakooli ülemaks. Ta jäi sellele ametikohale kuni sõjakooli ühendamiseni Sõjaväe Ühendatud Õppeasutuste süsteemi.

Teise sõjaaegse lennu lõpetas 1920. aasta 31. augustil 151 lipnikku-jalaväelast (lisaks üks lõpetaja sõjaväeametnikuna), sama aasta 21. detsembril lõpetas samas lennusu 26 suurtükiväelast ja 18 ratsaväelast. Kolmas (I rahuaegne) kursus alustas 1. oktoobril 1920, mil mindi juba üle rahuaegsele kaadriohvitseri ettevalmistavale õppekavale.¹¹

ESIMENE LENNU LÕPETAJAD

Kolmel erialal lõpetas 1919. aastal kokku 191 lipnikku, kes olid sündinud ajavahemikus 1886–1902. Lennu õppurkonna keskmine vanus lõpetamisel oli 21 aastat.

Esimese maailmasõja lahingutegevuses Vene armee ridades oli osalenud eelnevalt 20 õppurit. Umbes sama palju oli ka neid, kelle eelnevad õpingud Vene lipnikkoolides või sõjakooli kursustel oli katkestanud revolutsioon ja kodusõda. Nelja tulevast lipnikku (Friedrich Sibul, Leonhard Puksov, August Michelstein ja Georg Birkholz (Jüri Kallaste)) oli autasustatud maailmasõja-aegse lahingutegevuse eest Vene Georgi (sõduri) risti IV järguga, neist viimane oli pälvinud ka vastava autasu III järgu ja talle anti hiljem ka Eesti Vabadusristi II liigi 3. järk.

Valdavas osas koosnes esimene lend Vabadussõja õppursõduritest, kellest vaid ligi 30 ei olnud varem osalenud mingis sõjategevuses. Haavata või põrutada saanud Esimeses maailmasõjas või Vabadussõjas oli õppurkonnast vähemalt 20, neist mõned olid saanud vigastada kahel korral. Õppuritest oli üliõpilasi või juba ülikooli (ka polütehnikumi) lõpetanud üle 30, täielikku gümnaasiumiharidust omas kuni 45 õppurit. Ülejäänud olid peamiselt gümnaasiumide ning

Esimese kursuse järel alustati 6. augustil 1919 kohe teist kursust, mille kestvust pikendati seoses sõja lõpuga ülemjuhataja käsul ühe aastani.

kommerts- ja kaubanduskoolide vanemate klasside õpilased.¹² Lisaks eesti rahvusest õppuritele võib leida esimese lennu kasvandike hulgast ka kohalike vähemusrahvuste esindajaid, kuigi esimestes teenistuslehtedes rahvuslikku kuu-

luvust esile ei toodud. Eriti esimese ratsaväekursuse õppurite hulgast on eristatavad saksa päritolu noormehed.

Teenistuskohdadele määrati lõpetajate valiku alusel, kusjuures auastmes vanemad (portupeikadetid) ja paremate tulemustega lõpetanud said valikul eelise. Esimese lennu lõpetaja Arnold Krupp on kirjeldanud seda oma mälestustes.

Vanemad portupeikadetid, kes kohtade valikul esimesed olid, valisid kõik kohad tagavarapataljonidesse (peale E. Pajussoni, kes 1. polku tuli), samuti ka enamus nooremad portupeikadetid. Kadetidest läksid tagavarapataljonidesse vaid Kašan, Püss, Luts [major Artrur Kaschan (1898–1945), major Edmund Püss (1899–1979), kolonelleitnant Alfred Luts (1899–1991); ironiana said just need kolm hilisemateks kõrgema sõjalise haridusega Eesti Vabariigi kaadriohvitserideks – autori märkus] ja Veeber. Muidu kippusid kõik mehed rindele tagasi. Mina olin kadettide hulgas järjekorras neljas lõpetaja; kuigi mul kohtade valik suur oli, ometi ei tekkinud kahtlustki, kuhu väeosasse minna. Minu vana väeosa – Võru rood – oli 1. polgu II rooduks muudetud ja ma lootsin jälle oma meeste juurde tagasi saada. Peale ohvitseriks ülendamis saime kõik sõjakooli lõpetajad 2-nädalase puhkuse ja 20. augustil ilmusime diviisi ülema kindral Tõnissoni palge ette. Diviisi staap asus Vaivaras. Härra kindral ei hakanud meilt üksikult raaporte ootama, vaid käsutas kõiki väeosade kaupa rивisse. Siis pigistas meile kõigile kätt, soovis edu ja õnne.

“Ainult üks asi ei meeldi mulle,” tähendas härra kindral, “et teie hulgas on noori ohvitseri, kes tagavarapataljoni minna tahavad!” Peale esinemist saadeti meid, rindele minejaid, härra kindrali erarongiga Narva, kuna Rakvere tagavarapataljoni mehed pidid harilikku rongiga edasi sõitma (Arnold Krupp. Esimeses polgus. Mälestusesi esimesest polgust (20. augustist kuni 12. oktoobrini 1920). – ERA, fond 2124, nimistu 3, säilik 1850, lehed 156–163).

Ka noore ohvitseri teenistuskohata jõudmist ja rindel valitseva reaalsusega tekkinud kontrasti on lipnik Arnold Krupp kirjeldanud üsna kujukalt.

Mind oodati ja võeti vastu kui uudiseleiba. Oli mul ju uus munder seljas, uus rihm vöö, mis Tallinna sadulseppade poolt Inglise rihma eeskujul tallanahast tehtud. See oli paksem kui sadularihm. Mõõga, mis sõjakoolist anti, tõin ka liinile, kuigi vaid risuks kaasas oli. Uuriti ja vaadeldi mu varustust, uusi paguneid jne. Liinil olid ohvitserid ja sõdurid sel ajal kõik Inglise sõduri riietes ilma iga-suguste eraldusmärkideta. Minagi peitsin hiljemalt oma frentši ära ja lahinguis käisin vanas Vene soldati sinelis, sest oli kuulda, et punased vangilangenud ohvitseridega eriti julmalt ümber käisid, pagunid naeltega õlgadesse kinni löid jne. Hiljem, kui mul nagaan taskus oli, siis käisin lahinguis täies vormis. Mul oli kindel teadmine, et elusalt ma end vaenlase kätte ei anna (Krupp, op. cit.).

Saadud õpetuse mõningast kontrasti sõja reaalsusega ei tunnetanud vastsed ohvitserid ainult välistes ilmingutes, mida kirjeldati eespool, vaid ka lahingutegevuses. Lipnik Paul Martinovi (Martma) järgnevast kirjeldusest ilmneb üsna kujukalt ka sõjakoolis õpitud endiste Vene määrustike ja tegeliku rahvasõja õhustiku juhtimisvõtete vastuolu.

27. augustil 1919. a. seisime L.R. [= laiarööpmeline] Soomusrong No 3ega Irboska jaamas, peale Pihkva äraandmist. Esimest korda tegi rongiülem minule ülesandeks 20 sõduriga luurele minna Gredische [Gorodistše?] küllasse ja see oma alla võtta. Saades ülesande, käsutan roodust 20 sõdurit välja (ühes püsside ja ühe Levis-kuulipildujaga). Selgitan sõduritele ülesande ja hakkam rongi löögiosa juures rühma loendust tegema enamlaste suurtükiväetule all, mis rongi löögiosa tulistama oli hakanud. Märkan meeste-sõdurite imestanud pilke ja olen ise imestanud sõdurite väga väheste teadmiste üle, kuid rühma loendus sai siiski pikapeale selgituste abil tehtud, jaovanemad määra-

Vabariigi Sõjakooli esimese lennu vilistlane Peeter Maasing, kes langes 1919. aasta lõpul Sala lahingus.

tud, nagu määrustik nõudis. Käsitatan rühma ahelikku ja annan liikumise suuna, ise aheliku taga seistes, käsutan aheliku edasi liikuma, kuid ahelik ei liigu. Taipam aheliku ette astuda, öeldes “ahelik, minu järel”, ahelik hakkab kohe liikuma ja maha ei jää keegi. Kõige aja olime suurtükiväetule all. [...] Soomusronglastega järgmistesse lahingutesse minnes ei teinud enam roodu ei rühma loendust, sest kuulsin hiljem, et minu poolt tehtud rühma loendus tekitanud tubliste nalja soomusrongi vanematele ohvitseridele, kes loendust löögiosalt olid tähele pannud. Ei tahtnud enam teistele nalja-heameele põhjuseks olla (Paul Martma. Sõjakooli tarkus ja tegelik sõda. – ERA, fond 2124, nimistu 3, säilik 718, lehed 1–2).

Sõdurite tollases keelepruugis olevat sõjakoolist rindele lähetatud lipnikke nimetatud ka “samagoniks”.¹³ See võrdlus isevalmistatud viinaga viitas ilmselt ohvitseride kiirele kodumaisele ettevalmistusest, mis võis tunduda paljudele esialgu väheväärtuslikuna. Vabadussõja lõpul võib täheldada mitmete esimese lennu kasvandike tõusu juba rooduülemade või rooduülemade kohusetäitja ametikohale.

Vabadussõja sõjategevuses hukkus või jäi kadunuks kolm sõjakooli esimese lennu lõpetanud lipnikku ja üks suri haavatasamise tagajärjel haiglas. Põtalovo operatsioonis 1919. aasta oktoobris jäi kadunuks lipnik Gustav Parts (langes vangi ja piinati surnuks), temaga sama saatust jagas Viru rindel novembri algul lipnik Nikolai Lipinsky. 1919. aasta lõpupäevil Viru rinde kaitselahingus Sala mõisa juures langes esimese lennu kasvandik lipnik Peeter Maasing.¹⁴ Novembri alguspäevil 1919

sai lahingus Pihkva suunal laiarööpmelise soomusrongi nr 4 dessantroodu ülemana teeninud lipnik Heinrich Rammul haavata ja suri sama kuu lõpul haiglas.¹⁵ Vabadussõja lõpul surid haigustesse esimese lennu lõpetanud lipnikud Ernst Ollik ja Aleksander Jürisson.¹⁶ Vabadussõja-aegsest lennust said veel vähemalt viis lipnikku sõja lõpul lahingus haavata. Kokku vääristati sõjakooli esimese lennu 16 kasvandikku lahingulise tegevuse eest Vabadusristiga (neist ühte, eelmainitud Gustav Partsi, postuumselt).

Enamik värsketest lipnikest arvati Vabadussõja-järgse demobilisatsiooniga aastatel 1920–1921 reservi või said esialgu ajapikendust hariduse täiendamiseks. Suur osa esimese lennu lipnikest omandasid sõja-aegse teenistu-

Valdavas osas koosnes esimene lend Vabadussõja õppursõduritest, kellest vaid ligi 30 ei olnud varem osalenud mingis sõjategevuses.

se eest õiguse tasuta haridusele kuni kõrgema õppeasutuse lõpetamiseni. Lõpetanute hulgest võrsus mitmeid tuntud õigust- ja loodusteadlasi, insenere ning muude elualade esindajaid. Neist paljud jätkasid riigikaitselist tegevust kaitseliitlasena. Need, kes soovisid jätkata rahuaegset teenistust, pidid samadel alustel Vene lipnikkoolide lõpetanutega täiendama oma haridust alalisvää ohvitseride kursustel (aastatel 1920–1927).

Vabadussõjas osalemine mõjutas paljude hilisematki elukäiku. Nooremate juhtidena kogetud sõjaraskused ja sellest tulenenud ühtekuuluvustunne motiveerisid paljusid ühinema hiljem vabadussõjalaste liikumisega (kõige tuntumaks esimese lennu vilistlaseks neist oli hilisem Eesti Vabadussõjalaste Keskliidu aseesimees Artur Sirk). Vabadussõjalaste liikumises osalemine tõi pärast 1934. aasta poliitilisi muudatusi mitmetele esimese lennu kasvandikele kaasa kohtuliku karistuse (kümme aasta isikut karistati kohtu korras tingimisi, reaalse vangistuse või sunnitööga), mitmed olid sunnitud lahkuma tegevteenistusest või arvati seoses kohtuliku karistusega reservohvitseride nimekirjadest välja. Peagi said paljudele neist osaks Nõukogude võimu repressioonid.

Pikemalt jätkas Vabariigi Sõjakooli esimese lennu lõpetajatest tegevteenistust Eesti sõjaväes veidi alla 40 ohvitseri (kes ülendati vähemalt kapteni auastmesse enne Teist maailmasõda), mis moodustab veidi alla 20% lennu lõpetajaskonnast. Kolonelleitnandi auastmeni jõudsid Eesti sõjaväes 1940. aastaks lennuväeohvitserid Hans Kitvel (1901–1942) ja Valfried Gutman (1900–1992) ning maaväes jätkanutest Alfred Luts (1899–1991). Viimatinimetatu teenis enne Teist maailmasõda sõjavägedes staabi väljaõppe- ja operatiivosakonna ülemana ning Teise maailmasõja ajal (1944) Saksa sõjaväevõimudele allutatud eestlastest formeeritud üksuste kindralinspektori staabiülemana (*Obersturmbannführeri* auastmes). Lisaks eelnimetatud kolmele omandasid sõjalise kõrghariduse (kindralstaabi ettevalmistuse) Eesti Kõrgemas Sõjakoolis jalaväeklassi lõpetanuist veel hilisemad majorid Artur Kaschan (1898–1945) ja Edmund Püss (1899–1979) ning suurtükiväelastest majorid Aleksander Reinhold (1895–1961) ja Ralf Tõnurist (1899–1964).

Rahuajal tegevteenistuses karjääri jätkanutest on proportsionaalselt suurim osa just suurtükiväelasi, mis on ka seletatav selle eriala ohvitseride vähesusega nii Vabadussõja ajal kui ka pärast selle lõppu. Teiste hulgas väärivad siin esiletoomist hilisemad sõjaväe õppeasutustes pikemat aega patareiohvitseride ja õppejõududena teeninud majorid Otto Treufeldt (1898–1942) ja Villiam Nortman (1896–1942). Suurtükiväelastest kasvandikest on üheks tuntuimaks 1944. aasta kaitselahingutes osalenud major Richard Rubach (1899–1949).

Mitmete hilisemate lennuväeohvitseride esilekerkimine kooli esimeste kasvandike hulgast on seletatav

lennuväe kui väeliigi uudisusega – see oli tollal alles loomisjärgus ja vajas kaadrit. Kõrgema karjääriga hilisematest lennuväelastest väärivad esiletoomist hilisem üksiku lennudiivisjoni ülem major Evald Döring (1899–1977).

Lõpetanute hulgast võrsus mitmeid tuntud õigust- ja loodusteadlasi, insenere ning muude elualade esindajaid.

Ka teise lennu lõpetajaist oli üheks hilisema kõrge- ma karjääriga ohvitseriks lennuväelane kolonelleitnant Eduard Reissaar (1899–1989). Mitmed

kasvandikud jätkasid hiljem teenistust piirivalves, mille korraldamisele asuti samuti esimestel Vabadussõja-järgsetel aastatel.

KOKKUVÕTTEKS

Vabariigi Sõjakooli asutamist tuleb vaadelda osana Vabadussõja-aegsest tagalakorraldusest. Kuigi esimese lennu kokku veidi alla 200 lõpetajat ei leevendanud oluliselt ohvitserkonna üldist defitsiiti Vabadussõjas, oli tollases olukorras vahest olulisemgi kooli ellukutsumine iseenesest. Kooli formeerimine tagas pealinna sisemist turvalisust ning süvendas rahvas ja rahvaväes enesekindlust ja usku oma võimetesse.

Paljud õppursõduritest vabatahtlikud said alles sõjakoolis teadmisi sõjaväe sisemisest korrast ja selle toimimise põhimõtetest. Vaatamata sellele, et väljaõppes esines olulisi puudujääke, oli loodud alus, kust edasi minna. **KK!**

Vabadussõja sõjategevuses hukkus või jäi kadunuks kolm sõjakooli esimese lennu lõpetanud lipnikku ja üks suri haavataasaamise tagajärjel haiglas.

- 1 Krupp, Arnold. Sõjakool. Vabariigi Sõjakooli I sõja-aegsest kursusest. – Riigiarhiiv (ERA), fond 2124, nimistu 3, säilik 1850, leht 132.
- 2 A. J. [Aleksander Jaakson] 1928. Kümme aastat õppetööd sõjaväe õppeasutustes. – Sõdur, nr 6/7/8, lk 253.
- 3 Kröönström, Mati 2008. Eesti sõjaväe juhtivkoosseis Vabadussõjas 1918–1920. Dissertationes Historiae Universitatis Tartuensis 16. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 178 (kättesaadav ka vörguteavikuna aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/10062/8180/1/kroonstrommati.pdf>).
- 4 Org, J. 1938. Rahvaväe varustamine Vabadussõjas. Kõrgema Sõjakooli väitekirja lisa nr 5 koopia: andmed toidud olevate arvu graafiku alusel. – Riigiarhiiv (ERA), fond 2124, nimistu 2, säilik 532, leht 4.
- 5 -ds-. 1919. Eesti Vabariigi sõjakooli avamine. – Maaliit 23.04, nr 88, lk 3.
- 6 Jakobsen, Ludvig-Karl 1959. Esimesi Eesti kadette juhtimas. – Võitleja, nr 3/4, lk 5.
- 7 Jakobsen, Ludvig-Karl 1959. Esimesi Eesti kadette juhtimas. – Võitleja, nr 3/4, lk 5.
- 8 Suure tõenäosusega peetakse silmas teost: Jalaväe taktika käsiraamat. Tallinn: Sõjaministeeriumi Kirjastus, 1919.
- 9 Kasekamp, August 1929. Juhtide kasvatus ja väljaõpe sõjaväes moodunud sõdade, eriti Maailmasõja ja Vabadussõja kogemustel. Tallinn: Kõrgema Sõjakooli väitekirja, lk 79. Koopia Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste õpperaamatukogus.
- 10 Riigiarhiiv (ERA) fond 495, nimistu 10, säilik 74. lehed 23–25.
- 11 Sõjaministri 28. august 1920 päevakäsk nr 860.
- 12 Andmed 1919. aastal sõjakooli lõpetanute teenistuslehtedest. – Riigiarhiiv (ERA), fond 646, nimistu 1, säilikut 29–31).
- 13 Nõmmik, August 1975. Mälestusi Sõjakoolist. Käsikiri. Toronto, leht 1.
- 14 Riigiarhiiv (ERA), fond 646, nimistu 1, säilik 10, lehed L 7, 9, 28–29, 44.
- 15 Riigiarhiiv (ERA), fond 495, nimistu 7, säilik 4521.
- 16 Riigiarhiiv (ERA), fond 646, nimistu 1, säilik 10, leht 44.

Paavo Loosberg
Sõjakooli aasta-
päevarivistusel
Tartu Raekoja platsil
Kaitseväe Ühenda-
tud Õppeasutuse
kuulajaid ja kadette
tervitamas.

Sõjakooli astumine oli gümnaasiumilõpetajale auasi

Intervjuu Kõrgema Sõjakooli eakaaslasest vilistlase **Paavo Loosbergiga**

Tekst: OTT RAIDLA

Tänavu kevadel 90. aastapäeva tähistanud Kõrgemat Sõjakooli väisas õppeasutuse sünnipäeval mees, kel aastaid sama palju kui sõjakoolil. 1939. aastal Tondi Sõjakooli raskesuurtükiväe eriala lõpetanud Paavo Loosberg soostus jagama Kaitse Koduga! kooliaja mälestusi.

Tean, et ka teie isa lõpetas samuti Tondi sõjakooli.

Minu isa oli enne Eesti Vabariigi loomist kaugsoidukapten. Pärast iseseisvuse väljakulutamist 1918. aastal oli tema see mees, kes lõi Eesti mereväele mereside. Ta jäi mereside ülemaks kuni pensionile minekuni 1934. aastal. Mu isa tegi Tondi sõjakoolis läbi kas esimese või teise Eesti kaadriohvitseride rahuaegse kursuse ja lõpetas selle 1924. aastal.

Kuivõrd mõjutas see teie otsust sõjakooli astuda?

Sõjakooli tahtsin ma kindlasti astuda, sest tol ajal oli gümnaasiumilõpetajal mõeldamatu mitte tahta sõjakooli. Sõjakooli oli aga raske pääseda, sest sinna sai sisse ainult võistluseksamite eduka sooritamise korral. Ühest küljest oli sõjakoolis õppimine prestiiži küsimus, teisest küljest andis reservohvitseri staatus hiljem elus eelistatud positsiooni riigiametitesse koht saamiseks.

Sõjakooli tahtsin ma kindlasti astuda, sest tol ajal oli gümnaasiumilõpetajal mõeldamatu mitte tahta sõjakooli.

kirjatöö eesti keeles, eksamitöö matemaatikas, 1500 meetri jooks ja lõuatõmbed. Sõjakooli ei saanud õppima noor, kes ei olnud võimeline oma keha valitsema ega suutnud 10 või 15 korda lõuga tõmmata või üle kahemeetrise plankaaia ronida.

Milliseid sisseastumiskatseid tollal olid?

Läbida tuli kombinieritud eksam, mille hulka kuulusid näiteks

Kas teie klassikaaslased läksid samuti pärast gümnaasiumi sõjakooli?

Ainuüksi sõjakooli patareis oli pool tosinat meie klassi poissi. Rääkimata neist, kes olid veel jalaväes ja mujal. Seega jätkasid väga paljud minu klassikaaslased õpinguid sõjakoolis. Suurtükiväge loeti siis eliitväeosaks, nii füüsiliselt kui ka akadeemiliselt võimekamad gümnaasiumilõpetajad katsusid sinna pääseda. Mina oleksin tegelikult tahtnud minna mereväkke, aga et mereväkke võeti iga kahe või kolme aasta tagant ja et 1938. aasta oli n-õ vaheaasta, siis astusin sõjakooli.

Olete lõpetanud Jakob Westholmi Gümnaasiumi ja käisite Jaan Krossiga ühes klassis. On levinud jutud, et olite lausa pinginaabrid.

See peab paika, kuid samas ei pea ka. On õige, et olime alates teisest klassist kuni gümnaasiumi lõpuni ühes klassis. Pinginaabriks tegi Jaan Kross mind ühes oma teoses ("Wik-

mani poisid” – toim). Tegelikult istus tema Gunnar Järve ja mina enamasti Georg Larkaga, kes oli kindral Andres Larka poeg. Nii et pinginaabriks tegi Kross mind romaanis, koolis olime lihtsalt klassikaaslasted.

Mis sai määravaks sõjakooli astumise otsuse langetamisel?

See oli meie klassis kombeks, arutasime neid asju. Kui läksin lõpuklassi, olin juba mõttes otsuse teinud, et kui aasta pärast kool läbi on, lähen kaitseväge. Sõjakool andis lõpetajatele reservohvitseri staatuse, see ei tähendanud, et oleksime kõik tahtnud saada kaadriohvitseriks. Minu ja ka paljude teiste plaan oli saada reservohvitseri auaste ja minna pärast seda ülikooli.

Milline maine oli tollal sõjaväelase elul ja sõjakoolil?

Sõjakooli maine oli väga-väga hea. Hoolimata sellest, et elu ja õppimine olid seal pingerikkad.

Milline nägi välja aspirandi päev?

Sõjakooli kompaniid tõusid kell 6 hommikul. Patarei tõusis aga juba pool kuus, sest pidime pool tundi hobuseid puhastama. Kui puhastustöödelt tagasi tulime, oli aega kas pool või kolmveerand tundi voodite ja tubade korraldamiseks, pesemiseks ja enda korrastamiseks. Pärast seda mindi kõrvalmaja suurde söögisaali hommikusöögile, söömine kestis samuti kas pool või kolmveerand tundi. Hommikusöök söödud, mindi vastavalt õppekavale kas loengutesse või väliõppusele: ratsutustundi, suurtükiõppusele või patareihoones asuvasse klassiruumi, kus harjutati polügoonimudelil laskmist ja laske-eeskirja täitmist. Kella 12 paiku oli lõunatund söögisaalis ja pärast lõunapausi umbes sama õppeplaani mis hommikulgi. Ratsutustunnid toimusid maneežis, topograafiatunnid olid algul klassiruumis ja pärast Nõmme liivamägedes, kus tehti topograafilisi töid. Seal õppisime suurtükiväe vaatluspunkti väljaehitamist ja selle luuret, samuti sideasjandust

ja sidekaablite vedamist, sest sidet peeti telefonitsi.

Suurtükiväge loeti siis eliitväeosaks, nii füüsiliselt kui ka akadeemiliselt võimekamad gümnaasiumilõpetajad katsusid sinna pääseda.

Aspirandi kõige suurem rõõm oli siis, kui sai linnaloo – laupäeviti ja pühapäeviti võimaldati seda üsnä sageli. Oli ka olukordi, mil linnalood jäid kasutamata, sest õppetööd oli sedavõrd palju, et tuli jääda kasarmusse ja katsuda õppetundides antud teadmistepagas nädalalõpuga endale selgeks teha. Olgu see siis Vabadussõja ajalugu, suurtükitaatika, laskeasjanduse teoreetiline osa, sisemäärustik või mis iganes. Nii et aega, kui midagi teha poleks olnud, vähemalt minu ei olnudki. Produktiivselt kasutatavat aega oli seevastu küll.

Meenub teile mõni huvitav seik sõjakooli ajast?

Oli üks major, gaasiasjanduse õppejõud, kes oli väga heasüdamlik ja sümpaatne õpetaja ning sai aru, et kui poisid olid väliõppuselt tulnud, on neil mõnikord raske kuiva teooriat kuulata. Vahel juhtus, et mõni poiss tukastas tunni ajal ja siis major kärkis võrdlemisi rahulikult: “Teie seal! Teie naaber on magama jäänud, andke talle üks müks! Kas te siis ei kuule? Andke

temale üks müks, tema on magama jäänud! Mh, see mees on ka magama jäänud!” Siis pidi kolmas mees müksama. Kui oli tavaline õppetund, sellist asja ei juhtunud. Sõbrad omavahel passisid, et keegi magama ei jääks. Kui aga kõigele vaatamata juhtusid omaette üks sekund liiga kaua pilku maas hoidma ja koolijuhataja seda märkas, oli karistus üsna range, nii et ma ei mäletagi, et seda mujal oleks juhtunud.

Kuidas aspirandid õppetööst vaba aega sisustasid?

Et suurtükivägi liikus ja opereeris hobustega, siis pidime õppetöö kõrvalt leidma aega hobustega tegelemiseks ja loomulikult oli mahti ka sportimiseks. Kuulusin sõjakooli soome pesapalli ja korvpallimeeskonda, neil aladel tulime muu hulgas garnisoni meistriks. Vabal ajal sai teistest kompaniidest pärit sõprade-

Sõjakool andis lõpetajatele reservohvitseri staatuse, see ei tähendanud, et oleksime kõik tahtnud saada kaadriohvitseriks. Minu ja ka paljude teiste plaan oli saada reservohvitseri auaste ja minna pärast seda ülikooli.

ga üks-kaks korda nädalas istuda aspirantide kasiinos. Vestlesime, vahetasime kogemusi, arutasime spordiüritustega seonduvat. Loomulikult tuli alati ette relva-

de puhastamist, riiete ja varustuse eest hoolitsemist, ülevaatusi. See oli igapäevane elu väljaspool õppeaega sõjakoolis. Sellist asja, et aspirandil hakkaks sõjakoolis igav, ei osanud mina ette kujutada. **KK!**

PAAVO LOOSBERG

Teise maailmasõja ajal läks Paavo Loosberg Soome sõjaväkke, lõpetas Soome meresõjakooli ja teenis sõja lõpuni sealses mereväes. Pärast sõda siirdus ta Rootsi ja töötas aastatel 1947–1951 Rootsi Kuningliku Tehnikaülikooli fotograafia õppetooli assistendina. Rootsist siirdus Paavo Loosberg 1951. aastal Kanadasse. Hiljem on ta elanud ja töötanud pikka aega ka Ameerika Ühendriikides. 1993. aastal naasis ta kaheks aastaks tööle Eestisse, teenides president Lennart Meri adjutantina.

Praegu on Paavo Loosberg kolmekordne vanavanaisa ja peab Kanadas pensionipõlve. Eesti asja ajamisest ei ole ta senini loobunud: toimekas vanahärra töötab kaks päeva nädalas vabatahtlikuna Eesti Keskarhiivis Torontos, kus ta tegeleb Eesti kultuuripärandi salvestamisega.

Naiskodukaitse pidas 82. sünnipäeva

Esineine: naiskodukaitsjad liiguvad seatud eesmärkide suunas

Tekst: TAIVE KUUSE,
Naiskodukaitse Järva ringkonna
tegevliige

Naiskodukaitse tähistas 29. augustil Paide raekojas organisatsiooni 82. aastapäeva. Pidulikust sünnipäevapeost võtsid osa kõigi Naiskodukaitse ringkondade esindajad, organisatsiooni sõbrad ja koostööpartnerid. Pidukõne pidanud Naiskodukaitse esinaine Airi Neve sõnul tasub aastapäevaks koguneda mõtete koondamiseks, ühiste jõupingutuste tunnustamiseks ja järgmiste sihtide seadmiseks. Neve ütles, et Naiskodukaitse 82. aastapäev pole pelgalt arvuline sümbol, vaid organisatsiooni elutsükli järjekordne sõlmpunkt.

RINGKONNAD ON NÄHTAVAL

Eelmise aastapäeva sõnavõtus keskendus Airi Neve tõdemusele, et Naiskodukaitsel on käimas parandamise, korrigeerimise ja korrastamise ajajärk ning mõne aja pärast jõuab organisatsioon uute kõrguste vallutamiseni. Tänavu möönis ta, et vallutatud mäetipud ei ole küll maailmaklassist, aga need on olemas ja naiskodukaitsjad liiguvad seatud eesmärkide suunas. “Mulle näib, et oleme suutnud teha end nähtavamaks kui kunagi varem ja seda ennekõike ringkondade tegevuse kaudu. Pea kõikjal on pööratud suuremat tähelepanu oma ringkonna tegevuse kajastamisele kohalikus meedias ja organisatsiooni tutvustamisele kõikvõimalikel avalikel üritustel.”

Näitena tõi Neve esile Saaremaa: sealsetes ajalehtedes on ilmunud sel aastal juba 20 kirjutist, mis seotud Naiskodukaitsega. Ka nimetas

Naiskodukaitse Saaremaa ringkond on teistele eeskujuks: ringkonna liikmete arv kasvas teiste ringkondade omast rohkem, nende tegemisi on kõige enam kajastatud meedias, Saaremaa naised osalesid raskel Erna retkel jne. Saaremaa ringkonna esinaist Rita Loeli (vasakul) aga tunnustati tehtud töö eest Naiskodukaitse 82. aastapäeval hinnalise kingitusega.

Foto: Taive Kuuse

esinaine Võrumaa eeskuju, kes on jõudnud mitmetesse vallakeskusesse ja koolidesse, korraldades kohalikele tervisepäevi, spordivõistlusi, orienteerumismänge – ikka selleks, et Naiskodukaitse tegemistesse laiemalt inimesi kaasata. Tallinna ringkond on aga algatanud projekti naiste kriisikodu toetuseks ja fotokonkursi “Eesti naine”. “Seega võin rõõmuga tõdeda, et ootused ringkondade initsiatiivile ja teotahtele on kuhjaga täidetud,” lausub Neve.

Tema kinnitusel on stabiliseerumise ja tõusu märke näha ka Naiskodukaitse liikmeskonna suuruses. Praegu tegutseb Naiskodukaitse ridades ligi 1300 tegevliiget. “See pole küll teab mis suurus, kuid tänavuse aasta pingutused (130 uut tegevliiget kuue kuuga) annavad kindlust, et ükskord saame rääkida ka kahest

või kolmest tuhandest liikmest,” avaldas Neve lootust.

KAKS NAISKONDA ERNA RETKEL

Väljaõppevaldkonnas on tähelepanu jätkuvalt suunatud baasväljaõppe heal ja ühtlasel tasemel läbiviimisele. Esinaine hinnangul on seis selles vallas parem kui aasta või paar tagasi, ent ometi on veel piisavalt arenguruumi nii vabatahtlike instruktorite kaasamisel kui ka õppegruppi vajalikul arvul osalejate leidmisel.

Neve rõõmustas, et erialavaldkondade arendamisel on tänu tihedale koostööle Kaitseliidu Kooliga astunud üsna pikk samm. Lisaks aasta alguses kinnitatud Naiskodukaitse staabiassistentide väljaõppekavale on Kaitseliidu Koolis väljatöötamisel koolituskavad meditsiini ja avalike suhete valdkonnas – esmakordselt kaks uut kursusekava ühe aasta jooksul. “See tähendab seitsme inimese jäägitut pühendumist nelja

väärtusliku tööädala kestel. See on raske, aga tänuväärt töö.”

Neve hinnangul on esiletõstmist väärivat veel. Esinaine kiitis Võrumaa ja Saaremaa naiste edukat pingutust Erna retkel. Kahe Naiskodukaitse võistkonna osalemine sellel hirmraskel võistlusel on samuti esmakordne. Ta tunnustas esmaabiõpetajaid, kes üha julgemalt haaravad initsiatiivi oma teadmiste ja oskuste edasiandmisel ning suudavad läbi viia situatsioonülesandeid ka kõige keerukamatel võistlustel. “Teame kõik, et arenguruumi on kõikjal ja teha on alati rohkem, kui on tehtud. Igapäevaselt me ju ainult sellest räägimegi, olgu siis aastapäev heade asjade esiletõstmiseks ja tunnustamist vääriava tunnustamiseks,” sõnas Neve ja tänas eranditult kõiki naiskodukaitsejaid.

TUNNUSTUST TUBLIMAILE

Naiskodukaitsel on tava tunnustada tublimeid liikmeid ringkondade aastapäevadel. Üle-eestilisel aastapäeval pööratakse tähelepanu eriliselt nimetamist vääriavatele hetkedele. Nii anti Paides Naiskodukaitse 82. aastapäeval üle hinnaline kingitus Naiskodukaitse Saaremaa ringkonna esinaisele, kauaaegsele Naiskodukaitse tegevliikmele Rita Loelile. Pikaajalise ja suure panuse eest organisatsiooni

tegevuse arendamise, edendamise ja järjepidevuse hoidmise eest kingiti Rita Loelile rahvusmotiividega kiiktool.

Et organisatsiooni tugevdamise eesmärgil on viimasel aastal olnud üks võtmeküsimus liikmeskonna kasvatamine, toodi aastapäeval esile ka enim uusi liikmeid värvanud ringkonnad. Mõne kuu eest Naiskodukaitse Alutaguse ringkonna eestvõtmisel välja hõisatud värbamisvõistluse parimad olid Saaremaa,

Sakala, Rapla ja Jõgeva ringkond.

Nimetatud ringkondi premeeriti tunnustuskirjaga, mille moto “Rohkem on

parem”. Lisaks antakse neile võimalus muretseda oma ringkonda avalike suhete ja suhtekorralduse töö tegemiseks vajalikke tehnilisi abivahendeid.

Värbamisvõistluse eestvedaja, Naiskodukaitse Alutaguse ringkonna instruktor Elle Vinni avaldas lootust, et aastas korra tublimate liikmeskonna kasvatajate esiletõmine muutub heaks tavaks.

TERVITUSI LÄHEMALT JA KAUGEMALT

Kaitseliidu nimel edastas tervitussonad naiskodukaitsejatele Kaitseliidu Järva maleva pealik major Arvi Niglas. “Kindlasti on naised innustanud ka meid, mehi, olema tugevad, vaprad, väsimatud Kaitseliidu

tegevuses. Soovime, et te jääksite meie kõrvale Eesti riigi kindlustamistões täna, homme ja igavesti,” ütles major Niglas. Kodutütarde peavanem Angelika Naris kinnitas oma tervituses, et naiskodukaitsejad on erilised naised, kes suudavad teha ka võimatu võimalikuks ning on selle kõige juures rõõmsameelsed, teotahelised ja kaunid. “Püsige kaitseliitlastele toeks ja olge ka meie, kodutütarde, kõrval, sest meil on teid väga vaja,” soovis Naris.

Kaitseliidu keskjuhatare liige major Arno Kodu tervitas naiskodukaitsejaid ja tuletas meelde ütlust, et mees on perekonna pea ja naine kael. Major Kodu kinnitas, et kaitseliitlastel on kindel oma pead keerata, kui toeks on tugev kael. Paide linnapea Kersti Sarapuu kiitis naiste otsustamiskindlust ja julgust. Ta kinnitas, et Paide linnal on nii Kaitseliidu kui ka Naiskodukaitsega tihe koostöö. Naiskodukaitsejaid oli tulnud tervitama ka politseinik Marju Tamsalu Eesti Politsei naisühenduse nimel. Tallinna naiskodukaitsejad edastasid esinaisele Kaitseliidu Tallinna maleva Nõmme malevkonna kingituse – raamatu. Kaitseliidu Valgamaa malev kinkis Naiskodukaitsele raamatu Valgamaa maleva ajaloost, kus mitu peatükki ka Naiskodukaitse Valgamaa ringkonna loomisest, olemisest ja tegemistest. Pidulikku aastapäevaaktust jäi lõpetama Türi kultuurimaja naisansambli Naized kontsert. **KK!**

NAISKODUKAITSJA MEETA PENNER SAI 104-AASTASEKS

Tallinna ringkonna naiskodukaitsejad külastasid 15. septembril Tallinnas Iru hooldekodus endist naiskodukaitsejast Meeta Pennerit, kes sel päeval tähistas oma 104. sünnipäeva. Meeta Penner oli naiskodukaitsejate külaskäigust liigutatud ja meenutas, et tema oli omal ajal Naiskodukaitse Tallinna ringkonna Kalevi jaoskonna liige. Eriliselt meenutas ta korjanduse korraldamist, kus temal õnnestus koguda Naiskodukaitse tarvis kõige suurem summa. Meeta Penner hakkas naiskodukaitsejaks umbes 30-aastaselt Kaitseliiduga seotud abikaasa õhutusel. Naiskodukaitse Erle Eenmaa tunnistas, et heatujulise vanaprouaga oli meeldiv kohtuda ja ta lubas edaspidi Meeta Pennerit taas külastada, et siis juba pikemalt Naiskodukaitse teemal vestelda. **KK!**

Naiskodukaitsejast Meeta Penner sai 15. septembril 104-aastaseks. Teda küsisid tervitamas Tallinna ringkonna naiskodukaitsejad.

Võrumaa naised teenisid ringkonnale lipu saamiseks ise raha

**Tekst: MERLIT MAASK,
Naiskodukaitse Võrumaa ringkonna
instruktor**

Kevadel rääkis Kaitseliidu Võrumaa maleva pealik kapten Kalev Ader ühel nõupidamisel toredast ideest pühitseda 8. septembril, maleva aastapäeval kõikide maleva üksuste lipud. Idee tekitas elevust, samas anti sellega käsk kätte ka Naiskodukaitsele hakata tegutsema lipu saamise nimel. Järgmisel päeval oli Võrus vabatahtlike juhatuste administreerimisõpe, kus ringkonna instruktor Merlit Maask võttis ühe teemana arutlusele võimalused lipu soetamiseks raha koguda. Naised läksid lipuideest õhinasse, sest olid seda juba eelmisel aastal arutanud, kuid mitmel põhjusel jäi plaan tookord katki. Kohe hakati välja pakkuma rahateenimise võimalusi, millest kolm läksid ka

Lipuraha kogumisega tehti algust 6. juunil Võrumaa laulupeol pannkooke müües.

käiku. Üks eriti tormakas idee viidi ellu juba järgmisel päeval.

PANNKOOKIDEGA TEENITI 1500 KROONI

Lipuraha kogumisega tehti algust 6. juunil Võrumaa laulupeol pannkooke müües. Kuna idee oli tekkinud alles eelmisel õhtul, tuli tegutseda kibekiiresti. Helistati ürituse korraldajale ja küsiti luba. Ülla eesmärgi nimel tegutsjatele luba ka anti. Seejärel hakati mõtlema, kust saada taigna tegemiseks toiduaineid ja moosi koogi peale. Viimase lubas kookide jaoks anda oma keldrist Võrumaa ringkonna aseesinaine Sirje Lill. Antsla jaoskonna liige Airi Hallik-Konnula helistas oma küla toredale talupidajale ja andis hetk hiljem teada, et ka piim ja munad on järgmise päeva ürituseks olemas. Jahu, suhkrud ja muud pisisajad hankis ringkonna instruktor, katla koha-

letoiemetamise ja moonaveo lubas korraldada Kaitseliidu Võrumaa maleva tagalaülem leitnant Enn Nurk. Seega tuli veel mõned liikmed kampa kutsuda ja hommikul kooke küpsetama minna.

Katla ja kõige muu vajalikuga oldi Kubija laululaval valmis hommikul kell 10. Alguses asetati katel tagasihoidlikult puude varju. Sel ajal käisid veel laulupeo proovid ja ostjaid oli üsna vähe, sest kõrval toidlustati esinejaid tasuta. Kuid naised ei jätnud jonniga ja jäid kõigest hoolimata oma katlaga paigale. Mõne tunni möödudes nihutasid nad katelt mõnikümme meetrit rahvale lähemale. Selleks ajaks hakkas laulupeole tulema ka pealtvaatajaid, kellel kõhud kangesti tühjad, ning oh imet, isuäratavate pannkookide ostmine algaski. Naised olid üritusel kuni kella 23ni. Taignaks kulus kogu kaasavõetud toidukraam ja kõik küpsetatud kookid müüdi maha. Pärast seda oligi

umbes kümnendik lipu soetamiseks vajalikust rahast koos.

LOTERII-ALLEGRII MAAKAITSEPÄEVAL

Teine administreerimisõppelt saadud idee, mis käiku läks, oli loterii korraldamine. Selle aeg ja koht oli kindel: 23. juunil Võru maakaitsepäeval. Õnneloosi korraldamise võttis enda peale ringkonna instruktor Merlit Maask. Küsinud luba linnavalitsusest, hakkas ta otsima auhindu. Kõik need tulid sponsoritelt. Mõnedki Võrumaa ettevõtted andsid oma toodangut ja kaupa. Kõige hinnalisem auhind oli Ränduri publi kliendikaart, millele oli laetud 500 krooni. Kuid oli ka teisi väiksemate summadega kinkekaarte, diivani-patju, malelaud, leivakastid, taburette ja muud. Ka naiskodukaitsjad ise panid loosirattasse mitmesuguseid nii oma meisterdatud kui ka ostetud auhindu: saunaviha, villa-seid sokke, okstest punutud korvikese, kaelaehteid, mobiiliripatseid, vildikaid jpm.

Õnneloos seati sisse infotelgis, kõrval jagasid naiskodukaitsjad teabevoldikuid ja nendele lastele õhupalle, kes täpsusviskes märklauda tabasid. Soovijatele tehti näomalinguid. Üritus algas kell 12, kuid juba mõni minut varem oli tekkinud loteriipiletite järjekord. Õnneloos läks hästi. Mõnigi ostis mitu piletit, kuuldes, milleks loosi tulu läheb. Tulu saadi umbes 4800 krooni. Seega oli kõvasti üle kolmandiku rahast koos.

MASU ANDIS TUNDA

Ainus idee, mille kohta võib ütelda, et see väga hästi ei toiminud, oli annetuste kogumine. Kirjutasime kohalikkude lehte artikli ja lisasime ka rekvisiidid, kuhu sai annetusi teha. Teate saatsime ka ringkonna listi. Kuid paljud inimesed on majandussurutise tõttu raskest olukorras, arvatavasti seepärast kogusime rahalisi annetusi vaid 1400 krooni.

ÜRITUS VÄLISTUDENGITELE

Kõige suurem summa lipufondi tuli Naiskodukaitsset tutvustava päeva korraldamisest. Nimelt korraldati 21. augustil aktiivne ja lõbus päev

Võrumaa laulupeol pannkooke müües teeniti esimene kümnendik lipurahast.

Tartu Ülikooli rahvusvahelise suveülikooli 24 infotehnoloogiatudengile, kes olid kokku tulnud üle maailma. Kõige kaugemad külalised olid Nigeeriast ja Indiast, ent oli ka lähinaabreid lätlasi, leedulasi ja venelasi. Ürituse korraldamisel lõi kaasa veerandsada inimest.

Tudengite päev algas maleva staabis organisatsiooni tutvustava loenguga. Räägiti ka päeva sisust ja soovijad said selga laigulise vormi. Järgnes sõit veoautokastis Nursipallu. See meeldis kõigile ja nii mõnigi ütles, et ei ole midagi sellist varem kogenud. Kohale jõudnud, rivistati osalejad üles ja jagati viide võistkonda. Kümneminutilise vahega lähetati

võistkonnad orienteerumismängu rajale. Oma stardijärjekorda oodates said tudengid tutvuda kohaliku metsa ja selle andidega. Nigeeria poistele oli vägagi eksootiline korjata mustikaid ja pohli.

Veel enne, kui võistkondadele start anti, said nad kätte kaardi. Iga võistkonnaga oli igaks juhuks kaasas ka tugiisik, kes jälgis, et võistlejad ei eksiks. Kontrollpunktides oli tugiisik vajadusel abiks tõlgina. Kontrollpunktides, mida oli kaheksa, tuli täita mitmesuguseid Naiskodukaitsse tegevusega seotud ülesandeid. Eriliselt meeldisid tudengitele maskeerimine, laskmine *air-soft*-relvadest, takistusrada ja katelokiga vee keetmine. Ülesanneteks olid veel teatejooks sõdurivarustusega, kannatanu kandmine, mõistatus ja granaadiheide. Pärast väsitavat võistlust pidid tudengid ise keetma katelokkidega seljankapõhjust suppi. Kõhud täis, mindi edasi Nursipallu harjutusvälja territooriumi uudistama. Kapten Gunnar Ints tutvustas lühidalt vanu hooneid ja harjutusvälja alasid. Päeva eredaimaks elamuseks kujunes mõnelegi tudengile vaskussi nägemine. Oli neid, kes kartsid, ja oli ka neid, kes teadsid, et Eestis elab vaid üks mürgine madu ja see on hoopis rästik.

Tagasiteel Võrru käidi lahingukoolis, kus tutvustava loengu pidas Naiskodukaitsse Võrumaa ringkonna toetajaliige, kooli veebel vanemvee-

Naiskodukaitsse Võrumaa ringkond korraldas Tartu Ülikooli rahvusvahelise suveülikooli infotehnoloogiatudengitele Naiskodukaitsset tutvustava päeva.

bel Tanel Aldošin ning kooli territooriumit tutvustas Naiskodukaitse liige ja lahingukooli teenistuja veebel Madli Lainemaa. Lahingukooli tõmbenumbriks sai kahtlemata minek suitsusaarele. Sinna pääses küll ka silda mööda, kuid nii mõnigi proovis minna takistust (rippredel) ületades.

Seejärel suunduti tagasi Kaitseliidu Võrumaa maleva staapi, kus oli kaetud väike suupistelaud. Laud tühjenes nagu iseenesest ning peagi oli tudengitel jälle energiat tegutsemiseks. Viimase pooltunni sisustasid Võrumaa maleva nooreminstruktor nooremveebel Juhan Härra ja tagalaülem leitnant Enn Nurk relvanäi-

tust tutvustades. Huvilised said relvi vaadata ja katsuda.

Selle üritusega kogusid Naiskodukaitsejad pisut alla 8000 krooni.

JA OLIGI AEG LIPP VASTU VÕTTA

Pisut raha jäi siiski veel puudu, aga see osa võeti liikmemaksudest. Lipp tehti Naiskodukaitse üldkavandi järgi, mille autor on Priit Herodes. Lipu valmistas OÜ Lipuvabrik.

Võrumaa maleva aastapäeval õnnistati koos Naiskodukaitse Võrumaa ringkonna lipuga ka Kaitseliidu

Võru maleva Võru üksikkompanii lipp. Pidulik tseremoonia peeti Rõuge linnusemäel. Lipu pühitsesid Kaitseliidu peakaplan major Aivar Sarapik ja Võrumaa maleva kaplan Mait Mölder.

Lipu andsid ringkonna esinasele Ludmilla Kordemetsale üle Võru ja Antsla jaoskondade esinaised Liivi Õim ja Marje Kangro. Lipuvardasse löid naela Naiskodukaitse esinaine Airi Neve, Kaitseliidu Võrumaa maleva pealik kapten Kalev Ader, Naiskodukaitse Võrumaa ringkonna esinaine Ludmilla Kordemets ning Võru ja Antsla jaoskondade esinaised Liivi Õim ja Marje Kangro. **KK!**

Eestlannad tutvusid Norra lotade eluga

Tekst: EVELI SAMMELSELG,
Naiskodukaitse Tallinna ringkonna instruktor

Augusti lõpus külastasid Naiskodukaitse esinase asetäitja Kersti Podmošenski ja Tallinna ringkonna instruktor Eveli Sammelselg Norra sõprusorganisatsiooni *Norges Lotteforbund* ehk Norra lotasid. Osaleti kahe aasta tagant peetaval lotade aastakonverentsil. Seal olid külas külalisteks ka Rootsi lotade esinaine ja Soome sõdurikodu esindaja.

Sarnaselt Naiskodukaitse keskkogule on lotade aastakonverents koht, kus antakse hinnang senisele tegevusele ja pannakse paika tulevikuplaanid. Kaheks päevaks kogunesid Oslo lähedale Olavsgaardi hotelli lotade esindajad igast regioonist. Päevad olid täis ettekandeid, sõnavõtte ja vaidlusi. Arutluse all oli näiteks põhikirjamuudatus: kas lubada liikmeks astuda ka neil naistel, kellel ei ole Norra kodakondsust? Sel aastal oli otsus eitav, kuid kuluarides avaldati arvamust, et tõenäoliselt tuleb küsimus lähiaastatel jälle arutlusele ja järgmine otsus võib olla juba teistsugune. Arutati ka värbamisküsimusi.

Norras on lotasid umbes sama palju nagu Eestis naiskodukaitsjaid. Erinevalt Naiskodukaitsesest on *Lotteforbundi* tegevus valdavalt omatuludest sõltuv, sest riigi toetust saadakse vaid projektipõhiselt. See tähendab näiteks, et lota vormi peab iga liige ise ostma (meie tõlgi sõnul maksis tema vormikomplekt umbes 8000 Eesti krooni). Omatulu aitavad teenida nt lotadest instruktorid, kes osutavad teenust Norra kodukaitsesele (*Heimevernet*). *Norges Lotteforbund* loodi 1928. aastal Soome lotade eeskujul. Lähemat teavet organisatsioonist saab nende kodulehelt (<http://www.lottene.no/>). Naiskodukaitse ja *Norges Lotteforbund* on koostööd teinud aastaid. Näiteks on Eesti naised käinud Norras koormusmatkal, Norra naised aga Eestis koormusmatkal. **KK!**

Foto: Eveli Sammelselg

Norra lotade aastakonverents Oslos Olavsgaardi hotelli saalis.

NÄITEID NORRA LOTADE VÄLJAÕPPEST

Valdkond	Maht
Sissejuhatuskursus	10 tundi
Esmaabi	6 tundi
Organisatsiooniõpetus (segu Naiskodukaitse baasväljaõppe organisatsiooniõpetusest ja administreerimiskursusest)	16 tundi
Totaalkaitse kursus	5 päeva
Avalik esinemine	1 nädalavahetus
Instruktorikursus 1	1 nädalavahetus
Instruktorikursus 2	1 nädal]
Juhtimine 1	1 nädalavahetus
Baaskursus [sõduriõpe]	18 tundi
Defibrillaatori käsitlemise kursus	5 tundi
Lotade baaskursus	16 päeva
Esmaabi situatsiooniülesannete koostamine	1 nädalavahetus

Rapla naiskodukaitsjad tähistasid aastapäeva jalgrattamatkaga

Meesterahva tõdemus: naised on sitkema kui mehed – kurb, aga pidulik

Tekst: PIRKO PETERSON,
Naiskodukaitsse Rapla ringkonna
esinaine

Estimaa suved on lühikesed ja Naiskodukaitsel suvisel ajal palju tegemisi, sestap tekkis Raplas aastaplaani paika pannes mõte tähistada ringkonna aastapäeva jalgrattamatkaga: nii sai ühendada kaks eesmärki – aastapäevapeo ja füüsiliste võimete proovilepaneku. Esialgu oli soov saada samal üritusel selgeks ka püstkoja ehitamise kunst, kuid kehvad majandusolud jätsid selle mõtte paremaid aegu ootama.

VAPRAIMATELE 130 KM

Jalgrattamatka sihtkohaks sai valitud Raplast 130 km kaugusel Pärnumaal asuv kauni loodusega Kastna poolsaar, kus asub artikli autori mehevanemate suvekodu Peetri talu. Et aastapäeväüritusest saaksid osa võtta ka need, kellele üle 100 kilomeetri päevas jalgrattaga sõita on liiga suur katsumus, oli sihtpunkti võimalik jõuda ka Raplast rongiga Pärnusse sõites ja sealt 60 kilomeetrit Kastnasse vändates. Tegelikult sai kohale ka maleva bussiga, mis koos järelkäruga oli matkajatele ühtlasi turvasinaks ning viis Pärnumaale toidukraami ja muu varustuse.

Osa võtma olid oodatud lisaks naiskodukaitsjatele ka nende pereliikmed. On ju naistel tugevam tunne nii pikk sõit ette võtta, kui mõni meeshing ka kaasas on. Teekond sai valitud nii, et võimalikult palju vältida tiheda liiklusega Tallinna-Pärnu maanteed. Liiguti marsruudil Rapla – Järvakandi – Pärnu-Jaagupi – Vahenurme – Koonga – Tõstamaa – Kastna.

21. augusti hommikul kogunes Kaitseliidu Rapla maleva staabi juurde kuus vaprat naiskodukaitsjat ja kaks

noormeest, kes olid valmis alustama 130 kilomeetri pikkust matka. Kell 8.20 alustasid Kristel Kaasiku, Ülle Joona, Kaja Heinsaar, Liilia Kesküla, Kadri Kesküla, Pirko Peterson ja Kaido Kaljend ning Allar Tamm pidulikult ja turvaliselt kiivrites ja helkurvestides sõitu Järvakandi suunas. Teel pidid ühinema Lemmi Võrahanso, Piret Tamm ja Rita Merekivi.

LÕUNATUNNIKS PÄRNU-JAAGUPISSE

Saime umbes 3,5 km sõidetud, kui juhtus esimene äpardus – Kaido Kaljendi rattal purunes tagumine kumm. Ega midagi, kiire telefonikõne Miidi Pindusele, kes pidi hiljem autoga järele sõitma. Temal omakorda kärke käik rattapoodi ja uue rehvi ta lõpuks kohale jõudis. Kaljend jäi tee äärde rehvi ootama, teised liikusid edasi. Paarikümne minuti pärast tuli juba kõne, et uue kummi saanud mahajäänud on alustanud metsikut tagaajamist. Pärast pisikest pausi Järvakandis oligi kogu seltskond – 11 inimest – koos.

Kokkulepe ilmataadiga pidas vett: sooja suvepäikest saime nautida nii rattaga sõites kui ka kahel järgneval päeval sihtpunktis olles. Isegi tuul puhus enamiku teekonnast selja

tagant, mis edela suunas sõites on Eestis üsna harv. Õhtuks olid nii mõnelgi kiivriühmad põsele ja päikesepriidid pähe päevitunud.

Esimene pikem vahepeatus oli Pärnu-Jaagupis, kus pidasime kohvikus lõunatundi. Korralik soe praad kulus marjaks ära, oli ju 60 kilomeetrit juba läbitud. Ja see oli pisut vähem kui pool teekonnast. Pärast sööki sai kohviku ees murul leibagi luusse lastud ja kangeks jäänud jalalihaseid venitus- ja lõdvestusharjutustega turgutatud. Kristel Kaasiku tuttavad Põrgupõhja retke päevilt (Pärnumaa mehed) nägid meid kohviku ees ja lõmpsisid, et kas Raplamaa on masu ajal nii vaeseks jäänud, et peate jalgratastega Pärnumaale sööma sõitma. Aga kuulnud, et meil sama pikk ja pisut enamgi teekonnast veel ees, arvasid, et naised on ikka tõesti hullud.

ESIMESED MAHAJÄÄJAD

Kell 13.30 jätkus sõit Vahenurme suunas. Asfalttee oli väikese langusega ja tuul selja tagant, meie ise puhanud – lausa lust oli sõita. Kahjuks ei jätkunud seda mõnu kauaks. Seitsme kilomeetri pärast algas kruusatee, mida oli äsja hõõveldatud, seega

Loetud minutid stardini. Ees ootab 130 kilomeetrit.

lahtine kruus ja rusikasuurused kivid – nende vahel tuli otsida pisut siledamat kohta, et ratas koost ei rappuks. Rita Merekivi kommentaar: tulime ju ekstreemi otsima, muidu olekski asi liiga lihtne.

Järgmine peatus oli plaanitud 20 km pärast, kuid juba kümne kilomeetri järel hakkasid ilmneema esimesed väsimuse tunnused. Matkajate “saba” hakkas vägisi pikaks venima. Füüsiline vorm oli naistel üsna erinev, osa tahtsid sõita kiiremini, et rutem kohale jõuda, teistele – nimelt Piret Tammele ja Rita Merekivile – aga hakkas tempo üle jõu käima. Helistasime turvabussi neile vastu. Seniks jäid mahajääjad tasa omas tempos edasi liikuma.

Järgmine pikem peatus oli Koonga kaupluse juures. Täiendasime veevarusid ja jäätis maitset hea. Sõidetud oli 90 kilomeetrit. Istumiskoht hakkas vägisi sadula kuju võtma. Kellel olid jalad kangeks jäänud, kellel käed tuimaks muutunud. Buss jõudis ka mahajäänutele järele. Rohkem allaandjaid sel hetkel veel ei olnud.

LÕPUKS KOHAL!

Teekond jätkus, enamasti samasugust lahtiste kividega kruusateed pidi, vahel sekka külakeskustes mõned kilomeetrid asfaldi. Pisikesi pause tuli nüüd juba rohkem ette, et “saba” kokku kerida. Aga moraal oli veel kõrge ja siht silme ees. Vahepeal lasime tuju turgutamiseks pisut laulugi. Pikema peatuse tegime Tõhela rahvamaja juures, kus Kaido Kaljend pühalikult töötas, et kohe, kui kohale jõuab, uputab rattata merre. (Aga ette rutates ütlen, et just tema oli üks kahest – teine oli Liilia Kesküla –, kes ka tagasitee rattasadulas ette võttis.)

Jäänud oli veel kümmekond kilomeetrit Tõstamaale ja sealt kaheksa Kastna nina tippu. Mõne aja pärast teatas Kaja Heinsaar, et tema käed on nii valusad, et ei suuda enam sõitu jätkata. Jällegi telefonikõne Eno Hermannile, kes bussiga väsinut päästma töttas. Kui buss järele jõudis, vandusid peale Heinsaare alla

Meeskonnatööd saab harjutada ka mängides.

ka Kaido Kaljend ja Allar Tamm. Ülejäänud seltskond jätkas jonnakalt rattasõitu. Tõstamaal ootasid meid Aive Küünarpuu ja Robert Grigorjev, kes olid tulnud rongiga Pärnusse ja sealt mööda mereäärset vana Pärnu maanteed mõnusate vahepeatustega Tõstamaale. Nende teekond kujunes umbes 80 kilomeetri pikkuseks.

Umbes 400 meetrit enne sihtpunkti, möödudes Kastna vaatetornist, pakkusin välja, kas keegi tahaks ehk tippu ronida ja head vaadet nautida – keegi ei tahtnud. Ja lõpuks olimegi kohal. Hurraa! Kell hakkas saama kaheksa, teekond oli kestnud pisut vähem kui 12 tundi. Peetri talus ootasid köetud saun ja maitsev õhtusöök nende poolt, kes bussi või autoga kohale olid vuranud.

PUUPÄRLITÖÖTUBA JA MUUD LÕPUJUTTU

Järgmise päeva sisustasime jalu- tuskäiguga vaatetorni ja mereranda ning Rea Lichti juhitud lõbusate meeskonnatööharjutustega. Rita

Merekivi õpetas puupärleid voolima. See hakkas naistele nii meeldima, et isegi õhtusöögi ajaks ei raatsitud nuga ja oksa käest panna. Ringkonna aastapäeva tähistasime Pirko Petersoni tütre Pireti retsepti järgi Rea Lichti ja Kristel Kaasiku käe all valminud küpsise-banaanitordiga.

Pühapäeval peale Liilia Kesküla ja Kaido Kaljendi rattaga koju sõita soovijaid ei olnud. Pakiti ennast bussi ja autodesse ning rattad järelkärusse. Õhtul kella kümne paiku raporteeris väsinud, aga õnnelik Liilia Kesküla telefonitsi kojujõudmisest. Teekond oli neil kulgenud tõrgeteta marsruudil Kastna – Tõstamaa – Audru – Nurme – Märjamaa – kodu (Kaljendil on see Kodilas, Keskülal Kaereperes), seega vaid mööda asfalteed. Kaljendi kommentaar: viimased 30 kilomeetrit sõitsin ainult tahtejõuga, kogu aeg oli peas mõte, et ei saa olla nõrgem kui Liilia; kui tema jõuab, jõuan ka mina.

Lõpetuseks sobivad Kaido Kaljendi sõnad: tuleb tunnistada, et naised on sitkemaad kui mehed – kurb, aga pidulik. **KK!**

Pisike puhkus pooltel teel.

Sakala naised võitsid propaganda- ja ajaloo võistluse

Tartus Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste matkekeskuses 19. ja 20. septembril peetud Naiskodukaitse üleriigilise avalike suhete ja ajaloo võistluse võitis kindlalt Sakala ringkond. Esmakordselt peetud võistlusel tuli naiskodukaitsjatel tunda nii Eesti kui ka Naiskodukaitsese ajalugu, koostada meediaplaan ja pressiteade. Kodutööna oli vaja valmistada värbamisplakat.

ORIENTEERUMINE JA MEEDIAÜLESANDED

Esimene päev algas orienteerumisesandega, kus vahepunktides tuli teada Eesti ja Naiskodukaitsese ajalugu, panna kokku pusle ning tunda ajakirjandusžanre. Erialavõistlusel tuli muu hulgas puhuda õhupalle, kusjuures puhumisel oli oluline täpsus. Sakala naised tunnistasid, et kõige keerukamaks ülesandeks osutuski õige läbimõõduga õhupalli saamine.

Võistlust täiendasid oma ala professionaalide koolitused meediaplaani ja pressiteate koostamisest, kusjuures omandatud teadmisi rakendati kohe võistlusülesannetes. Meediakoolituse viis läbi Tartu Ülikooli kommunikatsiooniosakonna juhataja Illari Lään. Praktilise töö käigus kirjutati 13 meediaplaani, mis läksid hindamisele. Osalejate hinnangul oli meediaplaani koostamise õppimine ja kohene näidise koostamine iseäranis kasulik Naiskodukaitsese ringkondade avalike suhete töö edaspidiseks edendamiseks.

Teisel päeval hinnati kodutööna valminud värbamisplakateid ja õpiti pressiteate kirjutamist ajakirja Kaitse Kodu! tegevtoimetaja Taive Kuuse käe all.

ESMAKORDNE VÕISTLUS JA VANAD VÄÄRTUSED

Võidukasse Naiskodukaitsese Sakala ringkonna võistkonda kuulusid Lembe Lahtmaa, Kerstin Käärik, Ene

Sakala naiskodukaitsjate kodutööna valminud plakat, mis meeldis kõige enam plakatite hindama kutsutud naistele. Hindajad olid valitud nii, et nad moodustaksid läbilõike sihtrühmast, keda Naiskodukaitsesse oodatakse.

Sügav ja Jane Särg. “Selle neljaliikmelise naiskonnaga võiks edaspidi luurelegi minna,” ütles võistkonna liige Lembe Lahtmaa. Sakala naised olid teistest parimad nii orientee-

rumismängus kui ka meediaplaani koostamisel. Ka nende tehtud värbamisplakat meeldis hindajatele kõige enam. Tihedas konkrentsis jäi teisele kohale Läänemaa ringkond ja kolmanda koha said Pärnumaa naiskodukaitsjad.

Naiskodukaitsese avalike suhete ja ajaloo erialavõistlus oli esmakordne ja selle korraldas Naiskodukaitsese Tartu ringkond. Osales 13 ringkonda, puudusid vaid Tartu ja Rapla esindused.

Tallinna ringkonna naiskodukaitsjad teadsid, et juba 1930. aastatel pidas Naiskodukaitsese esimene esinaine Mari Raamot organisatsiooni tähtsaimaks ülesandeks rahvusaaedete levitamist. Naiskodukaitsese kannab tänapäeval edasi samu väärtusi. Organisatsiooni väärtuste levitamine on avalike suhete grupi üks peamisi ülesandeid. **KK!**

Kirjutis on kokku pandud Naiskodukaitsese ringkondade avalike suhete ja ajaloo võistlusel koostatud pressiteadete põhjal.

Fotod: Taive Kuuse

Sakala ringkonna naiskodukaitsjaid Kerstin Käärik (vasakult) ja Lembe Lahtmaa kuulamas pressiteate koostamise lühikoolitust.

Noortejuhid veetsid kolm päeva isekeeskis

Kord kahe aasta tagant kogunevad Kaitseliidu noortejuhid laagrisse, kuhu nad oma rühma lapsi kaasa ei kutsu. Laager on mõeldud neile endile kogemuste vahetamiseks, isetegemise kogemiseks, uute teadmiste ja oskuste õppimiseks ning ka tunnustuseks noortega tehtud töö eest. Esimene kord koguneti Hiiu- maale, seejärel Jõgevamaale Rannale ja tänava peeti Kaitseliidu eriorganisatsioonide noortejuhtide laagrit 21.–23. augustini Võrumaal Kirikumäel. Kolme päe-

va sisse mahtus mitmesuguseid õppepunkte, aga ka ekskursioon piirivalvekordonisse, matk, loeng internetiohtudest ning sporti ja isetegevust. Laagripäevade jooksul viisid noorteorganisatsioonide peavanemad läbi ka kaks küsitlust, millest üks selgitas välja vaba- tahtlike noortejuhtide usalduse noorteorganisatsioonide vastu ja teine uuris noortejuhtide koolitusvajadusi. Kokku osales Võrumaa laagris 160 noortejuhti üle Eesti. **KK!**

Fotod: Anu Allekand

Laagri avamist kastas paduvihm. Kuid see ei seganud alati heas tujus ja hoogsaid noortejuhte. Ühtekuuluvustunnet tõestab ka ühise vihmakatte leiutamine. Noortejuhtide meelsusest tekkinud sünergia murdis ka ilmataadi tujud ja edasine laager möödus suurema sajuta.

Laagrisolijaid viiakse ikka laagripaiga lähedal asuvasse põnevatesse või kaunitesse kohtadesse ekskursioonile. Seekord külastasid laagris olnud noortejuhid Luhamaa piirivalvureid. Uudistada sai piirivalvekordoni ja -punkti ruume ning varustust, aga ka kuulata selgitusi piirivalve argitöö kohta. Kõigil oli võimalus näha üle 20 miljoni krooni maksnud mobiilset seadet, millega saah rehvidest katuseplekini läbi valgustada suuri veoautosid, et avastada võimalikku peidetud salakaupa [pildil].

Tuletõrjeolümpial osalesid neljaliikmelised võistkonnad igast malevast. Võistluse jooksul tuli lahti rullida tuletõrjevoolik, see kolmest kohast ühendada ja seejärel veejoo abil eemale toki otsa seatud pall maha ajada. Peagi selgus, et olulisem kui kiirus oli selle võistluse puhul täpsus, korrektsus ja oskus teha meeskonnatööd. Võistluse võitis Järva maleva noortejuhtide võistkond.

Nagu heale laagri kohane, ootasid ka noortejuhte laagris mitmesugused tegevuspunktid. Ühes neist kutsuti rabamatkale Kirikumäe matkarajale. Enne rajale suundumist tõmbasid noortejuhid loosiga endale ühe rabataime kaardi. Seejärel tuli end tutvustada, öeldes enda eesnime ja perekonnanime asemel taime nime. Ning enda põhjalikuma tutvustamise asemel tutvustada loosiga tõmmatud taime. Kui teadmistest taime kohta jäi vajaka, tuli appi matkajuht, Võrumaa Osula rühmavanem Kaja Parker.

Vaata-jäta-meelde-mäleta-mäng maastikul. Rühmavanema Kaja Parkeri (paremal) palvel seisis iga maastikule tehtud ruudu küljele üks neljaliikmeline võistkond. Teatud aja jooksul püüti meelde jätta ruudu sisse asetatud esemeid. Seejärel pöörasid mängijad ruudule selja. Mängujuht võttis ära mõned esemed. Võistlejad keerasid ringi ja missugune võistkond märkas esimesena mõne eseme puudumist, sai punkti. See oli meeleolukas ja kiirelt käepärastest vahenditest üles seatav mäng maastikul, mida saab ka noortelaagrites rakendada.

Lisaks matkarajale oli võimalik kätt proovida ka liivakaartide tegemisel ja viltimisel. Pildil meisterdab Tartumaa noortejuht Annika Tõnurist viltimistehnikas maali.

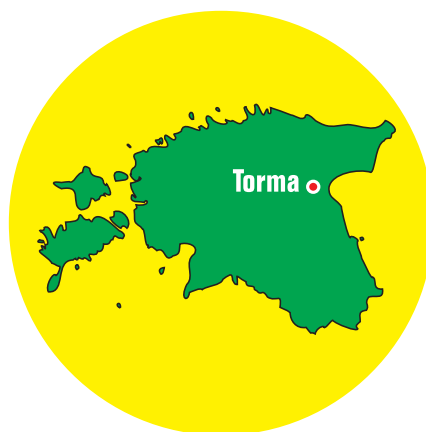
Nagu vedur ees, nii vagunid järel Torma rühmajuht Heli Keiv on eluga rahul

Tekst: TAIVE KUUSE, nooremleitnant

Noorte Kotkaste Jõgeva maleva ja Kodutütarde Jõgeva ringkonna Torma rühmajuht Heli Keiv ütleb, et ei jäta oma rühma lapsi elu seeski maha. “Neis on positiivsust, jõudu, energiat, nad on lihtsalt tublid. Te peate neid ise nägema, et aru saada,” on Keiv vaimustuses. “Nad on kohe erilised. Ausad, sõbralikud, abivalmid, sõnakuulelikud ja hea koostöö on mul ka nende vanematega.”

TEISELE KUTSELE ANDIS JÄRELE

2002. aastal tuli Heli Keivi jutule täditütretütär Mari-Ann ja kutsus sugulast Kaitseleidu noorteorganisatsioonide Torma rühma juhiks. Keivil olid keerulised ajad, tütre tervis oli kaasasündinud südamerikke tõttu nõrk ning laps vajab tähelepanu ja ravi.

Naine keeldus rühmajuhi ametist. Kolm aastat hiljem üritas kodutütrest sugulane uuesti ja esitas teistkordset kutset: tulgu ikka just Heli Keiv neid eest vedama. Et just samal ajal täitus Keivil Torma kiriku pühapäevakooli õpetajana 15. tegutsemisaasta, tundus talle aeg küps uute väljakutsete vastuvõtmiseks. Ka oli tütre tervis

parem. Ja vahepeal oli pojast saanud noorkotkas. Ta võttis juhi koha vastu.

Esimene tutvus noorkotkaste ja kodutütardega sai tehtud maakondlikus laagris, kuhu toonane Torma poiste rühmajuht Mati Vesiko värske noortejuhi kaasa kutsus. “Kui ma kolm päeva seal laagris olin olnud, mõtlesin, et oleksin ma seda kõike enne teadnud...,” meenutab noortejuht tookordset vaimustust. “Laagris võlusid mind nii lapsed kui ka juhendajad. Väga tore seltskond.” Seejärel leidis Keiv koguduse juurde uue pühapäevakooliõpetaja Tiina Katteli ja keskendus Torma noorkotkaste ja kodutütarde rühmajuhi ametile. Praegu on üle saja lapsega Torma rühm üks Eesti suurimaid. “Sooviavaldusi tuleb kogu aeg juurde, suvelaagris võtsime taas uusi liikmeid vastu,” kinnitab Keiv.

Heli Keiv ei ole teiste inimeste kiitmisel kitsi. Tunnustust jagub tal nii Kaitseliidu Jõgeva maleva noorteinstruktori Olga Jürma aadressil, kes aitas tal end kurssi viia noorteorganisatsioonide seaduste, põhikirja ja töökorraldusega, kui ka kõigi teiste Jõgevamaa noortejuhtide suunas, kes on tema sõnul väga kokkuhoided ja üksteist nõu ja jõuga toetav seltskond.

TÄNULIK TOETAJATELE

“Vald ja vallavalitsuse töötajad on väga palju Torma rühma aidanud. Ükskõik mis abi on vallalt tarvis, pole kunagi ära öeldud,” jätkab noortejuht tunnustamist. Ta räägib vallavalitsuse abivalmist vanemspetsialistist Tiina Leebenist, kelle kaks tütart olid samuti kodutütred, ja kiidab vallavanema Riina Kulli mõistvat suhtumist. Torma rühmal on valla eelarves rida, millest on Keivi sõnul rühma tegevusele palju abi. Vald omakorda on tunnustanud noortejuhi tegevust: 2008. aastal omistati Heli Keivile Torma valla auraha avalikkuseni jõudnud väljapaistva tegevuse eest 2007.

aastal kodutütarde ja noorkotkaste juhendamisel.

“Meil on terve pere selle asja sees,” tunnistab Keiv. Tütar on kodutütar, poeg noorkotkas, abikaasa Peeter on kaitseliitlane ja aitab noorterühma tegevust vedada. “Ma leian, et nii ongi hea, üksinda sellist suurt kampa vedada ei jõua,” tõdeb Heli Keiv. Koos abikaasaga käib ta kord nädalas ka Laiuse koguduse segakooris laulmas.

Peeter Keiv on ka Kaitseliidu Jõgeva maleva ja Torma valla ühendatud puhkpilliorkestri vanem ja orkestrit haldava mittetulundusühingu juhatuse esimees. Mõlemad kaasad on Torma koguduse toimekad liikmed: Peeter kiriku juhatuse esimees ja Heli nõukogu ja revisjonikomisjoni liige. “Oleme oma hobid ühendanud ja saame nii perega palju koos olla. Pere ja kodu on mulle elus kõige tähtsamad,” selgitab Heli Keiv. Koos abikaasaga läbis ta ka üleriigilise noortejuhi kursuse, mille esimene etapp oli sügisel Järvamaal ja teine kevadel Põlvamaal. “Mulle meeldis see kursus väga, see oli häs-

ti üles ehitatud, suur rõhk praktilal, kõike sai ise läbi teha,” on Heli Keiv rahul.

KASVATAB EESKUJU KAUDU

Noorte kasvatustöös peab Keiv tähtsaimaks isamaalist kasvatust ja distsipliini. “Noored saavad distsipliinist väga hästi aru. Mul ei ole olnud lastega ühtegi käitumisprobleemi mitte ühelgi üritusel,” kinnitab ta. Isamaaline kasvatus käib aga iga tegevuse ja ettevõtmiste juurde. “Olen surmkindel, et kui täna-homme peaks tekkima vajadus Eesti riigi heaks välja astuda, on Torma noored kõik nagu üks mees väljas,” lubab noortejuht. “Nad saavad aru, et see on nende kodu, nende koduvald, kodumaakond, riik. Nad lihtsalt teavad seda,” ei oska Keiv isamaalises kasvatuses mingit maagiat leida. “Nagu vedur ees, nii vagunid järel,” annab ta vihje, et ei veena lapsi pelgalt käskude ja õpetustega, vaid ennekõike eeskujuga.

Noortejuhi kinnitusele meeldib Torma lastele kõige rohkem püssi lasta, võistlustel ja laagrites käia, aga ka

Foto: erakogu

Pildil on 2008. aasta Jõgevamaa suvelaagris osalenud Torma I ja II rühma liikmed, kes saavutasid seal I ja II koha ning viisid kaasa ka suvelaagri rändkarika.

mõtteid selgitada ka aiamaa. Torma kiriku aed on nende pere hooldada. Seal kasvatab Heli Keiv muu hulgas ka roose. Roosikasvatus on tema suur kirg. Ta suudab peast nimetada enamiku ligi 30 kasvatatava sordi nime. Kiriku juures on tal ka köögivilja peenramaa ja kasvuhoone.

Talviti käib Keivi pere Kuremaa ujumas. Heli Keiv tunnistab, et ta oli omal ajal üsna tugev sportlane, tegeles suusatamise ja pikamaajooksuga. Hiljem selgub, et veel möödunud talvelgi saavutas ta valla talispordipäeval oma vanuseklassis suusatamises esikoha, nii et sportlik vorm ei ole kuhugi kadunud.

Heli Keiv võtab kokku, et Kaitseliidus saadud kogemused, teadmised, oskused, õppimine koos laste ja teiste juhendajatega ning kursustel osalemine on talle palju andnud. Tundub, et ta elab rikast ja õnnelikku elu. “Mina olen rahul,” vastab naine pärast pikka mõttepausi. “Mul on perekond, töökoht, lähedased, sõbrad, noorkotkad, kodutütreid,” põhjendab ta.

TEISTE HINNANG: LÕPMATULT POSITIIVNE INIMENE

Kui olen vestluse Heli Keiviga Torma lasteaias (kus Torma noortejuht õpetajana töötab) lõpetanud ja autosse istunud, haaran telefoni ja helistan Kaitseliidu Jõgeva maleva noorteinstruktorile Olga Jürmale ning palun tal äsjausutletu kohta kõik ausalt ära rääkida. Sest minu meelest ei ole võimalik, et üks inimene suudab oma tegemistesse nii positiivselt suhtuda ega poeta jutuajamise käigus ühtegi kriitilist sõna eluolu, tegevuse ega kaaslaste kohta, vaid tunneb kõigest rõõmu. Jürma hakkab minu mure peale naerma ja kinnitab, et Heli Keiv ongi selline: “Kui ta midagi lubab, siis ta teeb ning teeb seda hoole ja armastusega. On teistele eeskujuks.”

Helistan igaks juhuks sama küsimusega ka Kodutütarde peavanemale Angelika Narisele. (Noorte Kotkaste peavanemale Silver Tammele ei tasu helistada, sest tema on Tormast pärit ja käinud sealses lasteaias, kui Heli Keiv tollal esimesi aastaid töötas – vaevalt, et ta oleks objektiivne.) Naris ütleb, et tema ei oska Heli Keivi inimlike puuduste ega nõrkuste kohta küll midagi öelda, sest ta ei ole neid märganud. “Tõesti, tegemist on usaldatava ja tööka inimesega, kellega on kindel ja kerge suhelda ning kes on väga hea rühmajuht,” ütleb Naris. Ta meenutab aastatagust Torma Noorte Kotkaste rühma taasloomise 15. aastapäeva ja Kodutütarde rühma taasloomise 10. aastapäeva pidulikku üritust Tormas, kus nad koos Silver Tammelega käisid. “Ka see pidu oli nii hästi korraldatud, et tegi silmad ette nii mõnelegi maakondlikule aastapäevapeole,” tõdeb Naris.

ENNAST PANUSTADES NAKATAD KA TEISI

Muidugi olin ma tund aega varem küsinud enam-vähem sama ka Heli Keivilt endalt: mis nipp see on, et ta ise on kõigega rahul ning ka kõik lapsed, vanemad, vallajuhiid, koolijuhid, noortejuhid ja pere teda toetavad ning koostööd pakkuvad. “Ega erilist nippi olegi, asi on ilmselt inimlikkuses ja isiksuses. Kui midagi ikka tahta ja südamega teha, on sellel ka tulemust, mida märgatakse. Siis tahetakse kaasa lüüa ja toetada. Muidugi nõuab see enda suurt panustamist ja energiat,” on Keivi sõnad.

Praegu on üle saja lapsega Torma rühm üks Eesti suurimaid. “Sooviavaldusi tuleb kogu aeg juurde, suvelaagris võtsime taas uusi liikmeid vastu,” kinnitab Heli Keiv.

Ta meenutab, kuidas üks kodutütar olla talle kord öelnud, et sa oled range ja ajad meid vahel ka vihale, aga sa mõistad ka nalja ja oled alati olemas ning meile

väga meeldib, et sa just selline oled. “Selle hea tagasiside pärast tasubki seda kõike teha,” ütleb Heli Keiv ja palub, et ma kindlasti kiidaksin artiklis ka tema töökaaslast Torma lasteaiast, kes suhtuvad tema vajadustesse tööd ja hobisid sobitada nii mõistvalt ja on alati vastutulelikud. **KK!**

palju muud. Tänavu peeti maakondlik laskejooksuvõistlus Kamaris, selle võitsid Torma lapsed teist aastat järjest. Maakondlikul noorte patrullvõistlusel tuli kolm Torma rühma võistkonda esikuuikusse, tüdrukute võistkond koguni võitis kodutütarde võistluse ja nad esindasid Jõgeva ringkonda üle-eestilisel Ernakesel.

Tänavu 3. mail astus Heli Keiv Naiskodukaitsesse ja temast sai Jõgeva ringkonna liige. Mõte kiskus sinna juba varemgi, aga et tänavust Naiskodukaitsese mälestuspäeva tähistati Torma kirikus, ei tahtnud Keiv enam otsustamisega viivitada. “Lugesin töötuse oma kodukirikus, see oli nii ilus üritus.” Naiskodukaitsjana oli ta marssimas Jõgeval peetud võidupüha paraadil. “Kui mu oma rühma 12 last seisab paraadil Kodutütarde ja Noorte Kotkaste rivis, kuidas ma siis vaatan pealt,” põhjendab ta.

Küsimusele, et kas tal vahel Kaitseliidust kõrini ka saab, vastab Keiv selgelt ja kõvast: ei! Küll tunnistab naine, et vahel ta ikka väsib. Mis ta siis teeb? “Lihtsalt puhkan,” kõlab vastus. Stressi aitab maandada ja

Noorkotkaste olümpiamängud – võrdne võimalus kõigile

Tekst: TAIVE KUUSE,
nooremleitnant

Septembrikuu teisel nädalavahe-
tusel korraldasid Noored Kot-
kad Jõgeval oma olümpiamän-
gud. Esmakordselt peetud võistlusel
oli omanäoliste spor-
dialade tõttu võrdne
võimalus võimeid
näidata kõigil Noorte
Kotkaste malevatel.
Arvestust peeti kahes
vanuseklassis: 8–13-
aastaste parimad olid
Põlvamaa poisid, 14–17-aastaste
seas võidutses Noorte
Kotkaste Võrumaa malev.

Võistluse avarivistusel 11. sep-
tembril andsid kõik koheletulnud
noorkotkad kõva ja selge häälega
sportlase vande, mille võttis vastu
Jõgeva linnavolikogu esimees Ants
Prii. Noorkotkastest sportlase van-
delugemise väarikust kinnitas ka-
huripauk.

Järgmisel päeval algasid Jõgeva lin-
na staadionil jõukatsumised. Esi-
mese päeva alad olid vibulaskmine,
odavise, kiviheide, nõorseiklus, tea-
tejooks ja keskmaajooks. Võistlus
jätkus pühapäeval Jõgeva aleviku
staadionil, kus tuli läbida takistusri-
ba ja parveralli. Võit-
jad selgusid võist-
kondlikus arvestuses,
st iga noorkotkas kog-
us oma tubli saavu-
tusega punkte kogu
võistkonnale, indi-
viduaalsed panused

Arvestust peeti kahes
vanuseklassis: 8–13-aas-
taste parimad olid Põlvamaa
poisid, 14–17-aastaste
seas võidutses Noorte
Kotkaste Võrumaa malev.

summeeriti ja nii selgusid parimad
Noorte Kotkaste malevad.

PÕNEVAD ALAD

Võistluse peakorraldaja, Kaitselii-
du Jõgeva maleva noorteinstruk-
tori Kristian Vaarpuu kinnituse-
ga seadsid korraldajad eesmärgi teha
mitmekesine võistlus, “mis ei oleks
jõukohane ainult kindla ala tipp-
sportlastele, vaid pakuks edukat

sooritamismõimalust kõigile sport-
likele noorkotkastele”. Alade edu-
kaks sooritamiseks olid olulised nii
üksikvõistleja panus kui ka mees-
konnatöö, osavus ja isegi õnn.

Vaarpuu ütles, et võistluseks ette-
valmistumine algas jaanuaris, kui
Jõgeva malevas moodustati kor-
raldusmeeskond. Veendumaks, et
väljamõeldud võistlusalad on ka
tegelikult elluviidavad, prooviti Jõ-
geva maleva noorte suvelaagris kõik
olümpiamängude alad läbi. Nüüd,
septembris oli Vaarpuul hea meel,
et võistlustel tekkis tugev hasart,
sooritusi tehti võistluspingega.

Ka võistluse peakohtunik, Jõgeva
II rühma noorkotkaste rühmajuht
naiskodukaitsja Airiin Laaneväli
märkas võistlusi saatvat positiivset
ärevust. “Võistlejad pingutasid ja
teised elasid kaasa.” Laaneväli tõ-
des, et võistluse teatud omapära-
sed täiendused muutsid ülesanded
võrdselt uudseks kõigile. Näitena

tõi ta odaviske, mida tavaliselt sooritatakse kauguse peale, seekord aga oli oluline tabamus, sest kaugus oli ette määratud – tabada tuli märke, mis olid asetatud viie ja kümne meetri kaugusele. “Avamisel kutsusin nii kohtunikke kui ka võistlejaid üles aususele. Siis kannab pingutus vilja ja võistlus toimib hästi ning nii ka läks,” rõõmustas Laaneväli.

Jõgeva maleva noorteinstruktor Olga Jürma ütles, et olümpial võitsid kõik. “Need, kes on tugevamad sportlased, saavad proovida uusi staadione ja koguda uusi kogemusi. Ja mitte nii tõsistel sportlastel kasvab huvi sporditegemise vastu,” sõnas Jürma.

VÕRULASED TÄITSID EESMÄRGI

Võru noorteinstruktor Villu Vasilkovski oli juba 2008. aasta detsembris Noorte Kotkaste malevapealike keskkogul öelnud välja lubaduse, et Noorte Kotkaste Võrumaa maleva 2009. aasta peamine eesmärk on võita Noorte Kotkaste olümpia. Vasilkovski tunnistas, et see lubadus oli välja hõisatud pigem vajadusest sõnastada 2009. aastaks mingi eesmärk kui selgest veendumusest, et nii see peabki minema. Seega Võrumaal eraldi olümpia võitmisele ei keskendunud, küll täideti ettevalmistusperioodil kõik tavapärased nõuded ühele võistlusele sõitmiseks ja nii see võit tuligi. Vanema vanuserühma võrulased viisid koju võidukarika, nooremad poisid said viienda koha.

Korrektne ettevalmistus algas võistkonna valimisega. Võistlusele ei saadetud juhuslikke poisse, vaid Vasilkovski palus Võrumaa rühmajuhritel nimetada kandidaate. Valiku tegemist raskendas asjaolu, et samale nädalavahetusele kogunes mitmeid Võrumaa üritusi, kus noored tahtsid osaleda. Siiski esitasid rühmajuhid oma kandidaadid ja nii moodustati võistkonnad, kuhu kuulus poisse Mõnistest, Võru I põhikoolist ja Vastseliinast. Võistkonnad kogunesid kolm tundi enne Jõgevale sõitu Võru staadionile ja harjutasid veidi. “Proovisime oda

käes hoida, tuletasime meelde vibulaskmistehnikat. Vaatasime üle varustuse,” selgitas Vasilkovski.

Villu Vasilkovskile meeldis, et olümpiamängude võistlused olid sellised, et kõigil olid võrdsed võimalused. “Lisaks oli vaja ka õnne ja kindlat meelt. Võru poisid olid rahulikud ja tasakaalukad ning toimisid hea meeskonnana,” tõdes ta. Tema meelest pakkus neile kõige enam pinget teatejooks. Vibulaskmine oli enamikule tuttav, sest ka Võrumaa maleval on vibud ja nendega laskmist on noortelaagrites harjutatud.

KOLMEKESI NELJA EEST

Põlva noorteinstruktor Maive Tõemäe rääkis, et Põlva malev oli esindatud küll kahe võistkonnaga, kuid vanemas vanuserühmas võistles nelja asemel kolm noort. “On hea, et ka nii lubati võistelda ja leiti lahendusi, kuidas meie tulemust üldkonkurentsis arvestada,” rõõmustas Tõemäe. Näiteks teatejooksus jooksis üks võistleja kaks vahetust, paadisõidus jälle lubasid kohtunikud kolme vanemat noorkotkast toetama ühe nooremate võistkonna liikme. “Tähtis on, et need, kes tulid, said võistluskogemuse ja kaasalöömisvõimaluse. Ei ole ju nende süü, et üks kaaslane ootamatult kõrvale jäi,” selgitas Tõemäe.

Noorte Kotkaste Põlva maleva noorema vanuserühma poisid esinesid eriti tublilt – nemad olid oma vanuserühmas parimad.

Valga maleva instruktor Kaimo Vahtra tõdes, et usaldas meeskonna moodustamise Tsirguliina koolipoisi Mihkel Perlovi hooleks. “Kaimo Vahtra ütles, et vali poisid. Võtsin siis need, keda tundsin ja teadsin, et nad on sporti teinud, ja kutsusin nad kaasa,” ütles Mihkel Perlov, lisades uhkusega, et üks tema võistkonna liige hüppab kõrgust 1.80. Vanemas astmes saavutasid Valgamaa maleva noorkotkad viienda koha.

Võistlustel osalesid kõik malevad peale Rapla ja Tartu. Harju ja Saare-

Fotod: Silver Tamm

Kiviheide.

Nõorseiklus.

Takistusriba.

maa olid saatnud võistlusele ainult vanema vanuserühma võistkonna, Järva, Pärnumaa ja Sakala aga esinduse vaid noorema vanuserühma konkurentsi.

Külalistena olid osalema kutsutud ka Leedu küttide ja Läti Jaunsardze võistkonnad. Lätlased esinesid tublit, viies kodumaale noorema vanuseklassi teise ja vanema kolmanda koha karika.

KORDALÄINUD ETTEVÕTMINE

Noorte Kotkaste peavanem Silver Tamm meenutas, et esimest korda mõtlesid noorkotkaste juhid spordivõistlusele juba 2007. aastal, kui koostati Noorte Kotkaste arengukava. Võistlus on tema meelest igati põhjendatud ka sellega, et Noorte Kotkaste tegevuses on sporditegemine määratletud sportlase erikatsetega.

Jõgeval peetud Noorte Kotkaste olümpiamängud oli hea märk ka maleva koostööst. Kui ettevõtmise peamised korraldajad olid maleva noorkotkad ja nende juhendajad, siis esmaabi tagamisel, sekretariaaditöös ja ajavõtmise juures olid abiks ka naiskodukaitsjad eesotsas Naiskodukaitsse instruktori Ede Päh-naga. Kogu korraldustööle pani õla alla Jõgeva maleva kodutütarde tegevust koordineeriv noorteinstruk-tor Olga Jürma. Punktikohtunikena tegutsesid ja autasustamisel abistasid Jõgeva ringkonna kodutütred. Abiks olid ka kaitseliitlased. Noorte Kotkaste olümpiamängude avami-sel esines tervituse ja kõnega Kait-seliidu Jõgeva maleva pealik kapten Janno Rosenberg. Kui malev toimib koostöös, õnnestub iga üritus.

Tagasisidena anti teada, et võistlu-sele tuleks teha rohkem reklaami ja punktiarvestus võiks olla selgem ning kogu ürituse ajakasutus pa-remini läbi mõeldud. Rõhutati, et need tähelepanekud on pigem pi-siettepanekud edaspidiseks, sest ettevõtmine õnnestus igati. Märku-sed on heaks nõuandeks tulevikus olümpiat korraldavatele malevate-le. Oli ju tegemist esmakordse võist-lusega, mis kõigi osalejate meelest peab muutuma iga-aastaseks ta-vaks. **KK!**

NOORTE KOTKASTE OLÜMPIAMÄNGUDE TULEMUSED

8–13-AASTASTE VANUSEKLASS

- I Noorte Kotkaste Põlva malev
- II Läti Jaunsardze võistkond
- III Noorte Kotkaste Jõgeva malev

14–17-AASTASTE VANUSEKLASS

- I Noorte Kotkaste Võrumaa malev
- II Noorte Kotkaste Alutaguse malev
- III Läti Jaunsardze võistkond

NOORTE KOTKASTE OLÜMPIAMÄNGUDE VÕISTLUSALAD

VIBULASKMINE: tabada märklehte 10 meetri pealt (viis võistluslasku tabamuse peale).

ODAVISE: tabada märke 5 ja 10 meetri kaugusel (ülesanne sooritati viskeodadega, mis on koopiad 12. sajandil kasutuses olnud odadest).

TEATEJOOKS: klassikaline 4x100 m, teate üleandmine teatepulga abil.

KESKMAAJOOKS: noorem vanuseklass 1,6 km, vanem 3,2 km aja peale.

KIVIVISE: noorem vanuseklass 3 kg kivi, vanem vanuseklass 5 kg kivi (kolm viset kauguse peale).

NÖÖRSEIKLUS: joosta aja peale maastikul kinnitatuna karabiiniga kõie külge, mis on paigu-tatud ümber puude.

TAKISTUSRIBA: läbida aja peale vigu vältides.

PARVESÕIT: kaks võistkonda korraga, aerutada paadiga jõel märgini ja tagasi.

NOORTE KOTKASTE SPORTLASE ERIKATSE

Noorkotka sportlase erikatse on sooritatud, kui noorkotkas:

- jookseb 100 meetrit ajaga alla 14 sekundi;
- hüppab kaugust üle 4 meetri;
- hüppab kõrgust üle 120 sentimeetri;
- viskab palli üle 40 meetri ja granaati üle 30 meetri;
- jookseb 1000 meetrit ajaga alla 3 minuti ja 40 sekundi;
- teeb vähemalt viis kätekõverdust;
- tunneb kaht pallimängu ja nende reegleid;
- tunneb treeningu põhimõtteid ja tervishoidu;
- oskab ujuda vähemalt 25 meetrit

või

- on osalenud ühe spordiala treeningugrupis vähemalt ühe aasta ja jätkab treeningut.

Noorhauka sportlase erikatse on sooritatud, kui noorhaukas:

- jookseb 60 meetrit ajaga kuni 12 sekundit;
- hüppab kõrgust 75 sentimeetrit;
- hüppab kaugust 220 sentimeetrit;
- viskab palli 40 meetrit;
- püüab palli 10 meetri kauguselt;
- seisab kätel või viskab hundiratast või käib 40 meetrit kolme raamatut pea peal kandes.

Noorte Kotkaste järgu- ja erikatsed on Kaitseliidu eriorganisatsioonis Noored Kotkad kasutatav koolituskava, mille eesmärk on katsete ühtlustatud õpetamine ja sooritamine malevates, rühmades ja salkades koondustel ning erinevatel kursustel. Sisuliselt ja otstarbalt on noorkotkaste erikatsed jaotatud kahte gruppi: kohustuslikud ja valikulised erikatsed. Sport liigitub valikuliste erikatsete alla. Erikatse sooritanutel on õigus kanda vastava erikatse märki vormisärgi paremal käisel.

Andmed on võetud brošüürist "Noorte Kotkaste järgu- ja erikatsed" (Tallinn 2006)

Jõuproov Rootsis andis ideid koduvõistlusteks

**Tekst: ANU LILLIPUU,
Kaitseliidu Valgamaa maleva
noorteinstruktor**

Saaremaa ja Valga kodutütred ning Tartu ja Harjumaa noorkotkad osalesid 21.–23. augustini Rootsis Vällinges noorte sõjalisel mitmevõistlusel, mille korraldas *Hemvärnets Stridsskola* (Rootsi kodukaitseorganisatsiooni *Hemvärnet* lahingukool). 54 osaleva võistkonna seas oli kaheksa välisesindust (neli Eestist, kaks Lätist ja kaks Norrast).

ROOTSIKEELSE MAAILMAS

Stockholmi sadamas, kus eestlasi võttis vastu major Tommy Lacandler koos abilisega, ootasid Läti võistkonnad juba bussis. Esimene päev kulus kohalike olude ja laagrirutii-niga tutvumiseks ning saadi kätte ka võistlusel kasutatavad spordirelvad, mis said lasketiirus ka enda käe järgi sisse lastud. Selleks kulus suurem osa õhtupoolikust.

Saabumisel laagripaika üllatati meid kingitustega: korralik sõjaväepüksirihm, mida nii mõnel oligi hädasti vaja, ning kaasaskantav soojendus-kotike, mis sai õhtul ka järele proovitud. Ka saime kätte võistlusalade juhendid, millest enamik olid kahjuks rootsikeelsed ja nende mõistatamiseks kulus üksjagu aega. Juhenditele olid lisatud ka võistkondade numbrid, mis oli vaja kinnitada vasakule jalale (võistlejatel sinine number, esindajatel punane).

Ja oligi käes võistluse pidulik avamine. Kõik see käis rootsi keeles, õnneks tegid major Lacandler ja väliseestlannast major Irma Palm meile pärast eraldi selgitustööd võistluse kohta.

VÄRVLISED RAJAD

Võistlus peeti kolmel rajal: punasel, sinisel ja kollasel. Igale võistkonna-

le oli määratud stardiaeg. Korraga startis kuus võistkonda – igale rajale kaks. Kontrollpunktides ootasid ülesanded, mida pidid täitma võistkonna neljast liikmest kolm vastavalt võist-
lejade enda valikule. Kõikidel radadel ja punktides olid kaasas võistkondade esindajad. Kõik punktikoh-tunikud rääkisid head inglise keelt ja seletasid põhjalikult, mida peab tegema ja mida ei tohi teha. Arusaa-matusi ei tekkinud.

Sinise raja esimeses punktis tuli vi-sata granaati täpsuse peale. Mida kaugemalt kasti viskasid, seda rohkem punkte sai võistkond. Järgmi-seks tuli sideülesanne: vaja oli kokku panna raadiojaam, leida tähistatud rajal olevad matemaatilised tehted ja võtta omavahel ühendust raadio-jaamade abiga. Mida kiiremini see tehtud sai, seda paremad olid ka punktid.

Ringiga jõudsime taas laagriplatsile, kus saime tunnikese puhata, enne kui anti start järgmisele, punase-le rajale. Sellel rajal tuli kõigepealt täita esmaabi situatsiooniülesanne, kus oli tarvis abi anda kahele tüd-rukule, keda oli vigastanud “hullu-nud ja kirvega vehkiv mees”. Järg-nes asjade otsimine: igas märgitud sektoris oli teatud hulk militaarseid esemeid, mis oli tarvis loodusest üles leida. Asja lihtsustas pisut see, et kasutada oli tabel otsitavate ese-mete piltidega. Seejärel jõudsime taas ringiga laagripaika, kus ootas lõunasöök.

Üllatusülesanne tuli sooritada roni-misseinal.

Pärastlõunal lähetati meid kollasele rajale. Sellel rajal olid üllatusüles-
anne – ronimissein – ja kaks punkti, kus tuli määrata kaugusi. Esimeses oli vaja sammudega mõõta vahemaid läbi paraja võseriku ja teises hinnata silma-ga puu ümbermõõ-tu, kaugust, kõrgust maapinnast jne.

ISEVÄRKI ORIENTEERUMISRAJAD

Kui rajad läbitud ja puhates jõudu kogutud, tuli minna valikorientee-rumise starti. Stardipaigas, kuhu võistlejad viidi autodega, said nood kuulda esindajate viimaseid õpe-tussõnu. Punkte rajal oli 40, millest võistkond valis sobivad. Mida kau-gemal finišist kontrollpunkt asus,

seda rohkem andis punkte. Aega oli 80 minutit ja finišisse pidid kõik kolm rajale läinud võistkonnaliiget jõudma koos, kuigi rajal võisid nad liikuda eraldi. Eesti võistlejatele oli eriline ronida mööda kaljuseid kõrgendikke, ent kaugemad punktid olid üsna künklikul maastikul ja need künkad koosnesid valdavalt kivist. Mõnigi otsis otsemat teed ja avastas ühel hetkel, et ta asub kalju otsas ning punkt on umbes 2,5 meetrit temast allpool. Keegi siiski metsa ei jäänud ega ära eksinud. Ja kogemuse võrra oldi jälle rikkamad.

Pärast õhtusööki peeti veel üks orienteerumisvõistlus, mis pidi olema väga lihtne, aga osutus parajaks pähklis. Kolmeliikmelisest võistkonnast üks või kaks liiget läksid starti, said sealt kaardi ja pidid leidma üsnagi keerukalt peidetud kontrollpunkti. Ei olnud kerge mõista, milline oli see punkt, kuhu pidi välja jõudma. Kui lõpuks õige punkt leiti, oli vaja vastata valikvastustega küsimusele. Iga vastuse taga oli järgmise punkti koordinaat. Kui vastasid valessti ja läksid seetõttu valesse punkti, ootas kohale jõudes kiri "Sorry, wrong answer!*" (Vabandust, vale vastus!!). Ning võistlejal tuli tagasi minna ja valida järgmine vastusevariant. Kui esimene võistleja oli omad punktid kätte saanud, tuli ta tagasi finišisse, leidis sealt järgmise kaardi ja andis selle edasi järgmisele võistlejale.

Iseenesest oli see väga huvitav ja hoopis isesugune orienteerumismäng. Kui oleks vaid kohe alguses asjale pihta saanud! Noored leidsid, et selliselt võiks õpetada orienteerumist noorematele ja algajatele.

Kell 21 pakuti ööoodet ning kooli orkester demonstreeris vigurmarssi ja mängis kauneid meloodiaid kogu maailmast. Ja oligi päev otsas, sest kell 22 kuulutas signaalpasun öörahu.

LASKETIIRUS JA TAKISTUSRAJAL

Pühapäeval pakkisid võistlejad asjad kokku ja alustasid teekonda

Saaremaa tüdrukud laskeharjutusel.

lasketiiru, kus kasutati reedel sisselastud spordirelvi. Esimene ala oli tiirulaskmine. Igast võistkonnast asus tulejoonele jällegi kolm võistlejat. Esimeses tiirus lasksid kolm võistkonda korraga püstiasendist märklehte. Järgnes laskmine põlvelt liikuvasse märklehte, mis oli 6 sekundit nähtav ja 6 sekundit peidus ning niimoodi kaks korda. Saaremaa tüdrukud olid laskmises väga edukad, ka kohtunikud kiitsid neid.

Järgnes laskejooks, kus võistkonna kolm liiget asusid kõigepealt laskepositsioonidele, igal liikmel viis laske ja võistkonna kohta 10 langevat märklehte, seejärel 400 meetri jooks ja taas laskmine – lamades langevatesse märklehtedesse. Arvesse läksid nii tabamistäpsus kui ka kiirus.

Vaevalt olime saanud laagrisse tagasi, kui juba tuli minna takistusraja starti. Takistusrada oli 1,5 kilomeetrit pikk ja sisaldas natuke ronimist, natuke tasakaaluharjutusi, natuke roomamist ja natuke vastupidavust. Igatahes Valga tüdrukutele oli see nende endi sõnul kerge võrreldes koduvõistluste takistusradadega, kus on pori, kraave, võsa ja kõike muud.

Eestlastest olid edukaimad Harju poisid, kes võistlesid end 869,5 punktiga 16. kohale, Saaremaa tüdrukud saavutasid 729 punktiga 36. koha, Valga tüdrukud 700 punktiga 40. koha ja Tartu poisid 627,5 punktiga 45. koha. Tüdrukute arvestuses olid Saaremaa neiu küll teisel ja Valga tüdrukud kolmandal kohal, kuid kokku oligi vaid neli tüdrukute võistkonda.

ROOTSI ILMATEATE TÄPSUS

Lõpetuseks veel paar sõna Rootsi ilmamateate täpsusest. Reede õhtul mõtlesime telki mitte kütta, sest õhtu oli soe ja samasuguseks töötas jääda öö. Ent major Tommy Lacandler soovitas siiski tuli üles teha, sest öösel kella 3 ajal hakkavat sadama. Skeptilistena me muidugi seda ei uskunud, kuid igaks juhuseks laskime siiski telkidesse pisut sooja. Ja ole sa lahke, enne kella kolme öösel hakkaski vihma sadama! Ja sadas ka laupäeva hommikul.

Kui vihmast hakkas kõrini saama, uurisime major Lacandlerilt, et millal sadu lõpeb. Ta vaatas mõtlikuna taevasse ja vastas, et keskpäeval. Pool kaksteist läksidki pilveluugid kinni. Siis tekkis juba huvi, millal päike välja tuleb. Vastus oli, et kell 14 ning 13.50 piilus päike pilve tagant ja ilm läks soojaks. **KK!**

Peipsi piirkonna lapsed õppisid ehtsatelt indiaanlastelt maailma mõistmist

Tekst: PIRET KAUR,
Jõgeva Kodutütarde ringkonna Voore
rühma noortejuht

Jõgevamaal Puurmani vallas Kirna õppekeskuses peeti 29. ja 30. juulil Peipsi piirkonna noortele (kelle hulgas oli palju kodutütred ja noorkotkad) indiaanilaager, mis võimaldas kohtuda *Tohono O'odhami* hõimu (Arizona, USA) indiaanlase Rupert Encinase (indiaaninimega Ba'ag Da ehk Lendav Kotkas) ja tema tütre Kimimila ehk Libliknaisega. Tõlgina oli kaasas Ave Oit. Laagri eesmärgiks oli suurendada teadlikkust Ameerika põlisrahvaste tarkusest ja kultuurist, õppida tolerantsust, oskust paremini tunnetada ümbritsevat keskkonda ja arendada harmoonilist elutunnetust.

HIGISTAMISTELK EHK INDIAANISAUN

Esimesel laagripäeval tutvustati Ameerika põlisrahvaste ajalugu ja tänapäeva, traditsioone ja maailmanägemust. Tuletati meelde, kus asuvad meie juured ja jõud, kuidas elada looduse ja ligimestega harmoonias ning tunnetada oma kohta maailmas.

Lendav Kotkas kuulub oma hõimu traditsioonide säilitamise komiteesse ning on oma rahva pärimuse kandja ja taaselustaja. Pühad tseremooniad ja uskumused on indiaan-

laste elus kesksel kohal. Üheks olulisemaks indiaanlaste riituseks on higistamistelgis ehk indiaanisauanas käimine. Seda said proovida ka laagrilised.

Higistamistelgi ettevalmistusena tehti väikesed palvekotikesed, mis riputati kaela. Lapsed ehitasid indiaanlase juhtimisel pajuokstest karkassi, mis kaeti tugevast riidest kattega. Telgi keskele kaevati auk, kuhu pandi lõkkes kuumaks aetud kivid. Laagrilised istusid ümber kivide. Toodi sisse vesi ja telk suleti. Tseremooniameister puistas kividele seedrit ja seejärel ohverdas neile vett, mis tekitas auru. Tseremoonia käigus austati nelja püha algelementi: tuld, vett, õhku ja maad. Kõike saatsid laul ja trummilöögid. Lendava Kotka sõnul on laulul terendav jõud ja trummilöögid meenutavad südamelööke.

Õhtul küpsetati maitsvaid indiaanileibu, mida söödi mee ja moosiga.

UNENÄOPÜÜDJA JA RITUAALNE TANTS

Teist päeva tervitati päikesetõusutseremooniaga. Tervitati ja õnnistati loodust ning kõiki osalejaid, joodi vett. Kõikide imestuseks nägid laagrilised sel hommikul taevast vabaduse ja julguse sümbolit kotkast. See hetk oli väga eriline ning ühendas indiaanlasi ja noorkotkaid-kodutütred.

Laagris oli võimalus õppida vibulaskmist ja osaleda täpsuslaskmisvõistluses.

Libliknaine õpetas unenäopüüdja valmistamist. Legendi järgi kasutatakse unenäopüüdjat kõikide heade ja halbade unenägude tabamiseks. Unenäopüüdja tegemiseks läks vaja painduvat puuoksa, värvilist nõõri, sulgi ja pärleid. Kõik said selle tegemisega väga hästi hakkama.

Lastes tekitasid rõõmsat elevust ettevalmistused tantsurituualideks, mille juurde kuulus näomaalingute tegemine. Indiaanlastele pole tants meelelahutus, vaid sideme hoidmine rahva ja vanematega. Iga tants on pühendatud mõnele elementile, loomale või sündmusele. Ühendriikides kutsutakse seda *pow-wow*-pidustusteks ning sellest on saanud indiaanlaste kokkukuulumise ja elluärkamise sümbol. *Pow-wow'* juurde kuulub rituaalne tants vastavas riituses. Riitus on dekoratiivne ja järgib traditsiooni. Liikumist saadab ühtlane trummirütm. Kodumaal tantsivad indiaanlased tundide viisi, tundmata väsimust. Tantsima haarati kõik laagrisolijad ja igale lapsele kingiti mälestuseks suur sulg.

Indiaanilaager oli meelde jääv ning sai teoks tänu paljudele toetajatele ja aktiivsetele noortejuhtidele. **KK!**

Ülemises reas vasakult teine Märt Mølter ja kolmas Tanel Tamm. Alt teises reas vasakult esimene (halli nokkmütsi ja roosa salliga) Angela Mettus, neljas (hallis rohelise südamega pluusis) Gertu Margus ja tema kõrval Helen Truska. Pilt on tehtud Falkensteini mäe otsas, kuhu ronisime 28. juulil.

Järva noorkotkad ja kodutütred käisid Saksamaal looduslaagris

Tekst: ANGELA METTUS, Naiskodukaitse Järva ringkond

Juuli viimasel nädalal (25. juulist 1. augustini) korraldas Euroopa Liidu väikelinnade ühendus Douzelage Saksamaal looduslaagri, kuhu oli kutsutud esindused seitsmest Euroopa riigist: Eestist, Saksamaalt, Poolast, Inglismaalt, Belgiast, Kreekast ja Tšehhist. Eesti esindus oli viieliikmeline: kodutütred Helen Truska ja Gertu Margus ning noorkotkad Märt Mølter ja Tanel Tamm, noori saatis naiskodukaitsja Angela Mettus.

Looduslaagri läbiv teema oli globaalne soojenemine ja selle tagajärjed maailmale. Lisaks keskkonnateemalistele aruteludele käidi ekskursioonil rahvusparkis ja Bad Kötzingis ning eestlastel õnes-

tus ronida ka kahe mäe otsa. Paar päeva enne laagri lõppu korraldati rahvusvahelise kliimakonverentsi imitatsioon, kus osalejad esindasid erinevaid riike ja organisatsioone. Gertu sattus esindama Brasiiliat, Helen Eestit ja poisid Siberit. Kõik osalejad pidi esinema kaheminutilise ettekandega oma kodupaiga olukorrast seoses kliima soojene-

misega. Konverentsi lõpul tehti nimekiri ideedest, mida võiks ette võtta, et globaalset soojenemist takistada. Näitena toodi välja tehaste maksustamise võimalus, vajadus teha rohkem teavitustööd kodanike ning riikide seas jne.

Laager paiknes Baieri metsade keskel ja ööbimiseks olid seal

EUROOPA LIIDU VÄIKELINNADE ÜHENDUS DOUZELAGE

Douzelage on Euroopa Liidu linnade ühendus, kuhu kuulub üks väikelinn igast liikmesriigist. Nimi Douzelage tuleb prantsuskeelsetest sõnadest *douze* (kaksteist) ja *jumelage* (ühendamine, vennastumine). Nimelt on ühendusel 12 asutajaliiget – üks linn igast Euroopa Liitu kuulunud riigist 1991. aastal, mil Douzelage harta Prantsusmaal Granville'is allkirjastati. Praeguseks on ühenduse liikmed Altea (Hispaania), Bad Kötzing (Saksamaa), Bellagio (Itaalia), Bundoran (Iirimaa), Granville (Prantsusmaa), Holstebro (Taani), Houffalize (Belgia), Meerssen (Holland), Niederanven (Luksemburg), Preveza (Kreeka), Sisimbra (Portugal), Sherborne (Ühendkuningriik), Karkkila (Soome), Oxelösund (Rootsi), Judenburg (Austria), Chojna (Poola), Kőszeg (Ungari), Sigulda (Läti), Sušice (Tšehhi Vabariik), Türi (Eesti), Zvolen (Slovakkia) ja Prienai (Leedu).

Rahvusvahelise kliimakonverentsi imitatsioon. Vasakult teine Helen Truska, kes esindas Eestit, ja kolmas Gertu Margus, kes esindas Brasiiliat...

erinevatele rahvastele omased majad. Tüdrukud magasid brasiliapärase majas riidest võrkkiikides, poisid aga Tšiilile iseloomu-

likus majas põrandal. Võrreldes suvelaagritega, mida Kaitseliit on noortele korraldanud, erines see laager nii teema poolest kui ka ini-

...ning poisid, kes esindasid Siberit.

meste poolest. Seega oli see teistsugune ja põnev kogemus. Laagris leitud sõpradega loodame suhelda edaspidigi. **KK!**

METSAS VALATUD HIGI LÄHENDAS NOORMEHI KAITSELIIDULE

Tekst: AKO SÄÄLIK,
Torma rühma noorkotkas

Mis võib olla põhjus, et kaheksa noormeest vanuses 16–18 aastat loobuvad neljaks päevaks kõigist tsivilisatsiooni hüvedest ja elavad metsas? Esitasin endale seal metsas supilusikast veidi suurema sappõrilabidaga auke kaevates, parvel 40 kilomeetrit mööda jõge sõudes, kaevikus magades, kätekõverdusi tehes ja kõhulihaseid trennides mõttes sageli selle küsimuse. Kas selline on normaalne aja-veetmisviis? Mitte ehk just normaalne, aga huvitav ja hariv kindlasti.

17.–20. augustini Jõgevamaal Kirnas peetud laagris õpiti metsas hakkama saama, relva käsitsema, granaate kasutama jpm. Võin veendumusega öelda, et instruktorigid muutsid metsaelu juhendades nelja päeva jooksul kõik kaheksa Jõgevamaa noorkotkask mehelikumaks. Mitte ühegi poisi suust ei tulnud virinat raske olukorra ega enda suutmatuse või viitsimise kohta. Suruti hambad risti ja tehti, mis vaja.

Ennekõike oli kogu metsaselu õnnestumine meeskonnatöö. Vigu arutati koos, arvamusi avaldati avameelselt. Oli tunda ühtsustunnet, mis peakski ühes korralikus üksuses olema. Mehed ei peaks olema pelgalt ülemuse mängukannid, vaid sõbrad, vennad. Seda enam, et tee ja olustik

Iga ülesande lahendamisel on edukuse tagatis täpne ja sujuv meeskonnatöö.

on kõigil ühine. Mida rohkem veedetakse koos aega, seda lähedamaks mehed muutuvad ja meeskonnatöö paraneb, sai selgeks laagris. Seepärast üritan edaspidi käia läbi kõik sellised laagrid ja õppused. Peatselt loodan saada ka Kaitseliidu liikmeks. Laagri eesmärk oligi tutvustada noorkotkastele kaitseliitlaste sõdurioskusi. Kõik laagris osalenud poisid on juba avaldanud soovi Kaitseliiduga liituda. **KK!**

Muinaslaager on parim viis tutvustada ajalugu

Fotod: Ülle Kaasik

**Tekst: KAIDI SITS,
Kaitseliidu Lääne maleva
noorteinstruktor**

Kaitseliidu Lääne maleva kodutütred ja noorkotkad õppisid 21.–24. juulini Martna vallas Toominga talus suvelaagris tundma eestlaste esiajalugu.

Laagri tegevuses, riietuses ja toitumises mindi tagasi 11.–12. sajandisse, kui Eestimaa pinnal tegutsesid viikingid: küpsetati karaskit, tehti kalja, ehitati püstkoda, valmistati lõhnakotikest. Toiduks pakuti kruubiputru, kama, seajalgu, ooteks näriti eestimaiseid juurvilju.

Muinasaja rollimänge korraldab mittetulundusühing Kalevite Kange Rahvas lisas oma meeskonnaga veelgi rohkem põnevust. Nende eestvõtmisel jagati laagrirahvas neljaks hõimuks. Hõimunoored valmistasid õpikojas endale pehmikmõõgad, millega peeti maha tuliseid võitlusi. Pärast pikka harjutamist katsusid hõimud omavahel jõudu ka näitlemises, mõõgavõitluses ja osavusmängudes. Sellised laagrid on parim viis tutvustada noortele ajalugu. Laagris osalesid noored kõikidest Läänemaal tegutsevatest rühmadest. Kohal oli 39 kodutütart, 37 noorkotkast ja 28 korraldajat-juhendajat. **KK!**

Tulge kokku.

Siniste hõim.

Võitlusse.

Püstkoda ehitus.

Mõõklejate kool.

Viru noorkotkad sooritasid Rutjal hulga erikatseid

Tekst: HANNES REINOMÄGI,
Kaitseliidu Viru maleva propagandapealik

Enam kui pooled Noorte Kotkaste Viru maleva suvelaagris osalenutest kirjutasid tagasisidelehele, et neile meeldis laagris kõik. Ja mitte ainult seetõttu, et 8. juuli keskpäeval, kui 47 poissi ja kaheksa tüdrukut Rutja laagri avarivistusel laagriülesõit, Noorte Kotkaste Viru maleva pealiku lipnik Tarmo Matti avakõnet kuulasid, paistis päike. Lisaks tagasisidelehtedele kinnitas ka laagrimeeleolu, et sobitati uusi tutvusi, nautiti head seltskonda, peeti maha toredad pallilahingud. Lahedaks peeti ka telgis magamist. Puudust tunti vaid võimalusest rohkem püssi lasta. Kõlama jäi ka soov, et edaspidi võiks laager kauem kesta.

Külalistena olid kohal Noorte Kotkaste Harju maleva salk eesotsas Harju maleva pealiku Tarmo Ameri ja Artur Kõrraniga ning Sõmeru valla noorkotkaelalistest poistest kokku pandud salk, mida juhtis Ida Politseiprefektuuri korrakaitseosakonna preventsiiooni- ja patrullitalituse juhtivkonstaabel Annela Floren. Laagris moodustati neli rühma, valiti rühmajuhid ning laagrielu noorkotkaste katsete ja erikatsete õppimiseks algas. Värskele rühmapealikele jagati ametikohustuste täitmiseks vilega kaelapael. Oma ala asjatundjad Kaitseliidu Viru malevast õpetasid noortele pioneeri, koka, laskuri ja luuraja erikatseteks vajalikke teadmisi. Ühtlasi testisid nad laagri viimasel päeval noorkotkaste teoreetilisi teadmisi ja hindasid praktilise töö oskusi. Kümme poissi tunnustati pioneeriala tundjateks, kolmeteistkümnele anti luba koka ja seitsmele kokaabi erikatse märgi kandmiseks. Laskuri nõuded suutis täita neli poissi, luurajaks sobis seitse ja vaatlejaks üksteist noorkotkast.

Värskele rühmapealikele jagatakse ametikohustuste täitmiseks vilega kaelapaelad. Pildil saab rühmapealiku tunnuse virulaste laagri külaline Harju esinduse pealik.

Ligi paarkümmend laagrilist said lisaks laagrikokkade erilise tänu osaliseks seoses väga hea tööga kokatarkuste omandamisel.

Igale laagrilisele jäi mälestuseks tunnistus aktiivsest osalemisest Noorte Kotkaste Viru maleva suvelaagris. **KK!**

Fotod: Hannes Reinomägi

Neli rühma on üles rivistatud ja valmis tegelema järgmise alaga.

Lisaks noorkotkaste erialade õppimisele jagus laagris aega ka pallimängule.

Toit maitses hea, sest laagrikokkadele olid hooli ja innuga abiks noorkotkad ise.

MÄNGUNURK

Kooliaasta algul kogunevad uued rühmad. Taas on uute tutvuste sobitamise aeg. Proovige lõbusat mängu, mis aitab murda seni veel võõraste inimeste kohmetust ja annab samas teavet mängukaaslaste kohta.

LANGEVARJUKULL

ETTEVALMISTUS: Vaja läheb suurt lina või mõnda muud kangast. Mängijaid võib olla 10–20. Nad moodustavad ringi ja võtavad lina ringi keskele. Üks mängija poeb lina alla ja ülejäänud võtavad lina servast kinni.

MÄNGU KÄIK: Ringi keskel lina all olev mängija mõtleb välja mingi omaduse, mis võiks käia mitme ringis seisva mängija kohta. Ta hüüab selle välja palvena selle kirjeldusega sobivaltel mängijatel kohad vahetada. Ta hüüab näiteks: kõik, kellel on kodus vend, vahetagu kohad! Selle peale kergitavad ülejäänud mängijad lina, et need, kellel on vend, saaksid selle alt uuele kohale joosta ning seal lina äärest kinni krabada. See, kes oli enne lina keskel ja hüüdis teistele palve kohad vahetada, üritab jooksmise ajal ka endale lina ääres koha leida. See, kes kohavahetamisega viimaseks jääb, ei saagi kohta, vaid jääb ise lina alla uut käsklust andma. Nüüd hüüab tema näiteks: kõik, kellel on seljas midagi valget, vahetavad koha! Mäng jätkub. Liikuda tuleb üsna keerulises olukorras. Kindlasti jääb keegi lina taha kinni, keegi ei suuda piisavalt kiiresti lina servast haarata jne. Võib juhtuda ka, et väljahüütud kirjeldus käib kõigi mängijate kohta, siis tuleb sibleida linapuntras. Igal juhul on mängus saigimist ja nalja palju.

Lõbusat linaloopimist ja tutvumist!

Mäng on võetud Maria Tammingu noortemagistritööst "Õpime läbi mängu".

VIKTORIIN: VIIS KÜSIMUST

1. Pildil olija (1874–1965) on tuntud Ühendkuningriigi peaministri (1940–1945 ja 1951–1955) ja 1953. aasta Nobeli kirjanduspreemia laureaadina. Tema sõjaväelasekarjäär algas 14-aastasena, kui ta astus Harrow' poistekoolis kadetikorpusesse. 1893. aastal astus ta Sandhursti sõjaväeakadeemiasse, kus õppis ratsaväehvitseriks, sest ratsaväelased ei pidanud õppima matemaatikat, milles ta oli üsna nõrk. Võttis osa mitmest sõjalisest konfliktist, suuremalt jaolt sõjakirjasaatjana. Oli kuulsamaid Teise maailmasõja aegseid poliitikuid. Eriti tuntuks sai ta 1946. aasta Fultoni kõne järgi, kus kõlas esimest korda mõiste raudne eesriie.

2. Pildil on 1932. aastal Leon Johansonini projekti järgi valminud Eesti jaamahoone, mille sakslased juba 1944. aastal hävitasid. Raudteejaam ise eksisteeris 1931–1968 ja pärast jaamahoone hävimist kasutati selleks üht samasse ansambelisse kuulunud raudteelaste elamut. Sellest jaamast on laulnud ka Ivo Linna. Mis jaam see oli?

3. Pildilolev laev ehitati 1910. aastal Dumbartonis Šotimaal. Laeva ostis osahing Kalandus ja 1932. aastal saabus see Tallinna. Laev kohandati heeringapüügi baaslaevaks ja ta teenis kalapüügiflotilli emalaevana Islandi ümbruses Norra merel kuni 1936. aastani. 1941. aasta augustis elas laev üle Teise maailmasõja ühe traagilisema episoodi. Transportides Punaarmee mobiliseeritud Tallinnast Kroonlinna sai laev Saksa pommituslennukeilt raskeid tabamusi ning juhitu madalikule. Laeval oli umbes 3500 meest (mõningate allikate kohaselt isegi 5000 meest), nende hulgas ka ligi 40 Eesti kõrgemat ohvitseri, kes olid 1940. ja 1941. aasta arreteerimislainest kõrvale jäänud. Mis oli selle traagilise saatusega laeva nimi?

4. Küsitavat toodet ei valmistatud Nõukogude Liidus kuni 1960. aastateni. Alles aastal 1968 ilmus see müügile tollases Eesti NSVs ja sai nimeks Tiriaga-Tõmba. Ühtekokku jõuti seda toodet valmistada vaid 1,5 tonni, sest vahele tuli taas partei karvane käsi ja "Lääne ees lõmitamine" tuli lõpetada. Tootmist jätkati 1979. aastal Saksamaalt ostetud seadmetega. Pildil toote nõukogudeaegne pakend. Mis

toode see on?

5. Küsitava laulu algsed prantsusekeelsed sõnad kirjutas aastal 1871 Eugène Pottier (1816–1887; pildil tema haud Pariisi Père-Lachaise'i kalmistul), aastal 1888 viisistas selle Pierre Degeyter (1848–1932). Eesti keeles avaldati küsitava laulu sõnad 1905. aastal Voldemar Grünstamm (1876–1913/1914) tõlkes. Seda laulu on tõlgitud paljudesse keeltesse. Paljudele maailma rahvastele sümboliseerib küsitav laul otses või kaudses mõttes vabadusvõitlust. Eestlastele seostub küsitav laul küll kahjuks pigem okupatsiooniga. Mis laul see on?

KÜSIMUSED KOOSTAS ÜLIÕPILASTE MÄLUMÄNGU KLUBI

VASTUSED

1. Winston Churchill. 2. Virtsu jaam. 3. Eestirand. 4. Nats, esialgse nimega närimiskummi. 5. "Internatsionaal".

	Endine Soome president	Linn Itaalias	ETV saade	Suur saal	MAU-RESMO	USA filminäitleja	Ühes. tähed										
Sõjalaevastik																	
Eesti saar																	
Asesõna			Venep. m.-nimi Prantsuse jooksja				Näitleja										
Riik Euroopas																	
Inglise tiitel				Lapsevanem Hulgi													
<i>Kuma</i>		Vald Harjumaal Liikurmiin					Teritamiseade										
Egiptuse päikesejumal					Järjest. tähed Vald Harjumaal			Suurim antiloop	Mingi elundi hajuslik vajumine allapoolle Magamiskoht	Tugjala	Järv Võrumaal	Hapnik	Maalikunstnik	Teiste teadmata			
Protsessioon																	
Iriidium			EW poliitik Küla Rapla vallas				Tiib lahingurivistuses TSEHHOV						Noot Britney Spears				
<i>Kuma</i>	Higinäärme ava Astmik					Bänd Vaeseke											
														Maletaja, eesn.			
Kellel				Eskimote jalanõu Ühes. tähed					Sõnumileht Tavatu juhtum				Kristjan Järvi Suveniir				
Prantsuse helilooja					Järjest. tähed Eesti kroon			Orient Õhutu									
Küla Rakke vallas			Meelde tulema Nii algab tähestik								HIMMA Sõjakooli õppur						
<i>Kuma</i>		Elukutse					Saksa poliitik Lauljatar										Tagapõhi
Vibupüss				Riietusese					Prantsuse kunstnik Mehe-nimi								
				Kirjanik						Mootühikute eesliide Neon							
				Jõgi Pr.-maal									Ivo Uukkivi Asesõna				
<i>Kuma</i>				Lind													
				Endine minister							Deli-kaatusus						

RAVIMTAIMED

SÜGISE SÖÖDAVAD JUURED

Tekst: REIN SANDER, bioloog, Kubja ürditalu peremees

Kõik rohtsed püsikud korjavad suve lõpuks juurtesse talvevarusid. Sügis ongi juurte korjamise aeg – siis on juurtes kõige rohkem kasulikke aineid, olgu tegu toidu- või ravimtaimedega. Muidugi võib juuri korjata ka varakevadel, enne taimekasvu algust. Aga sel juhul peame väga täpselt teadma, kus mingi taim kasvab. Sügisel juhatavad meid vajaliku taime juurde vähemasti närbumad lehed ja varred.

Hea ja kasulik taim metsamatkal on tedremaran. See on 20–30 cm kõrgune roosöieline püsik. Kõikide teiste roosöieliste seas torkab ta silma sellega, et tema õitel on ainult neli kroonlehte. Tedremarana kollased õied puhkevad juunis, kuid üksikuid õisi leiame veel enne sügisesi öökülmasidki. Tedremaran on meil üsna tavaline, ta kasvab niisketel niitudel, puisniitudel, siirdesoodes, lodudes ja kraavikallastel. Talle meeldib toitaineterikas madalloomuld. Taime varrelehed on lühirootsulised, suurte abilehtedega ning jätvavad mulje lehemännasest. Peened nõtked varred kasvavad välja tumepruunist piklikust risoomist. Tedremaranat on kasutatud peamiselt kõhuvalu ja kõhulahtisuse korral. Vanarahvas pruukis neil puhkudel pitsikese tedremaraviina. Ent maranajuurtest võib keeta lihtsalt teed. Risoom puhastatakse peenikestest lisajuurtest, peatakse, tükeldatakse. Neid juuretükke võetakse paar teelusikatäit kruusitäre keeva vee kohta, keedetakse kümmekond minutit ja lastakse jahtuda. Seda teed juuakse leigelt. Kangem tõmmis on ka valuvaigistava toimega, kõlbab väiksemate haavade puhastamiseks ja suu loputamiseks hambavalu korral.

Tedremaran.

Tõlkjas.

Sügiseti võib maiustada ka soo-nõianõgese juurtega. Need on umbes sõrmejämedused, valkjad ja natuke sõlmelised. Soo-nõianõges on meil üsna tavaline umbrohi niiskematel põldudel ja niiduservadel. Tal on vastakud süstja labaga lehed. Punakad õied on tähkjas õisikus, sügisel jäävad ülemiste lehtede kaenaldesse alles ogajate tipmetega õietuped. Nõianõgese juured kõlbavad kasutada ka toorelt, kuid on mõnusamad küpsetatult, soolvees keedetult või hautatult.

Tavaline taim pea kõikjal teeservadel ja põllupeenardel on ka tõlkjas, mida rahvasuu kutsub rakvere raipeks. Tõlkja tunneb sügisel ära varte tipudes olevate hõredate viljakobarate järgi; viljad on väikese hernetera suurused, ümmargused, terava tipukesega. Meil peetakse tõlkjat tüütuks umbrohuks, kuid tema jäme juurikas on huvitava mõrkja maitsega, meenutades natuke mädarõigast. Puhastatud ja riivitud juur on parem äädikaga marineeritult; metsas saab hapuka maitse lihtsalt jänese kapsa lehtedega.

Kuivematel niitudel kasvab siin-seal harilik piimjuur. Piimjuure pikad lineaalsed lehed ja jäme õisikuvars on äratuntavad veel sügishallade aegugi. Juured kõlbavad toiduks keedetult või hautatult. Häda korral võib neid süüa ka toorelt. Piimjuur maitseb nutuke puisemalt kui aedades kasvatatav mustjuur.

Juurte puhul peaks vältima igasuguste putkede juuri, sest nende hulgas on kaks väga mürgist liiki. **KK!**

SUMMARY

20 YEARS FROM THE BALTIC FREEDOM CHAIN

On the 23rd of August 1989 more than two million people in Estonia, Latvia and Lithuania reached hands to each other while forming the Baltic Freedom Chain of 620 km long from Toompea in Tallinn until the Gediminas Tower in Vilnius in order to call the world to condemn the secret protocols of Molotov-Ribbentrop Pact by which the independence of the Baltic countries was destroyed. The fire of the Baltic Freedom was lit in Tallinn on the 22nd of August for the celebration of the 20th anniversary of the Baltic Chain and thereafter the fire was taken to Vilnius through Riga. In Estonia the members of Kaitseliit carried the torch of the freedom fire. They made a few stops on the way, including near the monuments of the Baltic Chain in Käru and Säreveere. At the same time the motor cyclists started their Baltic Chain Anniversary ride from Tallinn to Vilnius (Baltic Chain Run 2009). Relay runners passed the routes of Vilnius-Riga and Tallinn-Riga per sections of one kilometre. Baltic Assembly awarded 21 people for the great contribution to the initiation and organisation of the Baltic Chain. Pp. 6-10.

RECONNAISSANCE SQUAD ESTRIF-5 SERVED AT BALKAN FOR SIX MONTHS

Estonian reconnaissance squad ESTRIF-5 served in Kosovo on the staff of NATO peacekeeping forces Kosovo Force (KFOR) from February to August 2009. Estonians served on the staff of the Danish battalion. Most of the reconnaissance squad members had some links with Kaitseliit. The reconnaissance squad got a good preparation in Estonia and Denmark. As the Estonians served in Kosovo at lucky time when there were no serious conflicts, they could well concentrate on the training apart from patrolling. The mission is over for now and the men are back at home but the question is how to use here the skills not taught in Estonia like helicopter trainings, crackdown of mass riots, etc. Pp. 12-14.

NAISKODUKAITSE HELD ITS 82nd ANNIVERSARY

Women's corps of Kaitseliit Naiskodukaitse held its 82nd anniversary on the 29th of August in Paide Town Hall. Airi Neve, chairwoman of Naiskodukaitse said in the anniversary speech that it is worth of trouble to gather for the members at the anniversary to concentrate the thoughts, acknowledge the common efforts and establish the further goals. She arrived at the truth that the units of Naiskodukaitse are visible in the media due to being introduced at any public events. For example, 20 articles concerning Naiskodukaitse were published in Saaremaa county newspaper during a year. The membership of the organisation has also started to grow more vitally than before. Pp. 34-35.

TAKTIKALISE LASKMISE KESKUS

WWW.TACTICALSHOOTING.EE

TULE LASKETIIRU!

KAS TEADSITE, ET...

- USA politsei sajast tulevahetuses välja tulistatud kuulist tabavad soovitud objekti keskmiselt vaid 17;
- 80% tulevahetustest peetakse distantsilt alla 5 m, neist omakorda valdav osa distantsil 2 m või alla selle. Mõelge siinjuures eelmises punktis toodud tabavusprotsendile;
- enamik kriitilisi olukordi tekib kas pimedas või napi valgustuse korral, nii et klassikalises laskespordis viljeldava selge sihikupildi ja sujuva päästmisega pole siis midagi teha. Sihikud pole lihtsalt nähtavad;
- erinevalt kurjategijatest, kes elavad väljaspool normaalset ühiskonda raamistavat õigusruumi, peate teie suutma oma märklaua identifitseerida, sest vastutate iga väljatulistatud kuuli eest;
- ründaja võib läbida 7 m pikkuse distantsi 1,5 sekundiga. Kui kiirelt suudate teie (näiteks riiete all olevast kabuurist) relva haarata ja teha tabava lasu?

Taktikalise laskmise keskus korraldab käsirelva koolitusi, mis aitavad toime tulla just ülalpool kirjeldatud olukordades. Vaata lähemalt meie kodulehelt www.tacticalshooting.ee. Kaitseliitlastele on koolituste allahindlus 50%.

Lisaks müüme vintpüsse (Smith & Wesson MP 15, Saiga .223), püstoleid (Glock, STI International) ja külmrelvi (Bökeri taktikalised noad) ning enne ostmist saab meilt küsida konsultatsiooni relva ja varustuse valikuks. Paljusid relvi saab enne ostu ka kohapeal proovida, sest meie poes on olemas lasketiir.

STI

Glock

Smith & Wesson MP

Saiga

Adress: Kopli 103, Tallinn

Koduleht: www.tacticalshooting.ee

Telefon: 5688 0888

E-post: info@tacticalshooting.ee

Militaar- ja jahikaubad

- RÕIVAD
- JALATSID
- RAKMED, VESTID, TASKUD
- KAITSMED
- ELLUJÄÄMIS-JA RONIMISVARUSTUS
- TOIDUPAKID
- JOOGI-JA KEEDUSÜSTEEMID
- RELVAPUHAUSTUSVAHENDID
- LASKEMOON JA KOMPONENDID

**Nüüd avatud kauplus ka
Tartus Riia mnt. 128**

KAUPLUS TUTERMAAL
GLADIUS PX
TUTERMAA KESKUS
TALLINN-KEILA MNT. 22 KM
AVATUD: T-R 10:00-18:00
L 10:00-15:00

KAUPLUS TARTUS
GLADIUS PX
RIIA MNT. 128
TARTU LINN
AVATUD: T-R 10:00-18:00
L 10:00-15:00